

Агар дар ҷаҳон набвад омӯзгор,
Шавад тира аз беҳирад рӯзгор.

ҲАФТАНОМА АЗ 20-УМИ ИЮЛИ СОЛИ 1932 НАШР МЕШАВАД

№ 51 (12327)
23 декабри
соли 2021

ОМУЗГОР

НАШРИЯИ ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН www.omuzgor-gazeta.tj

► КАЛОМИ ПЕШВО

ПАЁМИ

Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Пешвои миллат, мухтарам
Эмомалӣ Раҳмон «Дар бораи самтҳои асосии сиёсати дохилӣ ва
хориҷии ҷумҳурӣ»

**Мухтарам аъзои Маҷлиси
миллӣ ва вакилони Маҷлиси на-
мояндагон!**

Ҳамватанони азиз!

Баъди чанд рӯзи дигар соли 2021, ки барои мардуми шарифи Тоҷикистон яке аз солҳои воқеан таърихӣ ва фаромӯшнашаванда – сисолагии истиклолияти озодии Ватани маҳбубамон мебошад, сипарӣ мешавад ва кишварҳои азизӣ мо ба марҳалаи нави рушду тараққиёти худ ворид мегардад.

Бо ифтихору қаноатмандӣ иброн мебарам, ки даврони соҳибистиклолӣ барои мардуми сарбаланди мо давраи саъю кӯшишҳои ватандӯстона ва заҳмату талошҳои созианда ба хотири хифзи истиклолияти озодии Тоҷикистон, пешрафти давлат ва ободии Ватан ба ҳисоб меравад.

Мову шумо хуб дар ёд дорем, ки даҳ соли аввали истиклолият барои мардуми Тоҷикистон марҳалаи озмоиши бисёр сахту сангини таърихӣ буд.

Аз ин лиҳоз, хотирнишон месозам, ки ин рӯзҳои оромӣ осуда ба мардуми мо ба осонӣ муяссар нашудаанд.

Барои расидан ба бузургтарин дастоварди замони истиклолият – сулҳу оромӣ, суботи сиёсӣ ва ваҳдати миллий, ноил шудан ба зиндагии бо-саодати имрӯза ва бунёди Тоҷикистони навин, ки ҳоло аҳли башар онро мешиносанд ва эътироф мекунанд, мардуми шарафманди тоҷик содиқона заҳмат кашиданд, мушкilotу

маҳрумиятҳои ниҳоят вазнинро аз сар гузарониданд, фидокориву ҷоннисориҳои нишон доданд ва қаҳрамонона қарориданд.

Дар оғози солҳои навадуми асри гузашта – замоне, ки давлати соҳибистиклолӣ мо аввалин қадамҳои худро мегузошт, Тоҷикистон бо фитнаву дасисаи неруҳои ифротгарои дохилӣ ва хоҷагони хориҷии онҳо ба гирдоби муҳолифати шадиди сиёсӣ ва баъдан ба оташи ҷанги таҳмилии шаҳрвандӣ кашида шуд, ки он боиси қурбонҳои зиёди ҷонӣ ва хисороти бузурги моддиву маънавиявӣ гардид.

Дар он айём, дар фурсати бисёр кӯтоҳ арқони давлатдорӣ ва сохтуну мақомоти давлатӣ фалаҷ гардида, дар кишвар беконунӣ ва беҳокимиятӣ ҳукмфармо шуд.

Дар чунин шароити ниҳоят мураккабу душвори ҷамъиятиву сиёсӣ, яъне дар вазъияте, ки дар пойтахти кишвар ташкил ва баргузор намудани ягон ҷорабинии сиёсӣ ғайриммкон буд, Иҷлосияи тақдирсози 16-уми Шӯрои Олии Тоҷикистон дар шаҳри бостонии Хучанд баргузор гардид, ки дар ҷараёни он нахустин қарорҳои ҷиҳати қатъӣ ҷангу хунрезӣ, таъмин намудани суботи оромӣ, сарчамъ сохтани миллати тоҷик ва барқарорсозии соҳти конститусионӣ қабул карда шуданд.

Бояд гуфт, ки соҳти ояндаи давлатдорӣ тоҷикон аввалин маротиба дар ҳамаи иҷлосияи таърихӣ пешниҳод гардид, яъне

ман ханӯз дар рӯзҳои аввали иҷлосияи иброн дошта будам, ки ҷонибдорӣ давлати демократӣ, ҳуқуқбунёд ва дунявӣ ҳастам.

Яке аз муҳимтарин рамзҳои давлати соҳибистиклолӣ мо – Парчами миллий низ дар ҷараёни ҳамаи иҷлосияи тақдирсоз қабул карда шуд.

Бо дастгириву пуштибонии мардуми кишвар ва тадбирҳои андешидаи Ҳукумати навинти-хобшудаи мамлакат мо тавонистем, ки дар як муддати кӯтоҳ ба иҷрои ҳадафҳои фаврии дар наҷорат қарордошта ноил гардем.

Умуман, бояд гуфт, ки расидан ба сулҳу оромӣ, суботи сиёсӣ ва ваҳдати миллий ва бо ҳамаи роҳ аз хатари нобудӣ наҷот додани давлати тоҷикон ва аз парокандагӣ эмин нигоҳ доштани миллати тоҷик дастоварди бузургтарини таърихӣ мо дар замони соҳибистиклолӣ мебошад, ки ба он маҳз ба шарофати дастгириву пуштибонии самимонаи мардуми шарифи Тоҷикистон муваффақ гардем.

Ба Ватан баргардонидани беш аз як миллион нафар гурезаҳо, ки бо мақсади аз парокандагӣ наҷот додани миллати тоҷик дар як муддати кӯтоҳ амалӣ гардид, иқдоми муҳимтарини таърихӣ дар он давраи мураккабу вазнин ба ҳисоб меравад.

Баъди барқарорсозии ҳокимияти конститусионӣ зарурати қабули Конституцияи нав ба миён омад, то ки асосҳои

бунёдии ҷомеа, шакли идораи давлат ва дигар арзишҳои давлатдорӣ муайян карда шавад.

Шашуми ноябри соли 1994 аввалин маротиба дар таърихи Тоҷикистони соҳибистиқлолӣ Конституция, яъне санади сарнавиштсоз бо роҳи райъпурсии умумихалқӣ қабул гардид ва минбаъд дар асоси он мо ба ислохоти конститусионӣ оғоз кардем.

Дар моддаи якуми ин ҳуҷҷати тақдирсоз соҳти давлатдорӣ навини тоҷикон муайян карда шуд ва Тоҷикистон бо иродаи мардум давлати соҳибистиқлолӣ, демократӣ, ҳуқуқбунёд, дунявӣ ва ягона эълон гардид.

Дар асоси Конституцияи парламенти касбии дупалатагӣ, Қувваҳои Мусаллаҳ, дигар сохторҳои низомӣ, мақомоти хифзи ҳуқуқ, сохторҳои ҳокимияти қонунгузор, иҷроия ва судӣ, яъне шохаҳои алоҳидаи ҳокимияти давлатӣ таъсис дода шуданд.

Дар заминаи Конституцияи минбаъд Нишони давлатӣ ва Суруди миллий ҳамчун рамзҳои давлатдорӣ тасдиқ гардиданд.

Инсон ва ҳуқуқи озодии ӯ арзиши олии эътироф шуда, халқ чун баёнгарии соҳибистиқлолӣ ва сарчашмаи ягонаи ҳокимияти давлатӣ эълон гардид.

Шаклҳои гуногуни моликияти асоси иқтисодии Тоҷикистон эътироф гардида, фаъолияти озоди иқтисодӣ, соҳибдорӣ, баробарҳуқуқӣ ва хифзи ҳуқуқи соҳибмулкӣ қафолат дода шуд.

Тибқи сиёсати башардӯстона ба фармони Президенти мамлакат «Дар бораи боздоштани татбиқи ҷазои қатл» аз 30 апрели соли 2004, ки дар заминаи он қонуни дахлдор қабул карда шуд, ба ҷазои қатл ва иҷрои он дар кишвар мораторий эълон гардид.

Илова бар ин, дар даврони истиклолият 17 маротиба қонун дар бораи авф қабул ва нисбат ба 170 000 нафар татбиқ гардида, онҳо аз адои ҷазо озод карда шуданд.

Аз ҷумла, 7 сентябри соли 2021 ба муносибати ҷашни 30-солагии Истиклоли давлатӣ қонуни авф қабул карда шуд, ки тибқи он 11 500 нафар аз ҷавобгарии ҷиноятӣ ва адои ҷазо озод гардид.

Ҳамзамон бо ин, дар замони соҳибистиклолӣ чор маротиба қонун оид ба авфи шаҳрвандон ва шахсони ҳуқуқии кишвар бинобар қонунигардонии маблағҳо ва молу мулкашон

21. 12.2021, шаҳри Душанбе

қабул ва амалӣ гардонидани шуд, ки ба беҳтар гардидани фазои сармоягузорӣ ва рушди фаъолияти соҳибдорӣ таъсири мусбат расонид.

Дар ин давра барои гузарии аз иқтисоди маъмуриву банақшагирӣ ба низомии нави муносибатҳои иқтисодӣ, яъне иқтисоди бозаргонӣ ислохоти фарогир амалӣ карда шуд.

Ҷиҳати барқарор сохтани низомии фалаҷшудаи идораи давлатӣ, оғоз намудани раванди барқарорсозии баъдичангӣ, амалӣ гардонидани дигаргунсозиҳои сохторӣ ва минбаъд таъмин намудани гуногуншакли моликият, фароҳам овардани шароити мусоид барои соҳибкории сармоягузорӣ, ташаққул додани низомии миллии бучету андоз ва пуливу қарзӣ, рушди соҳаҳои воқеии иқтисод ва инкишофи баҳши иҷтимоӣ бисёр тадбирҳои самарабахш амалӣ карда шуданд.

Ҳукумати мамлакат ҳадафҳои стратегияи миллий, яъне таъмин намудани истиклолияти энергетикӣ, баромадан аз бунбасти коммуникатсионӣ ва таъмин додани мамлакат ба кишвари транзитӣ, хифзи амнияти озуқаворӣ ва дастрасии аҳоли ба ғизои хушсифат, саноатикунони босуръати мамлакат ва васеъ намудани шугли пурмаҳсулро тадриҷан амалӣ карда истодааст.

Дар натиҷа, аз даҳсолаи дууми даврони истиклолият рушди босуботи иҷтимоиву иқтисодии кишвар оғоз гардида, мо барои расидан ба ҳадафи олии худ, яъне баланд бардоштани сатҳи сифати зиндагии аҳоли қорҳои зиёдро ба анҷом расонидем.

Дар бист соли охир рушди миёнасолони иқтисодӣ дар сатҳи 7,5 ғоиз таъмин гардида, маҷмуи маҳсулоти дохилии мамлакат аз 1,8 миллиард сомонии соли 2000-ум то 95 миллиард сомонӣ дар соли 2021 ва даромади бучети давлатӣ аз 252 миллион сомонӣ ба 28 миллиард сомонӣ расонида шуд.

Яъне маҷмуи маҳсулоти дохилӣ қариб 53 баробар ва бучети давлатӣ 111 баробар зиёд гардида, ҳаҷми маҷмуи маҳсулоти дохилӣ ба ҳар нафар аҳоли беш аз 30 баробар афзоиш ёфт.

Дар ин давра дар кишвар зиёда аз 2000 қорхонаи истеҳсолӣ

(Давомаш дар саҳ. 2-3)

ПАЁМИ

Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Пешвои миллат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон «Дар бораи самтҳои асосии сиёсати дохилӣ ва хориҷии ҷумҳурӣ»

(Аввалин дар саҳ.1)

бунёд гардида, ҳаҷми истеҳсоли маҳсулоти саноатӣ нисбат ба солҳои аввали соҳибистиклолӣ қариб чор баробар афзоиш пайдо кард.

Ҳамчунин, дар соҳаи кишоварзӣ ҷиҳати истифодаи самараноки обу замин ва ҳифзи амнияти озукавории мамлакат бори аввал дар таърихи давлати соҳибхитёрмон ислохоти кулӣ гузаронида шуда, истифодаи замин ба соҳиби аслии он — деҳқон вогузор гардид, ки яке аз дастовардҳои муҳимтарини даврони соҳибистиклолӣ ба ҳисоб меравад.

Ҳанӯз дар солҳои оғози истиқлолият, яъне дар солҳои бисёр вазнини 1992–1998 Ҳукумати мамлакат бо мақсади таъмин намудани аҳоли бо маҳсулоти озука ва пешгирӣ кардани гуруснагӣ 75 ҳазор гектар заминро ҳамчун заминҳои президентӣ тақсим намуд.

Илова бар ин, дар бист соли охир 138 ҳазор гектар замин, аз ҷумла 52 ҳазор гектар аз ҳисоби заминҳои обӣ ба 1 миллиону 400 ҳазор оила барои бунёди манзили истиқоматӣ ҷудо карда дода шуд.

Яъне 8 миллиону 800 ҳазор нафар аҳолии кишвар имконият пайдо карданд, ки шароити истиқоматии худро беҳтар намоёнд.

Хотирнишон месозам, ки дар 70 соли то замони истиқлолият барои бунёди манзили истиқоматӣ ҳамагӣ ба 530 ҳазор оила 77 ҳазор гектар замин дода шуда буд.

Дар ин давра дар кишвар 54 ҳазор гектар заминҳои нав обёрӣ гардида, ҳамзамон бо ин, ҳар сол дар майдони қариб 200 ҳазор гектар замини обӣ кишти такрории зироатҳо амалӣ шуда истодааст.

Дар натиҷа дар замони истиқлолият маданияти истифодабарии замин куллан беҳтар гардида, аз як қитъаи замини обӣ гирифтани 2–3 ҳосил ба ҳукми анъана даромад, ки барои бамақотиб зиёд шудани истеҳсоли маҳсулоти кишоварзӣ мусоидат карда истодааст.

Бо ҳакин роҳ афзоиши ҳаҷми истеҳсоли маҳсулоти кишоварзӣ таъмин гардида, аз 11 миллиард соли 1992 ба 40 миллиард сомонӣ дар соли 2021 расонида шуд, яъне қариб 4 баробар афзоиш ёфт.

Бояд гуфт, ки имрӯзҳо зиёда аз 90 фоизи истеҳсоли маҳсулоти кишоварзӣ ба бахши хусусӣ рост меояд.

Ин нишондиҳанда аз саҳми бузурги кишоварзони мамлакат дар раванди расидан ба яке аз ҳадафҳои стратегӣ — ҳифзи амнияти озукавории кишвар, махсусан, дар шароити ду соли охир пайиҳам омадани хушксолӣ камобӣ гувоҳӣ медиҳад.

Маҳз ба шарофати заҳмати онҳо фаровонии бозори истеъмолӣ таъмин гардид ва мардуми мо аз ҷиҳати таъминот бо маводи озука танқисӣ нақшидаанд.

Бинобар ин, ба ҳамаи ки-

шоварзони мамлакат барои заҳмати софдилонашон сипосу миннатдорӣ баён менамоем.

Барои таъмин намудани рафтуомади бемамониати мусофирон ва ҳамлу нақли моли маҳсулот дар тамоми фаслҳои сол байни минтақаҳои кишвар, инчунин, раҳой бахшидани мамлакат аз бунбасти коммуникатсионӣ ва ба кишварӣ транзитӣ табиқ додани он 59 лоиҳаи сармоягузори давлатӣ ба маблағи 24 миллиард сомонӣ амалӣ гардида, 2400 километр роҳ, 326 пул, 6 нақби мошингузар ва 219 километр

роҳи оҳан сохта, ба истифода дода шуд.

Бо амалӣ намудани қорҳои зикргардида мо соли 2017 ба яке аз ҳадафҳои стратегӣ худ ноил шуда, Тоҷикистони сепорчаро ба қаламрави воҳид табиқ додем ва тавассути долонҳои нақлиётӣ бо кишварҳои ҳамсоя ва дигар мамлаҳки дуру наздики хориҷӣ пайвастанӣ онро таъмин намудем.

Бо мақсади расидан ба истиқлолияти энергетикӣ ва истифодаи самарабахши нерӯи барқ дар даврони соҳибистиклолӣ 287 нерӯгоҳи барқӣ обии хурду бузург, 1,5 ҳазор километр хатҳои интиқоли барқӣ баландшиддат, 50 зеристгоҳи баландшиддати барқӣ бунёду таҷдид ва дар маҷмӯъ, 75 фоизи инфрасохтори энергетикӣ кишвар азнавсозӣ гардид.

Дар ин давра мо беш аз 2000 мегаватт иқтидорҳои энергетикӣ иловагӣ бунёд кардем.

Дар натиҷа соли 2011 дар таърихи навини Тоҷикистон системаи ягонаи энергетикӣ ба вучуд оварда шуд ва устувории фаъолияти соҳа таъмин гардид.

Дар бист соли охир ба кишвар беш аз 150 миллиард сомонӣ сармояи хориҷӣ, аз ҷумла 59 миллиард сомонӣ сармояи мустақим ҷалб карда шуд.

Танҳо барои рушди соҳаи саноати кишвар беш аз 35 миллиард сомонӣ сармояи мустақими хориҷӣ ҷалб гардид.

Ҳукумати мамлакат дар ин давра дар соҳаҳои энергетика, нақлиёт, кишоварзӣ, маориф, тандурустӣ, ҳифзи иҷтимоӣ, хоҷагии манзилию коммуналӣ ва дигар соҳаҳои лоиҳаҳои сармоягузори давлатиро ба маблағи 91 миллиард сомонӣ татбиқ намуд.

Ҷиҳати рушди соҳаҳои илму маориф, тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли дар ин муддат аз ҳисоби ҳамаи сарчашмаҳои маблағгузори бучети давлатӣ зиёда аз 97 миллиард сомонӣ равона гардид.

Дар 30 соли истиқлолияти давлатӣ 3240 муассисаи нави таълимӣ барои 1 миллиону 400 ҳазор хонанда сохта, ба истифода дода шуд.

Ҳоло шумораи умумии хонандагони муассисаҳои тахсилоти миёнаи умумии кишвар ба 2 миллиону 200 ҳазор нафар расидааст.

Дар замони соҳибистиклолӣ дар кишвар 173 муассисаи таълимии типӣ нави — литсей, гимназия, мактаби Президентӣ, мактаби байналмилалӣ ва муассисаҳои таълимӣ барои хонандагони болаёқат, инчунин, 196 муассисаи тахсилоти томактабӣ ва умумии хусусӣ бунёд гардида, ба истифода дода шуданд.

Дар ин муассисаҳо 150 ҳазор нафар хонандагон ба тахсил фаро гирифта шудаанд.

Дар зинаи тахсилоти ибтидоӣ ва миёнаи касбӣ 39 муассисаи таълимии нави ва дар зинаи тахсилоти олии касбӣ 28 муассиса бунёд гардид ва шумораи онҳо мутаносибан ба 144 ва 41 расонида шуд.

Соли хониши қорӣ шумораи шогирдони муассисаҳои тахсилоти ибтидоӣ ва миёнаи касбӣ зиёда аз 120 ҳазор нафар ва донишҷӯёни муассисаҳои тахсилоти олии касбӣ 245 ҳазор нафарро ташкил кард, ки шумораи шогирдони муассисаҳои тахсилоти ибтидоӣ ва миёнаи касбӣ нисбат ба соли 1991-ум 1,6 баробар ва донишҷӯён сеюним баробар зиёд мебошад.

Дар замони соҳибистиклолӣ шумораи ҷавонони боистеъдод, ки барои тахсил ба хориҷи кишвар фиришода мешаванд, сол ба сол афзоиш ёфта, дар соли тахсили 2021 ба беш аз 42 ҳазор нафар дар 25 давлати хориҷӣ расидааст.

Ҳар сол беш аз 5 ҳазор нафар ҷавонони боистеъдоди мо барои тахсил ба мактабҳои олии хориҷи кишвар фиришода мешаванд.

Дар ин давра 2723 иншооти соҳаи тандурустӣ, аз ҷумла, 1546 иншоот ба маблағи 3,5 миллиард сомонӣ аз ҳисоби бучети давлат бунёд ва мавриди

истифода қарор дода шуд.

Дар замони истиқлолият аз ҷониби давлату Ҳукумат ба рушди соҳибкориву сармоягузори таваҷҷуҳи махсус зоҳир гардида, то имрӯз ба соҳибкорону сармоягузори зиёда аз 110 имтиёз ва сабукиҳои андозиву гумрукӣ пешниҳод карда шуданд ва шумораи сохторҳои бақайдгирии давлатии фаъолияти соҳибкорӣ аз 4 ба 1, муҳлати бақайдгирӣ аз 49 то 3–5 рӯз кам карда, ба таври ройгон ба роҳ монда шуд.

Дар Кодекси андоз дар таҳрири нави, ки амали он аз якуми январи соли 2022 оғоз мегадарад, бо мақсади саноатикунони босуръати кишвар, рушди соҳибкориву сармоягузори ва ба ин васила ташкил кардани ҷойҳои нави қорӣ аввалин маротиба дар даврони соҳибистиклолӣ на танҳо имтиёзу сабукиҳои зикргардида нигоҳ дошта шуданд, балки бо вучуди таъсири манфии онҳо ба қисми даромади бучети давлатӣ боз иловатан сабукиҳои зиёд пешниҳод гардидаанд.

Бар зами ин, шумораи андозҳо аз 10 то 7 номгӯй кам гардида, меъёрҳои якҷанд намуни онҳо паст карда шуданд.

Тавре ки борҳо зикр намудам, ҳадафи олии давлат ва Ҳукумати мамлакат беҳтар кардани шароити зист ва баланд бардоштани сатҳи сифати зиндагии мардуми азизамон мебошад.

Дар ин ҷода, дар бист соли охир 3 ҳуҷҷати стратегӣ паст кардани сатҳи камбизоатӣ, 2 барномаи баланд бардоштани сатҳи некуаҳолии мардум ва стратегияи дарозмуддати рушди кишвар қабул ва амалӣ гардида, ҳоло татбиқи Стратегияи миллии рушд барои давраи то соли 2030 ва 176 барномаи давлатӣ идома дорад.

Барои татбиқи стратегияву барномаҳои мазкур дар бист соли охир аз ҳисоби ҳамаи сарчашмаҳои маблағгузори 174 миллиард сомонӣ равона карда шуд.

Ҷиҳати ҳалли мушкилоти иҷтимоии аҳолии кишвар танҳо дар доираи нақшаи қорҳои ободониву бунёдқорӣ ба муносибати 30-солагии истиқлолияти давлатӣ дар се соли охир зиёда аз 25 ҳазор иншооту биноҳои истеҳсоливу иҷтимоӣ ва инфрасохторӣ сохта, ба истифода дода шуданд.

Бо истифода аз фурсат, ба кулли мардуми шарафманди кишвар, аз ҷумла, ба ҳамаи соҳибкорони ватандӯст ва шахсони саховатпеша, ки ба ифтихори ҷашни сисолагии истиқлолияти давлатӣ дар раванди қорҳои ободониву созандагии Ватан, бахусус, дар бунёди иншооти соҳаҳои маориф ва тандурустӣ саҳми басо арзишманд гузоштанд, сипосу миннатдорӣ баён менамоем.

Дар натиҷаи қорҳои анҷомдодашуда ва амалисозии стратегияву барномаҳои зикргардида дар зарфи солҳои истиқлолият дар мамлакат беш аз 3,3 миллион ҷойҳои қорӣ

доимӣ ва мавсимӣ таъсис дода шуда, шароити зиндагии сокинони мамлакат тадриҷан беҳтар гардида истодааст.

Аз ҷумла, дар ин давра музди миёнаи меҳнат 87 баробар, андозаи нафақа 80 баробар ва даромади пулии аҳоли 75 баробар афзоиш ёфт.

Дар 30 соли соҳибистиклолӣ шумораи аҳолии кишвар аз 5,5 миллион то 9,8 миллион нафар, яъне 1,8 баробар зиёд гардид ва соли 2022 аҳолии Тоҷикистон ба 10 миллион нафар мерасад.

Соли 2020 дарозумрии аҳоли ба 75,1 сол баробар шуд, ки ин нишондиҳанда нисбат ба соли 1991-ум 5 сол зиёд мебошад.

Нишондиҳандаҳои ғавти умумӣ 40 фоиз, ғавти модарон ғангоми таваллуд 73 фоиз ва ғавти қудакони то 5-сола 85 фоиз паст гардид.

Сатҳи камбизоатӣ аз 83 фоизи соли 1999 ба 26,3 фоиз дар соли 2019 қоқш дода шуд, ки аз ҷумлаи муҳимтарин дастовардҳои даврони соҳибистиклолӣ ба ҳисоб меравад.

Аз баланд шудани сатҳи зиндагии аҳолии кишвар дар замони соҳибистиклолӣ, инчунин, нишондиҳандаҳои зерин гувоҳӣ медиҳанд:

— агар шумораи муштариёни алоқаи телефонӣ соли 1991 ҳамагӣ 277 ҳазор нафарро ташкил карда бошад, пас дар соли 2021 шумораи танҳо муштариёни алоқаи телефони мобилӣ ба беш аз 8 миллион нафар расидааст;

— ҳоло истифодабарандагони шабакаи интернет дар кишвар зиёда аз 4,2 миллион нафарро ташкил медиҳанд;

— соли 1991 дар ҳудуди Тоҷикистон ҳамагӣ 216 ҳазор мошини сабуқрави шахсӣ ба қайд гирифта шуда буд;

— танҳо дар бист соли охир 730 ҳазор мошини сабуқрав ворид гардида, дар солҳои истиқлолият аз ҷониби аҳоли зиёда аз 320 ҳазор воситаи нақлиёт ва дигар техникаи таъиноти ғуногун хусусӣ гардонида шудааст, яъне аҳолии мамлакат дар замони истиқлолият соҳиби беш аз ду миллион воситаи нақлиёти шахсӣ гардидааст;

— дар солҳои истиқлолият ба кишвар беш аз 875 ҳазор воситаи нақлиёт ва дигар техника барои истифодаи бахши хусусӣ ворид гардидааст;

— танҳо дар 10 соли охир барои истифодаи алоқаи мобилӣ аз ҷониби аҳолии мамлакат 30 миллиард сомонӣ хароҷот шудааст;

— агар дороиҳои бахши хусусиро дар кишвар бо арзиши пулӣ ифода намоем, пас он аз ҳисоби арзиши амволи ғайриманкул ва дороиҳои молиявии ширкату қорхонаҳои бахши хусусӣ, дар маҷмӯъ, қариб 400 миллиард сомониро ташкил медиҳад, ҳол он ки дар замони пеш аз истиқлолият ҳатто мафҳуми «бахши хусусӣ» вучуд надошт;

— агар соли 2000-ум ҳаҷми

(Давоми дар саҳ.3)

(Аввалин дар саҳ.2)

пасандозҳои аҳоли дар низоми бонкӣ ҳамагӣ 93 миллион сомониро ташкил карда бошад, пас соли 2021 ба 10 миллиард сомони расидааст, яъне 109 баробар афзоиш ёфтааст.

– дар замони истиқлолият як миллиону 400 ҳазор оила соҳиби замини наздиҳавлигӣ барои бунёди хонаҳои истиқоматӣ гардидааст.

Тавре борҳо таъкид карда будам, мо талош дорем, ки барои ҳар як сокини мамлакат шароити зиндагии шоистаро муҳайё созем ва ҳамаи нақшаву барномаҳои мон маҳз ба хотири амалӣ гардонидани ҳамаин ҳадафи олии давлат қабул ва амалӣ карда мешаванд.

Бо вучуди қорҳои анҷомдодашуда ва дастовардҳои зикргардида, ҳамчунин, ҷиҳати ҳалли пурраи мушкилоти мавҷуда Ҳукумати мамлакат вазифадор аст, ки минбаъд низ ба масъалаҳои баланд бардоштани гуногунсамтӣ рақобатнокии иқтисоди миллӣ, густариши раванди рақамизатии иқтисод, татбиқи «иқтисоди сабз», саноатикунони босуръат, истифодаи технологияҳои инноватсионӣ ва рушди неруи инсонӣ афзалият дода, дар ин замина рушди устувору сифатноки иқтисоди миллиро таъмин намояд.

Аз ҷумла, дар панҷ соли минбаъда рушди миёнасолҳои иқтисодиёт дар сатҳи на кам аз 7 фоиз ва ҳаҷми маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ ба ҳар нафар аҳоли, бо дарназардошти то 11 миллион нафар афзоиш ёфтани шумораи сокинони кишвар, бояд то 2 баробар зиёд карда шавад.

Инчунин, зиёда аз 870 қорҳои саноатӣ таъсис дода, ҳаҷми истеҳсоли маҳсулоти саноатӣ ба 95 миллиард сомонӣ расонида, содироти он ду баробар афзоиш дода шавад.

Ҳиссаи саноат дар маҷмӯи маҳсулоти дохилии кишвар ба 26 фоиз расонида, дар ин раванд гуногунсамтии истеҳсолоти саноатӣ таъмин карда шавад.

Бинобар аҳамияти бузургии соҳаи саноат дар рушди минбаъдаи мамлакат, ҳалли масъалаҳои иҷтимоиву иқтисодӣ ва таъмин намудани иҷрои ҳадафҳои стратегияи миллӣ, аз ҷумла, раванди саноатикунони босуръати кишвар пешниҳод менамоем, ки солҳои 2022–2026, яъне то ҷашни 35-солагии истиқлолияти давлатии Тоҷикистон «Солҳои рушди саноат» эълон карда шаванд.

Дар ин давра бояд беш аз 500 ҳазор ҷойҳои нави қорӣ таъсис ёфта, даромади пулии аҳоли беш аз 2 баробар зиёд гардад ва ҳиссаи табақаи миёнаи аҳоли ба 45 фоиз расонида, дар натиҷа сатҳи камбизоатӣ то 15 фоиз коҳиш дода шавад.

Ҳукумати мамлакат ба рушди соҳаи маориф ва таълиму тарбияи насли наврас ҳамеша аҳамияти аввалиндараҷа медиҳад.

Бо ин мақсад дар панҷ соли минбаъда бояд беш аз 1000 иншооти соҳаи маориф дар ҳамаи зинаҳои таҳсилот сохта, ба истифода супорида шавад.

Бо амалисозии лоиҳаҳои бузургии бунёду таҷдиди иншооти энергетикӣ мамлакатро бо итминон дорем, ки дар 7 соли оянда

иктидорҳои энергетикӣ кишварро ба 10 ҳазор мегаватт расонида, ба яке аз ҳадафҳои стратегияи давлат, яъне истиқлолияти комили энергетикӣ муваффақ шавем.

Ҳукумати мамлакат бо дарназардошти тағйирёбии глобалии иқлим ва зарурати рушди энергетикаи «сабз» бояд то охири соли 2022 Стратегияи рушди «иқтисоди сабз» дар Ҷумҳурии Тоҷикистонро қабул карда, татбиқи онро таъмин намояд.

Ҳамчунин, ҷиҳати рақамизатии бозорҳои иқтисоди миллӣ ва ташаккул додани заминаи технологияи он ба ислоҳоти соҳаи алоқа тақвият бахшида, гузариши тадриҷӣ ба иқтисоди рақамӣ ва хизматрасониҳои рақамӣ дар ҳамаи соҳаҳо таъмин карда шавад.

Таъкид месозам, ки ин воқеият ва талаботи замони муосир мебошад.

Ҳалли саривақтии масъалаҳои иҷтимоии аҳоли ва фароҳам овардани шароити ҷиҳати зиндагии арзандаи мардум, аз ҷумла, бо роҳи мунтазам таъсис додани ҷойҳои нави қорӣ, зиёд намудани ҳаҷми даромади аҳоли, баланд бардоштани музди меҳнати кормандон, нафақа ва стипендияҳо аз ҷумлаи масъалаҳои муҳимтарин дар ин давра мебошанд.

Бо дарназардошти ин ва бо мақсади тақвият бахшидани сатҳи ҳифзи иҷтимоии аҳоли пешниҳод менамоем:

– аз 1-уми январӣ соли 2022 музди меҳнати амалкунандаи хизматчиёни ҳарбӣ, кормандони мақомоти ҳифзи ҳуқуқ 25 фоиз ва дигар кормандони ин мақомот 20 фоиз зиёд карда шавад;

– аз 1-уми июли соли 2022 музди меҳнати кормандони мақомоти ҳокимият ва идорақунии давлатӣ, муассисаҳои маориф, фарҳанг, варзиш, тандурустӣ, муассисаҳои соҳаи ҳифзи иҷтимоӣ ва дигар ташкилоту муассисаҳои бучетӣ, инчунин, стипендияи донишҷӯён ва дигар намуҳо стипендия 20 фоиз зиёд карда шавад.

– аз 1-уми июли соли 2022 андозаи нафақаи амалкунандаи нафақагирони ятими кул ва ғайримон бинобар маҳрум шудан аз саробон ба андозаи 25 фоиз аз андозаи ҳадди ақалли нафақаи аз рӯи синну сол муқарраргардида зиёд карда шавад.

Ҳадди ақалли музди меҳнат аз 1-уми июли соли 2022-юм 50 фоиз зиёд карда, андозаи он дар ҳаҷми 600 сомонӣ муқаррар карда шавад.

Ҳукумати мамлакат вазифадор аст, ки ҷиҳати амалӣ намудани иқдоми мазкур тадбирҳои заруриро роҳандозӣ намояд.

Бо мақсади мусоидат ба ҳалли масъалаҳои шугли аҳоли зарур аст, ки Консепсияи рушди шугли пурмахсул дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2040, инчунин, барномаҳои миёнамуҳлати татбиқи он қабул ва амалӣ карда шаванд.

Вобаста ба ин, бори дигар таъкид менамоем, ки Ҳукумати мамлакат вазифадор аст то соли 2026 шаҳрвандони аз 18-сола боло, ки касбу ҳунар надоранд, ба касбу ҳунаромӯзӣ ҷалб карда, ҷиҳати саросар соҳибкасб гардидани аҳоли тадбирҳои

иловагиро роҳандозӣ намояд.

Дар панҷ соли оянда як миллион нафар шаҳрвандони кишвар бояд соҳибкасб гардонидани шаванд.

Илова ба ин, зарур аст, ки сифати таҳсилот ва касбомӯзӣ дар муассисаҳои таълимӣ беҳтар карда, ихтисосу ҳунароҳе, ки барои бозори меҳнат заруранд, таъсис дода, ҷиҳати бо шугли таъмин намудани сокинони мамлакат, бахусус, ҷавонон ва занону бонувон тадбирҳои қатъӣ андешида шаванд.

Танҳо аз ҳисоби рушди соҳаҳои хизматрасонӣ, аз ҷумла, сайёҳӣ, молияву бонкдорӣ, нақлиёту коммуникатсия ва дигар бахшҳо бояд то 200 ҳазор ҷойи нави қорӣ таъсис дода шавад.

Ҳамчунин, дар марҳалаҳои кунунӣ ва минбаъдаи рушди кишвар идома бахшидани ислоҳот ҷиҳати мукамал гардонидани низоми идораи давлатӣ ва таъмин намудани самаранокии он зарур мебошад.

Дар шароити мураккаби иқтисодӣ ва геосиёсии ҷаҳон, низоми тичоратӣ, афзоиши таҳримҳо, тағйирёбии иқлим, болоравии нархи маҳсулоти озуқаворӣ дар ҷаҳон, пахшавии бемории сироятӣ КОВИД–19 ва дигар омилҳои манфии ба иқтисоди миллӣ таъсиргузор Ҳукумати мамлакат тамоми чораҳои пешгирикунандаро андешида истодааст, ки дар натиҷа соли 2021 суръати рушди иқтисодӣ ба беш аз 9 фоиз баробар гардид.

Рушди иқтисодӣ дар ин давра аз ҳисоби афзоиши ҳаҷми истеҳсоли маҳсулоти саноатӣ ба 22 фоиз, маҳсулоти кишоварзӣ ба 6 фоиз, маблағгузорӣ ба сармояи асосӣ 23 фоиз ва гардиши савдо 13 фоиз таъмин карда шуд.

Соли қорӣ қисми даромади бучети давлатӣ иҷро шуда, даромади пулии аҳоли нисбат ба нишондихандаи соли 2020-ум 15 фоиз афзоиш ёфт ва ба зиёда аз 75 миллиард сомонӣ баробар гардид.

Вале дар кишвар захираву имкониятҳо барои баланд бардоштани нишондихандаҳои макроиқтисодӣ ва неқўаҳолии мардум ҳанӯз хеле зиёданд.

Аз ин рӯ, Ҳукумати мамлакатро зарур аст, ки дар соли 2022 барои самаранок истифода намудани имконияту иқтидорҳои мавҷуда, ноил шудан ба нишондихандаҳои дурнамои рушди иҷтимоиву иқтисодӣ ва дар сатҳи на кам аз 8 фоиз таъмин намудани суръати рушди иқтисоди миллӣ тадбирҳои иловагӣ андешад.

Дар натиҷаи татбиқи сиёсати самарабахши молияи давлатӣ, аз ҷумла, дар самти таъмини суботи молиявӣ, тақмили низоми андозбандӣ ва баланд бардоштани самаранокии идораи молияи давлатӣ ҳаҷми даромади бучети давлатӣ дар солҳои соҳибистиклолӣ мунтазам афзоиш ёфт.

Дар идомаи ин раванд, соли 2022 даромади бучети давлатӣ дар ҳаҷми 33 миллиард сомонӣ пешбинӣ гардидааст, ки нисбат ба соли 2021-ум 19,4 фоиз зиёд мебошад.

Ҳамчунин, хароҷот ба соҳаҳои иҷтимоӣ сол ба сол зиёд шуда, соли 2022 ҳиссаи он дар ҳаҷми умумии хароҷоти бучети давлатӣ ба 43,8 фоиз баробар

мегардад.

Бинобар ин, Вазорати молия вазифадор аст, ки яқҳо бо дигар вазорату идораҳо ва мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ барои иҷрои саривақтӣ ва сифатноки қисми даромади бучети давлатӣ, баланд бардоштани самаранокиву шаффофияти хароҷоти он, беҳтар намудани назорат, мукамалсозии аудити берунӣ ва идоракунӣ неруи инсонӣ тадбирҳои мушаххасро амалӣ намояд.

Илова бар ин, ҷиҳати гузариш ба стандартҳои байналмилалӣ ҳисоботи молиявӣ, ба таври пурра татбиқи намунаи барномаҳои муосир ба ҳисобгирии амалиёти молиявӣ ва васеъ қорӣ кардани рақамизатии дар соҳа чораҳои судманд андешад.

Дар даврони соҳибистиклолӣ шумораи ташкилотҳои қарзӣ дар кишвар ба 63 ва воҳидҳои соҳтории онҳо ба 1850 расонида шуд.

Сармояи низоми бонкии кишвар нисбат ба соли 2000-ум 130 баробар афзоиш ёфт.

Ҳаҷми пасандозҳо қариб 100 баробар зиёд шуда, ҳоло бақияи онҳо 10 миллиард сомониро ташкил медиҳад.

Ҳаҷми умумии қарзҳои додашуда дар давоми солҳои соҳибистиклолӣ 117 миллиард сомониро ташкил карда, аз ҷумла дар соли 2021-ум 13 миллиард сомонӣ қарз дода шудааст, ки 37 фоизи он ба соҳибкорҳои истеҳсолӣ равона гардидааст.

Рушди соҳаҳои воқеии иқтисодиёт, фаъолнокии бахши ҳусусӣ ва гардиши савдои хориҷӣ аз низоми бонкӣ вобаста мебошад, вале то ҳанӯз дар самти татбиқи сиёсати пулию қарзӣ, солимгардонии низоми бонкӣ ва пешниҳоди қарзҳои дастрасу дарозмуддат мушкилоти зиёди ҳалталаб боқӣ мемонад.

Аз ин лиҳоз, зарур аст, ки ҷиҳати зиёд намудани қарзҳои имтиёзноки дарозмуҳлат, ҳусусан, барои соҳибкорҳои истеҳсолӣ, пешниҳоди хизматрасониҳои босифат бо истифода аз технологияҳои рақамӣ ва гузариши пурра ба ҳисоббаробаркунии ғайринақдӣ, инчунин, ҳарчи бештар ҷалб кардани сармояи дохиливу хориҷӣ ба низоми бонкӣ тадбирҳои қатъӣ андешида шаванд.

Ҳамзамон бо ин, бояд доир ба зиёд кардани шумораи бонкҳо, тақвият бахшидани низоми идоракунӣ ҳавфҳо ва баланд бардоштани ҳаҷми сармояи оғинномавии ташкилотҳои қарзӣ чораҷӯӣ карда шавад.

Ба Бонки миллӣ, Бонки давлатии амонатгузори «Амонатбонк» ва дигар ташкилотҳои қарзӣ супориш дода мешавад, ки дар давраи миёнамуҳлат, яъне дар панҷ соли оянда ҷиҳати ҳамасола афзоиш додани ҳаҷми қарзҳо ва дар соли 2026 ба 30 миллиард сомонӣ расонидани ҳаҷми қарзҳои тадбирҳои мушаххас андешанд.

Бо вучуди таъсири бемории сироятӣ КОВИД–19, дар соли 2021 ба соҳаҳои гуногуни иқтисоди миллӣ дар ҳаҷми умумии беш аз 6,8 миллиард сомонӣ сармояи хориҷӣ, аз ҷумла, 2,5 миллиард сомонӣ сармояи мустақими хориҷӣ ҷалб карда шуд, ки нисбат ба соли 2020

ҳаҷми сармоя 42 фоиз ва сармояи мустақими хориҷӣ 39 фоиз зиёд мебошад.

Ба Ҳукумати мамлакат супориш дода мешавад, ки ҷиҳати тақвият бахшидани ҷалби сармояи хориҷӣ, ҳусусан, сармояи мустақим барои бахшҳои саноати қоркард мунтазам чораҷӯӣ намояд.

Зарур аст, ки дар панҷ соли оянда ҳаҷми сармоягузори мустақим нисбат ба маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ то 10 фоиз расонида шавад.

Ҳоло дар мамлакат 82 лоиҳаи сармоягузори давлатӣ ба маблағи беш аз 42 миллиард сомонӣ амалӣ шуда истодааст.

Вале эҳтиёҷоти соҳаҳои мухталифи кишвар, аз ҷумла соҳаҳои иҷтимоӣ дар самти бунёди инфрасохтори зарурӣ ҳанӯз ҳам зиёд мебошад.

Аз ин рӯ, зарур аст, ки қорҳои доир ба ҷалби маблағҳои имтиёзнок тақвият бахшида, дар 5 соли оянда ба иқтисоди миллӣ беш аз 60 миллиард сомонӣ сармояи хориҷӣ ҷалб карда шавад.

Дар ин раванд, ҷиҳати қорӣ намудани низоми электронии пайгирии муқоимати сармоягузори дар доираи «Равзанаи ягона» ва таҳияи тартиби роҳандозии ҳамкориҳои электронӣ бо сармоягузори дар ҳамаи сатҳҳои мақомоти давлатӣ бояд чораҳои амалӣ андешида шаванд.

Ҳамчунин, то охири соли 2022 раванди бақайдгирии субъектҳои соҳибқорӣ дар давоми 24 соат, аз ҷумла ба тарзи электронӣ ба роҳ монда шавад.

Ҳозирини ғиромӣ!
Амалигардонии ҳадафи стратегияи саноатикунони босуръати кишвар имкон медиҳад, ки рушди устувори соҳаи саноат ҳамчун тавлидкунандаи арзиши баланди иловашуда таъмин гардида, дар ин раванд даҳҳо ҳазор ҷойи нави қорӣ ташкил карда шавад.

Дар замони соҳибистиклолӣ шумораи қорҳои саноатӣ ба 2360 расонида шуд.

Танҳо соли 2021-ум 256 қорҳои қорҳои нава бо 2500 ҷойи қорӣ ба фаъолият оғоз намуд.

Аммо бо вучуди имтиёзу сабукиҳои зиёди пешниҳодгардида имконияту иқтидорҳои истифоданашида барои боз ҳам тезонидани суръати саноатикунонӣ ҳанӯз зиёданд.

Зеро захираҳои бузургии ашёи хомӣ ватанӣ имкон медиҳанд, ки тавассути қоркарди пурраи маъдан, аз ҷумла, металлҳои рангаву қиматбаҳо, инчунин, қоркарди маҳсулоти кишоварзӣ ва растаниҳои шифобахш соҳаҳои саноати металлургия, сабуку ҳуҷровӣ ва дорусозӣ рушд намуда, дар натиҷа ҳаҷми истеҳсоли маҳсулоти содиротӣ ва ивазкунандаи воридот афзоиш ёбад ва саноатикунони босуръати мамлакат таъмин карда шавад.

Аз ин лиҳоз, барои ташкили қорҳои соҳаҳои технологияҳои муосир, паркҳои инноватсиониву технологӣ, марказҳои қоркарди иттилоот ва ба ин васила таъсис додани ҷойҳои нави қорӣ ва истеҳсоли маҳсулоти ниҳони дорои арзиши баланди иловашуда бояд тамоми тадбирҳои зарурӣ андешида шаванд.

ПАЁМИ

Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Пешвои миллат, мухтарам
Эмомалӣ Раҳмон «Дар бораи самтҳои асосии сиёсати дохилӣ ва
хориҷии ҷумҳурӣ»

Дар давоми панҷ соли оянда, яъне дар доираи «Солҳои рушди саноат» тавассути таъсиси корхонаҳои нав, барқарорсозии иқтидорҳои мавҷуда, афзоиш додани ҳаҷми истихроҷи канданиҳои фойданок ва коркарди маъдан ба фаъолият оғоз кардани боз якчанд корхонаи бузурги соҳаи маъдан оид ба коркарди ниҳони ашёи хом бо таъсиси ҳазорҳо ҷойи нави корӣ имконпазир мебошад.

Бо ин мақсад, Вазорати саноат ва технологияҳои нав ва Кумитаи давлатии сармоягузорӣ ва идораи амволи давлатиро зарур аст, ки якҷо бо сохтору мақомоти марбута барои ҷалби сармояи мустақим чораҷӯӣ намоянд.

Ҳамчунин, дар 5 соли минбаъда барои таъмин кардани рушди саноати сабук доир ба таъсиси 5 маҷмааи коркарди ниҳони нахи пахта бо ҷалби беш аз 11 миллиард сомонӣ чораҳои амалӣ андешанд.

Илова бар ин, бо дарназардошти фароҳамсозии омилҳои ҳавасмандгардонӣ дар корхонаҳои саноатии аз фаъолият бозмонда, аз ҷумла, корхонаҳои насосҳои дар ихтиёри давлат қарордошта низ идоракунии корпоративӣ роҳандозӣ ва бо ҷалби бахши хусусӣ фаъолияти самаранокӣ онҳо ҳарчи зудтар таъмин карда шаванд.

Ҷиҳати рушди соҳаи пиллапарварӣ ва шохиву атласу адрасбофӣ, ки барои таъсиси ҳазорҳо ҷойи нави корӣ, бахусус, барои занону бонувон имконият медиҳад, сохтору мақомоти дахлдорро зарур аст, ки истифодаи самаранокӣ имкониятҳои мавҷударо таъмин намоянд.

Дар робита ба ин, замини тутзорҳо ба муддати 10 сол аз пардохти андозаи ягонаи замин, инчунин, шахсонӣ ҳуқуқи, ки ба коркарди пилла ва истеҳсоли матоҳои шохӣ, атласу адрас ва дигар маснуоти бофандагии дастӣ машғуланд, аз пардохти андозҳо пурра озод карда шаванд.

Дар самти рушди соҳаҳои мухталифи саноат зарур аст, ки гузариш ба технологияҳои инноватсионӣ, хусусан, таҷҳизоти каммасрафи барқӣ таъмин гардида, дар ин замина истеҳсоли маҳсулоти рақобатнок бо истифода аз «энергияи сабз» васеъ ҷорӣ карда шаванд.

Ба Ҳукумати мамлакат супориш дода мешавад, ки ҷиҳати таҳия ва васеъ истифода намудани технологияҳои муосир дар соҳаҳои мухталифи иқтисоди мамлакат Стратегияи миллии «Зеҳни сунӣ»-ро қабул ва татбиқ намояд.

Вобаста ба талаботи соҳаи саноат зарур аст, ки ба масъалаи баланд бардоштани сифати таҳсилот, тақмили нақшаҳои таълимӣ дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбии кишвар ва тайёр кардани мутахассисони касбҳои нав эътибори ҷиддӣ дода шаванд.

Мавҷудияти иқтидорҳои фа-

ровони энергетикӣ мамлакат аз ҷумлаи омилҳои калидии рушди соҳаи саноат ба ҳисоб меравад.

Ҳоло барои рушди минбаъдаи соҳа татбиқи 18 лоиҳаи сармоягузории давлатӣ ба маблағи 16,6 миллиард сомонӣ амалӣ гардида истодааст.

Имрӯз дар кишвари мо 98 ғоизи нури барқ аз манбаҳои барқароршавандаи энергия, яъне асосан бо истифода аз нури об истеҳсол гардида, Тоҷикистон аз рӯи ғоизи истеҳсоли «энергияи сабз» шашум кишвари пешсафи сайёра

мебошад.

Инчунин, Тоҷикистон аз рӯи кам будани ҳаҷми партови газҳои гулхонаи низ яке аз ҷойҳои баландтаринро ишғол мекунад.

Аз ин лиҳоз, истеҳсол ва истифодаи «энергияи сабз» аз ҷумлаи афзалиятҳои рақобатнокӣ иқтисоди кишвари мо ба ҳисоб меравад.

Дар ин самт, ҳоло дар Тоҷикистон лоиҳаҳои бузурги бунёди нуруҳои барқи обӣ амалӣ гардида истодаанд ва дар 7 соли оянда аз ҳисоби бунёди нуруҳои «Роғун» ва таҷдиди нуруҳои барқи обии «Норак», «Сарбанд» ва «Қайроққум» иқтидори энергетикӣ мамлакат иловатан ба 4 ҳазор мегаватт афзоиш дода мешавад.

Бо вучуди ин, истифодаи васеи дигар манбаҳои барқароршавандаи энергия, аз ҷумла, нури офтоб ва шамол ба манфиат буда, дар ин самт асосноккунии 3 лоиҳа бо иқтидори умумии 260 мегаватт оғоз гардидааст, ки дар панҷ соли оянда татбиқ карда мешавад.

Инчунин, бо мақсади ба тағйирёбии иқлим мутобик гардонидани иқтисоди миллий, ҳифзи муҳити зист ва беҳтар намудани вазъи экологии мамлакат воридоти нақлиёти барқӣ ба кишвар, яъне электромобилҳо, электробусҳо, троллейбусҳо ва монанди инҳо аз пардохтҳои андозӣ ва гумрукӣ пурра озод карда шаванд.

Вобаста ба ин, Ҳукумати мамлакатро зарур аст, ки ҷиҳати тадриҷан муҳайё сохтани инфрасохтор ва дигар шаронти зарурӣ барои истифодаи чунин воситаҳои нақлиёт дар қаламрави кишвар чораҷӯӣ намояд.

Ҳукумати мамлакат бо истифода аз тамоми имкониятҳои ҷиҳати ҳалли масъалаҳои бунёду азнавсозии роҳҳо мунтазам чораҷӯӣ карда истодааст.

Имрӯзҳо дар соҳаи нақлиёт татбиқи 13 лоиҳаи сармоягузории давлатӣ ба маблағи умумии зиёда аз 11 миллиард сомонӣ идома дорад, ки барои ба кишвари дорои шаронти муосири транзитӣ табдил ёфтани Тоҷикистон мусоидат мекунад.

Соли 2021 лоиҳаҳои сохтмону таҷдиди роҳҳои мошингарди Обигарм–Нуробод, Хулбук–Темурмалик–Кангурт, Данғара–

ва дигар мақомоти марбута хангоми таҳия ва татбиқи нақшаҳои генералии шаҳрҳо ва шаҳраку деҳоти мамлакат банақшагириву бунёди иншооти иҷтимоиву сайёҳӣ ва дигар иншоотро бо риояи ҳатмии қоидаву меъёрҳои шаҳрсозӣ ва сохтмон, санъати баланди меъморӣ, истифодаи васеи унсурҳои меъморӣ милливу замонавӣ, технологияҳои муосир ва масолеҳи сифатнокӣ сохтмон таъмин намоянд.

Илова бар ин, хангоми лоиҳақашӣ зарур аст, ки пеш аз ҳама, сохтмони мактабҳо, боғчаҳои кӯдакон, марказҳои саломатӣ ва дигар инфрасохтори иҷтимоӣ ва коммуникатсионӣ ба нақша гирифта, дар марказҳои шаҳру ноҳияҳо бунёди ҳатмии биноҳои истиқоматӣ баландошёна пешбинӣ карда шаванд.

Ҳукумати мамлакат дар солҳои соҳибистиклолӣ, дар баробари амалисозии ислоҳоти соҳаи кишоварзӣ, ҷиҳати дастгириву пешрафти бахшҳои мухталифи соҳа як қатор барномаҳоро қабул ва амалӣ намуд.

Барои рушди соҳа дар ин давра аз ҳамаи манбаҳои маблағгузории давлатӣ беш аз 18 миллиард сомонӣ, аз ҷумла, дар доираи татбиқи 29 лоиҳаи сармоягузории давлатӣ 9,4 миллиард сомонӣ равона карда шуд.

Илова бар ин, барои соҳа имтиёзҳои зиёди андозиву гумрукӣ муқаррар карда шуданд ва дар натиҷа ҳама бахшҳои соҳа ба пешравии назаррас ноил гардиданд.

Масалан, дар давоми 20 сол шумораи корхонаҳои парандапарварӣ аз 21 ба 200 расонида шуда, истеҳсоли ғӯшти паранда 9 баробар зиёд гардид.

Воридоти ғӯшти паранда аз 65 ҳазор тонна ба маблағи 50 миллион доллар дар соли 2014 то 3 ҳазор тонна ба маблағи 9 миллион доллар дар соли 2021 кам гардид, яъне аз рӯи ҳаҷм беш аз 21 баробар коҳиш ёфт.

Инчунин, дастгириҳои давлатӣ ва имтиёзҳои пешниҳодшуда боиси рушди соҳаҳои боғу тоқпарварӣ, чорводориву парандапарварӣ, моҳипарварӣ ва занбуриасалпарварӣ гардиданд.

Дар натиҷаи амалисозии барномаҳои рушди соҳа дар замони истиқлолият майдони боғу тоқзор дар мамлакат 3,6 баробар ва истеҳсоли меваҳои ангур 4,3 баробар афзоиш ёфт.

Агар майдони умумии боғу тоқзорҳо соли 1991-ум 56 ҳазор гектарро ташкил дода бошад, пас дар соли 2021 ин нишондиханда ба 202 ҳазор гектар расонида шуд.

Дар натиҷаи амалисозии барномаҳои соҳавӣ ва имтиёзҳои пешниҳоднамудаи Ҳукумати мамлакат соҳаҳои мазкур бомаром таракқӣ карда, танҳо аз ин ҳисоб дар соҳаи кишоварзӣ зиёда аз 700 ҳазор ҷойи нави корӣ таъсис дода шуд.

Бар замми ин, бо мақсади дастгирӣ дар шаронти тағйирёбии иқлим ва офатҳои табиӣ, бахусус, хушксолӣ ва обҳезӣ, паҳншавии бемории КОВИД–19 дар ду соли охир ва пешгирӣ кардани таъсири манфии онҳо кишоварзони мамлакат дар соли 2021 аз пардохти андоз аз истеҳсолкунандагони маҳсулоти кишоварзӣ, яъне андозаи ягона озод карда шуданд.

Иқдоми мазкур боиси 6 ғоиз афзоиш ёфтани истеҳсоли маҳсулоти кишоварзӣ дар соли ҷорӣ нисбат ба соли қаблӣ гардид.

Дар натиҷа фаровонии бозори истеъмолии кишвар бо молу маҳсулоти асосии ниёзи мардум таъмин карда шуд.

То замони истиқлолият талаботи аҳоли ба ғӯшт ва картошка асосан аз ҳисоби воридоти таъмин мегардид.

Агар соли 1991 ба Тоҷикистон 150 ҳазор тонна ғӯшти чорво ва 325 ҳазор тонна картошка бо мақсади истеъмоли вориди шуда бошад, пас ҳоло бо ин мақсад ба кишвар ғӯшти чорво ва картошка умуман ворид намешавад;

– ҳамзамон бо ин, соли 2021 беш аз 200 ҳазор тонна меваҳои сабзавот содирот шудааст, ки нисбат ба соли 2020-ум 70 ҳазор тонна зиёд мебошад.

Дар робита ба ин як нуктаи муҳимро хотиришон месозам.

Ҳамаи мо хуб мушоҳида мекунем, ки солҳои охир ва хусусан, ду соли охир дар кишвари мо ва бисёр мамлакатҳои дунё хушксолӣ ва камбориш идома дорад.

Тибқи маълумоти расонаҳо ва Созмони Милали Муттаҳид имрӯзҳо дар дахҳо кишвари сайёра гуруснагӣ идома дорад.

Дар чунин шаронти мо бояд ба истифодаи захираву имкониятҳои мавҷуда, пеш аз ҳама замин ва об, мунтазам зиёд кардани ҳаҷми истеҳсоли маҳсулоти ғизоӣ ва дар баробари ин, ба масъалаи сарфаю сариштакорӣ ниҳоят ҷиддӣ муносибат кунем.

Ҳамзамон бо ин, сохтору мақомоти дахлдорро зарур аст, ки стратегияву барномаҳои соҳавиро пурра татбиқ намуда, доир ба рушди тухмипарварӣ, баланд бардоштани ҳосилнокии зироатҳо, зиёд кардани ҳаҷми истеҳсоли маҳсулоти кишоварзӣ, таъмин намудани рушди саноати коркард ва ҳуҷрокдорӣ, инчунин, тақвияти иқтидори содироти кишвар тадбирҳои саривақтӣ андешанд.

Ҳамватанони азиз!

Дар даврони соҳибистиклолӣ мо бунёди маорифи миллий ва ворид гардидан ба фазои таҳсилоти байналмилалиро ҳадафи муҳимтарин ва самти афзалиятноки сиёсати иҷтимоии давлат ва Ҳукумати мамлакат қарор додем.

Зеро мо чунин мешуморем, ки бунёди миллат аз маориф оғоз меёбад ва ғамхорӣ нисбат ба маориф – сармоягузорӣ барои рушди нури инсонӣ ва ояндаи ободи давлат ва Ватан мебошад.

Бо вучуди он ки раван-

(Давомиаш дар саҳ.5)

(Аввалин дар саҳ.4)

ди таҳсил дар муассисаҳои таълимӣ ба низоми муайян даромадааст, зарур аст, ки барои боз ҳам баланд бардоштани сатҳи сифати таҳсилот, омода кардани кадрҳои баландхаттисос, омӯхтани забони давлатӣ, таъриху фарҳанги бостонии халқи тоҷик, боло бурдани завқу рағбати хонандагон ба омӯзиши фанҳои риёзӣ, дақиқ, табиӣ, технологияҳои иттилоотӣ ва аз худ кардани забонҳои хориҷӣ, махсусан, забонҳои русиву англисӣ таваҷҷуҳи аввалиндараҷа зоҳир карда шавад.

Бо ин мақсад, роҳбарони муассисаҳои таълимиро зарур аст, ки ба масъалаҳои баланд бардоштани сатҳи дониш ва касбияти омӯзгорон дар ҳамаи зинаҳои таҳсилот, бахусус, омӯзгорони муассисаҳои таҳсилоти ибтидоиву миёнаи касбӣ, тақмили ихтисосу бозомӯзӣ ва тарбияи омӯзгорони ҷавони баландхаттисос ва ба талаботи замона ҷавобгӯӣ дар ҳамаи зинаҳои таҳсилот эътибори аввалиндараҷа диҳанд.

Дар робита ба ин, ба Вазорати маориф ва илм суҷориш дода мешавад, ки барои омода кардани омӯзгорони фанҳои риёзӣ, дақиқ ва табиӣ бо забонҳои хориҷӣ дар донишгоҳҳои равияи омӯзгорӣ кушодани шуъбаҳои алоҳидаро пешбинӣ намояд.

Умуман, зарур аст, ки таълими забонҳои хориҷӣ, махсусан, русиву англисӣ дар тамоми факултаву шуъбаҳои мактабҳои олӣ боз ҳам беҳтар ба роҳ монда шавад.

Зеро Тоҷикистон ҳоло бо 180 давлат робитаи дипломатӣ ва бо 130 кишвар муносибатҳои тиҷоративу иқтисодӣ дорад.

Дар даврони истиклол барои муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии касбӣ зиёда аз 315 ҳазор мутахассисони равияи омӯзгорӣ, аз ҷумла, 115 ҳазор нафар дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи касбӣ тайёр карда шудааст.

Ҳоло дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ 129 ҳазор нафар омӯзгор дарс меӯянд.

Таъминнокии муассисаҳои таълимии кишвар бо кадрҳои омӯзгорӣ, дар маҷмӯъ, 98,7 фоизро ташкил медиҳад.

Вазорати маориф ва илм, ҳамчунин, вазифадор карда мешавад, ки вобаста ба талаботи рӯз ва рушди технологияҳои иттилоотии муосир лоиҳаи консепсияи гузариш ба таҳсилоти рақамиро таҳия карда, ба баррасии Ҳукумати мамлакат пешниҳод намояд.

Ҳукумати Тоҷикистон дар сӣ соли гузашта тамоми чораҳои заруриро андешид, ки пешрафти илми ватанӣ таъмин гардад.

Вобаста ба талаботи иқтисоди миллӣ ва расидан ба ҳадафи чоруми стратегияи кишвар – саноатикунони босуръат дар самтҳои ҷустуҷӯ ва иқтисофи канданиҳои ғоиданок ва рушди саноати маъдан олимони мо бояд қорҳои таҳқиқотиро вусъат диҳанд.

Инчунин, таҳияи усулҳои пешгуи хавфҳои эҳтимоли ва таъсири манфии омилҳои гуногун ба иқтисоди миллӣ, хизматрасониҳои рақамӣ, пешрафти «энергияи сабз» ва

«иқтисоди сабз» ва дар робита ба ин, ба роҳ мондани омӯзиши ҳамачонибаи манбаҳои алтернативӣ, ихтироъкориву навоарӣ, қоркарду татбиқи технологияҳои нави каммасраф ва роҳу усулҳои аз ашҳои хомии ватанӣ истехсол кардани доруворӣ ва нуриҳои маъдани вазифаи аввалиндараҷаи олимони кишвар мебошад.

Олимони ҷомеашиносии моро зарур аст, ки яқчо бо зиёни эҷодкор дар шароити ҷаҳонишавӣ бо мақсади хифзи арзишҳои миллӣ, таъриху фарҳанг ва забону адабиёти миллати қуҳанбунёдамон дар роҳи ба ҷаҳониён ҳарчи бештар муаррифи кардани таърих, тамаддун ва фарҳанги халқи тоҷик рисолати шаҳрвандиву миллии худро ба таври шоиста иҷро намоянд.

Вобаста ба тағйирёбии иқлим, баландшавии бесобиқаи харорати миёнаи қураи Замин ва пайомадҳои манфии он барои ҳаёти инсон, олами ҳайвоноту наботот ва пирияхҳои кишвар олимони мо омӯзиш, таҳқиқ ва мониторинги доимиро дар ин самтҳо ба роҳ монда, роҳу усулҳои мутобикшавӣ ба тағйирёбии иқлимро яқчо бо олимони минтақа ва ҷаҳон қоркард ва амалӣ намоянд.

Фарҳанг ҳамчун омили асосии тарбияи маънавию ахлоқии ҷомеа ва муаррифи таърих ҳамеша таҳти таваҷҷуҳи Ҳукумати мамлакат қарор дорад.

Бояд тазаққур дод, ки аз ҷониби Ҳукумати Тоҷикистон вобаста ба таъриху фарҳанг ва тамаддуни миллати қуҳанбунёди тоҷик дар доҳили кишвар ва дар арсаи байналмилалӣ иқдомоти зиёде амалӣ гардида истодаанд.

Хифзи мероси фарҳанги моддиву ғайримоддии миллати бостониамон, ки ғувҳои зиндаи таърихи шашҳазорсолаи халқамон мебошад, вазифаи муҳимтарини мо – ворисони ин мероси бузург ба ҳисоб меравад.

Эҳи арзишҳои миллӣ ва хифзу тарғиби ёдгориҳои таърихиву фарҳангӣ барои баланд бардоштани рӯҳияи ватандӯстиву ватанпарастӣ ва худогохиву хештаншиносии мардум, хусусан, наврасону ҷавонон бисёр муҳим мебошад.

Ба шарофати соҳибхитиёрӣ мо арзишҳои бостонӣ ва расму оинҳои неки миллиамонро эҳе карда, онҳоро ба хотири баланд бардоштани худогохиву худшиносии ҳамватанонамон ва муаррифии шоистаи халқи қуҳанбунёдамон дар арсаи ҷаҳон рушд дода истодаем, ки «Шашмақом», «Фалак», Наврӯз, Тиргон, Меҳргон ва Сада аз ҷумлаи онҳо мебошад.

Ифтиҳои бии нави Китобхонаи миллӣ барои 10 миллион нусха китоб дар пойтахти мамлакат – шаҳри Душанбе, баргузори намоишгоҳҳои байналмилалӣ китоб, озмунҳои гуногун, махсусан, озмуни ҷумҳуриявии «Фурӯғи субҳи доноӣ китоб аст», наشري силсилакитоби «Ахтарони адаб» иборат аз панҷох чилд, ба ҳар як оилаи кишвар ба таври ройгон дастрас гардидани шохасари «Тоҷикон»-и Бобочон Ғафуров, таҷлили Рӯзи китоб, бунёди дахҳо театр, қасрҳои фарҳанг, китобхонаҳо, боғҳои фарҳангу фароғат дар шаҳру

ноҳияҳои мамлакат ва сафарҳои ҳунарии аҳли фарҳангӣ мо ба дахҳо кишвари дунё аз муҳимтарин дастовардҳои даврони истиклолияти давлатӣ дар соҳаи фарҳанги миллӣ ба шумор мераванд.

Хотиришон месозам, ки ҳадафи мо аз баргузори озмунҳои «Илм – фурӯғи маърифат», «Тоҷикистон – Ватани ази-зи ман», «Фурӯғи субҳи доноӣ китоб аст» ва олимпиадаву озмунҳои гуногун тақвият бахшидани ҳувияти миллӣ, ҳисси ифтиҳор аз таъриху тамаддуни бостонии халқамон, боз ҳам баланд бардоштани сатҳи саводнокиву маърифатнокии мардум, қабл аз ҳама, наврасону ҷавонон, тақвияти завқи зебои-парастии онҳо ва пайдо кардани истеъдодҳои нодир аз байни наслҳои ояндасоз мебошад.

Тавре ки мушоҳида мегардад, ҳоло дар ҷомеаи мо насли нави соҳибистеъдод, илму донишдӯст ва фарҳангпарвару забондон ба қамол расида истодааст ва мо бояд онҳоро аз ҳар ҷиҳат дастгирӣ намоем.

Зикр бояд қард, ки ҳадаф аз ташаббусҳои Тоҷикистон дар бахши фарҳанг ва маориф дар ҳамқорӣ бо ниҳоди Созмони Милали Муттаҳид оид ба фарҳанг, илм ва маориф (ЮНЕСКО) таҳкими раванди муқолама оид ба хифзи мероси фарҳангӣ, муаррифии таърихи қадимаи тоҷикон ва фарҳанги бостониву ғании миллатамон мебошад.

Соли 2021 дар баробари номбандии муштараки «Роҳи Абреши: долони Зарафшон – Қароқум» 9 мавзеи мероси таърихиву фарҳангии Тоҷикистон ба Рӯйхати муқаддамотии ЮНЕСКО ворид гардид.

Ҳамчунин, пешниҳоди Тоҷикистон оид ба ворид намудани 2500 – солагии шаҳраки қадимаи «Тахти Сангин» ба Рӯйхати ҷашнвораҳои ЮНЕСКО барои солҳои 2022–2023 пазируфта шуд.

Панҷ рӯз пеш аз ҷониби ЮНЕСКО боз як намунаи мероси фарҳанги миллии мо – «Фалак» ба Феҳристи мероси фарҳанги ғайримоддии башарият ворид карда шуд.

Яъне, «Фалак» мисли Наврӯз ҷаҳонӣ гардид.

Моҳи октябри соли қорӣ аввалин бор дар минтақаи Аврупо намоиши нигораҳои Тоҷикистон таҳти унвони «Тоҷикистон – кишвари дарёҳои тиллоӣ» дар Осорхонаи Гимейи Фаронса баргузор гардид.

Дар давоми се моҳ таъриху тамаддуни ғании миллати ша-рафманди тоҷик, мавзеҳои таърихии сарзамини мо дар асрҳои гуногун, осори фарҳангиву ҳунармандии қадима ва санъати нотақрори халқи тоҷик ба мардуми Аврупо муаррифӣ мегардад.

Рушди соҳаи тандурустӣ ва хифзи солимии аҳоли, ки яке аз бахшҳои муҳим мебошад, минбаъд низ ҳамчун самти афзалиятноки сиёсати иҷтимоии давлат ва Ҳукумати Тоҷикистон боқӣ мемонад.

Таи 30 соли истиклоли давлатӣ ҷиҳати беҳтар намудани солимии сокинони кишвар ва ба роҳ мондани фаъолияти самарабахши хифзи иҷтимоии аҳоли усулҳои муосири ташхису

табобат роҳандозӣ гардида, нуруи зеҳнии соҳа ва инфрасохтори муассисаҳои тиббӣ ва хифзи иҷтимоӣ таҳким ва тавсеа пайдо кард.

Соли 1990 дар Тоҷикистон 2860 муассисаи тиббӣ бо 52800 нафар қорманд фаъолият дошт.

Ҳоло дар кишвар 4700 муассисаи тиббӣ бо 78 800 қорманд фаъолият дорад.

Дар давоми сӣ соли истиклолият барои соҳаи тандурустӣ 187 000 нафар табиб ва қорманди миёнаи тиббӣ тайёр карда шудааст.

Вобаста ба зиёд гардидани ҳаҷми маблағгузориҳои соҳаи тандурустӣ садҳо муассисаи нави тиббӣ бунёд ва бо таҷҳизоти муосири тиббӣ, нақлиёти санитарӣ ва дигар лавозимоти тиббӣ таъмин карда шуданд.

Танҳо дар се соли охир, яъне, солҳои 2019–2021 дар дири нақшаи қорҳои ободониву созандагӣ ба муносибати 30 – солагии истиклолият аз ҳамаи сарчашмаҳои маблағгузорӣ 1858 иншооти соҳаи тандурустӣ бунёд шудааст.

Ҳоло сатҳи сифати ташхису табобати беморон нисбат ба солҳои пеш хеле беҳтар гардида, барои ташхису табобат ба кишварҳои хориҷӣ рафтани шаҳрвандон бамаротиб қоҳиш ёфтааст.

Дар робита ба ин, Вазорати тандурустӣ ва хифзи иҷтимоии аҳоли вазифадор аст, ки барои таъмин намудани дастрасии бештари аҳоли ба хизматрасониҳои баландхаттисос ва махсусгардонидашуда ҷиҳати минбаъд низ ворид намудани усулҳои муосири ташхису табобат ва технологияҳои инноватсионӣ дар амалияи тиббии муассисаҳои соҳавӣ қораҳои заруриро амалӣ намо-яд.

Вазорати тандурустӣ ва хифзи иҷтимоии аҳолиро зарур аст, ки бо мақсади ташвиқи тарзи ҳаёти солим, хифзи саломатии аҳоли ва беҳтар гардонидани сифати хизматрасониҳои тиббиву иҷтимоӣ яқчо бо мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ заминаи моддиву техникаи муассисаҳои тиббиву иҷтимоиро ҷоннок намуда, доир ба дастгирӣи мутахассисони ҷавон, баланд бардоштани сатҳи касбияти қормандони соҳа ва яқчо бо дигар вазорату идораҳои марбута ва соҳибқорон дар самти таъмин кардани рушди саноати дорусозӣ, аз ҷумла, истехсоли доруворӣ аз гиёҳҳои шифобахши ватанӣ тадбирҳои мушаххас андешад.

Ҳоло муассисаҳои тиббии кишвар бо табибон 84 фоиз ва бо қормандони миёнаи тиббӣ 96 фоиз таъмин мебошанд.

Дар панҷ соли минбаъда муассисаҳои таҳсилоти олии касбиро аз рӯи ихтисосҳои тиб 13 770 нафар ва муассисаҳои таҳсилоти миёнаи касбии тиб-бино 47 880 нафар хатм меку-нанд.

Аз ин рӯ, сохтору мақомоти марбута вазифадоранд, ки камбудии кадрҳо дар ду сол барта-раф намоянд.

Таъкид месозам, ки барои ҳалли ду масъалаи муҳимтарини соҳаи тандурустӣ

– тайёр кардани кадрҳои баландхаттисос, аз ҷумла, мутахассисони бемориҳои сироятӣ, вирусшиносҳо ва рушди саноати дорусозӣ бояд тадбирҳои ҷиддӣ ва қатъӣ андешида шаванд.

Имрӯз дар бисёр кишварҳои дунё мавҷи нави бемории сироятӣи КОВИД–19 ва фавти одамон идома дорад.

Бинобар ин, ба мардуми кишвар муқочият қарда, таъкид менамоям, ки қарчане ин беморӣ дар кишвари мо нест, сокинони мамлакат бояд бепарво набоянд, ба қоригболӣ роҳ надиҳанд ва ин масъаларо ҳазл нашуморанд.

Баръакс, бояд ҳушёрӣ эҳтиётқор бошанд ва маслиҳату тавсияи мутахассисону таби-бонро риоя намоянд.

Онҳос, ки аз кишварҳои хориҷӣ меоянд, бояд ҳатман зери назорати табибон қарор дода шаванд.

Ҷунин шаҳсон бояд фикри аъзои оила, ҳешовандон ва ҷомеаро қунанд.

То имрӯз 60 фоизи аҳоли эм карда шудааст ва зарур аст, ки раванди эмгузаронӣ боз ҳам вусъат дода шавад, зеро ягона роҳи муассири эмин мондан аз ин беморӣ эмгузаронӣ мебошад.

Ҳозирини муҳтарам!

Нақши бонувону занон дар эъмори ҷомеаи демократӣ ва дунявӣ хеле бузург мебошад.

Тибқи маълумоти оморӣ занон 49,3 фоизи аҳолии кишварро ташкил медиҳанд.

Имрӯз дар кишвар соҳае нест, ки занону бонувони тоҷик дар он фаъолияти қурсамар на-дошта бошанд.

Ҳоло қариб 68 фоизи қормандони соҳаи тандурустӣ, беш аз 73 фоизи қормандони соҳаи ма-ориф, 27 фоизи қормандони илм ва зиёда аз 23 фоизи онҳос, ки дар соҳаи кишоварзӣ фаъолият доранд, занону бонувон мебо-шанд.

Занону бонувон дар баробари фаъолият дар соҳаҳои иҷтимоӣ, аз ҷумла, илму маориф, хизмати давлатӣ, кишоварзӣ ва саноат, инчунин, дар соҳаҳои нақлиёт, энергетика, алоқа, сохтмону меъморӣ, бонқдорӣ, мақомоти хифзи ҳуқуқи тартибот ва дар сафи Қувваҳои Мусаллаҳи киш-вар низ софдилонаву содиқона заҳмат қашида истодаанд.

Маҳз ба ҳамин хотир, баланд бардоштани мақоми иҷтимоии занон, аз ҷумла, дар мақомоти роҳбарикунанда ҳамеша дар мадди назари Ҳукумати мамла-кат қарор дорад.

Бо дарназардошти ин ва бо мақсади амалӣ намудани ҳадафҳои Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030 ҷиҳати то 30 фоиз расонидани хизматчиёни давлатӣ ва то 25 фоиз расонидани кадрҳои роҳбарикунанда аз ҳисоби за-нону бонувони болаёқат барои солҳои 2023–2030» таҳия ва ба Ҳукумати мамлакат пешниҳод карда шавад.

Мо бояд як нуктаи муҳимро ҳамеша дар ёд дошта бошем, ки зан – модар мавҷуди муқаддас мебошад ва ҳамаи сиёсатмадо-

(Давомаш дар саҳ.6)

ПАЁМИ

Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Пешвои миллат, мухтарам
Эмомалӣ Раҳмон «Дар бораи самтҳои асосии сиёсати дохилӣ ва
хориҷии ҷумҳурӣ»

(Аввалин дар саҳ.5)

рону донишмандон ва бузурғони олам, аз ҷумла, Пайгамбари ислом аз домани поки модар ба дунё омадаанд ва бо шири ҷонбахши ӯ бузург шудаанд.

Воқеан, мақоми зан – модар дар ислом бисёр баланд мебошад ва беҳуда нест, ки дар Қуръони карим сураи ҷаҳорум бо номи «Нисо» (занон) нозил шудааст.

Бинобар ин, ба ҷо овардани иззату эҳтироми модарону занон ва бонувону духтарон, саъю талош ба хоҳири ҳалли мушкилоти онҳо ва фароҳам овардани шароит барои илму донишомӯзӣ ва соҳиби касбу ҳунар гардидани духтарон вазифаи ҷонии мо мебошад.

Дар замони истиқлолият 11 500 нафар духтар аз ноҳияҳои дурдасти қӯҳистон муассисаҳои таҳсилоти олии касбии кишварро бо квотаи Президентӣ хатм кардаанд.

Дар ин давра 222 ҳазор нафар духтар муассисаҳои таҳсилоти олии касбро хатм намуда, ҳоло боз 100 ҳазор нафар духтар дар ин муассисаҳо таҳсил карда истодаанд.

Аз 42 ҳазор нафар донишҷӯёни мо, ки дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбии кишварҳои хориҷӣ таҳсил доранд, зиёда аз 8 ҳазор нафарашон духтарон мебошанд.

Ҳукумати мамлакат бо мақсади дастгирӣ ва ҳавасмандгардонии ҷавонони лаёқатманду соҳибмаърифат ва ватандӯсту хештаншинос, яъне, насли ояндасози миллат ва давлат дар сӣ соли соҳибистиклолӣ тамоми шароити имкониятҳои заруриро фароҳам овардааст.

Таъини солҳои 2011–2020-ум дар кишвар қариб 3000 иншооти варзиш сохта шудааст.

Аз шумораи умумии иншооти ба ифтихори 30–солагии Истиқлоли давлатӣ сохташуда 23 фоизашро иншооти соҳаи варзиш ташкил медиҳад, ки ин натиҷаи таваҷҷуҳ ва ғамхории давлату Ҳукумат, пеш аз ҳама, ба наврасону ҷавонон мебошад.

Ҷавонон ояндаи давлату миллат, қувваи пешбарандаи ҷомеа ва захираи стратегии давлату Ҳукумати мамлакат мебошанд.

Ман борҳо таъкид кардаам ва имрӯз бори дигар бо ифтихор иброз медорам, ки ҷавонони мо дорои хисси баланди миллӣ ва эҳсоси гарми ватандӯстиву ватанпарварӣ буда, дар мубориза бо ҳама гуна хавфу хатарҳое, ки зидди давлату миллатанд, омода мебошанд ва манфиатҳои миллиро аз ҳар манфиати дигар боло медонанд.

Мо бо ҷавонони бонангу номуси худ ифтихор мекунем ва барои ҳалли масъалаҳои онҳо минбаъд низ тамоми тadbирҳоро амалӣ мегардонем.

Итминони комил дорам, ки ҷавонони мо дар дигаргунсозиҳои ҷомеаи навин боз ҳам фаъолона иштирок карда, дар муаррифии давлати миллӣ, ҳифзи арзишҳои истиқлол ва рушди Тоҷикистони

азиз беш аз пеш саҳм мегузоранд.

Таъкид менамоям, ки мо дар ҳазорсолаи сеюм ва асри пешрафти бесобиқаи илму технологияҳо, яъне, дар аср, ки тамоми ҷанбаҳои ҳаёт таваҷҷути саводу дониш ва илму технологияҳо идора карда мешаванд, зиндагӣ дорем.

Барои ҳамқадами замона будан ва рушди давлату ҷомеаро таъмин кардан омӯзиши илму дониш, хусусан, илмҳои табиӣ, риёзӣ дақиқ ва аз худ кардани касбу ҳунар роҳи ягона ва дуруст мебошад.

Зеро бо бесаводӣ, ҷаҳолат ва хурофот ҷомеа ба ҷойе намерасад.

Такроран хотирнишон месозам, ки хурофот ҷаҳолат аст ва ҷаҳолат ба инсон танҳо бадбахтӣ меоварад ва боиси ақибмонии ҷомеа ва давлат мегардад.

Бинобар ин, падару модарон бояд шароити муҳайё созанд, ки наврасону ҷавонон, чи духтару чи писар бояд хонанд, илму дониш ва касбу ҳунар омӯзанд.

Дар замоне, ки илму техника бо суръати қайҳонӣ пеш меравад, бе дониши замонавӣ, бе касбу ҳунари муосир ва бе донишҳои забонҳои хориҷӣ зиндагӣ кардан бисёр душвор мегардад.

Баръакс касе, ки илму дониш ва касбу ҳунар дорад, дар зиндагӣ ҳаргиз хору зор ва ба касе муҳтоҷ намешавад ва умри бобаракат мебинад.

Мо насли ояндасозро минбаъд низ бо истифода аз тамоми имкониятҳо дастгирӣ мекунем.

Ҳамватанони гиромӣ!

Бо пешрафти ҷомеа муносибатҳои ҷамъиятӣ пайваста тағйир ёфта, дар ин замина ба муносибатҳои нав мутабиқ гардонидани қонунҳо шартӣ асосии таъмин намудани рушди устувори сиёсӣ ва иқтисодӣ ва иҷтимоиву фарҳангии кишвар мебошад.

Баланд бардоштани сатҳи сифати қонунҳо, тақмили механизмҳои иҷрои онҳо, ба талаботи ҷомеа ва шаҳрвандон ҷавобгӯ будани меъёрҳои қонунҳои амалкунанда, дар навбати худ, ҳамкории доимӣ ва ҳамҷонибиҳои шӯҳаҳои ҳокимияти давлатиро тақозо менамояд.

Бо ин мақсад Маҷлиси миллий ва Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олӣ ва дигар мақомоти ҳуқуқҷодкунандаро зарур аст, ки таҳлили мунтазами қонунгузорӣ, аз ҷумла мониторинги амалишавии санадҳои қонунгузори гузаронида, сатҳи мутабиқати қонунгузории мамлакатро ба ҳадафҳои сиёсии пешбинигардида муайян намоянд ва оид ба тақмили қонунгузорӣ ва баланд бардоштани самаранокии раванди татбиқи ҳуқуқ чораҳои судманд андешанд.

Дар баробари таҳияву қабули қонунҳо риоя ва иҷрои қатъии онҳо низ муҳим мебошад, зеро риоя нагардидани талаботи қонун боиси поймолшавии ҳуқуқи инсон, манфиатҳои давлату ҷомеа, ташкилоту

муассисаҳо, қонуниятро адолат, афзоиши ҷинойткорӣ ва бенизомӣ мегардад.

Мо сабақҳои талхи муҳолифату нооромӣҳо ва беназмию беконунии солҳои 1991 – 1997-ро ҳаргиз набояд фаромӯш кунем.

Бинобар ин, Прокуратураи генералӣ вазифадор аст, ки назорати риоя ва иҷро гардидани қонунҳоро аз ҷониби вазорату идораҳо ва дигар ташкилоту муассисаҳо, сарфи назар аз мансубият ва шакли моликият, инчунин, баланд бардоштани сатҳи маърифати ҳуқуқии

шаҳрвандонро пурзӯр намоёнд.

Дар ин раванд, мақомоти судӣ бояд вазифаҳои хизмат-ашонро бо масъулияти баланди касбӣ иҷро карда, баррасии саривақтӣ, ҳамҷонибиҳои судиро ба роҳ монда, қарорҳои қонуниву асоснок қабул намоёнд ва ба ин васила ҳифзи ҳуқуқи озодиҳои инсонро шаҳрванд, манфиатҳои давлат ва ташкилоту муассисаҳо таъмин созанд.

Муомилоти ғайриқонунии маводи муҳаддир яке аз сарчашмаҳои асосии маблағгузории терроризми байналмилалӣ ба ҳисоб рафта, бо дигар ҷинойтҳои муташаккили фаромиллӣ, аз ҷумла, ифротгарӣ, савдои одамон ва хариду фурӯши силоҳ робитаи ноғусастани дорад.

Аз ин лиҳоз, мақомоти ҳифзи ҳуқуқ ва дигар сохторҳои марбутан кишварро зарур аст, ки фаъолияти худро дар самти пешгирӣ ва мубориза бар зидди гардиши ғайриқонунии маводи муҳаддир ба таври ҷиддӣ тақвият бахшида, тамоми имкониятҳоро барои ошкор намудани гурӯҳҳои муташаккили ҷинойтпеша ва қочоқи маводи муҳаддир сафарбар намоёнд.

Бо дарназардошти торафт мураккаб гардидани вазъияти минтақа ва ҷаҳон, инчунин, бо мақсади ба таври бозғамӣ таъмин кардани амнияти давлат ва ҷомеа ба Ҳукумати мамлакат, вазорату идораҳои дахлдор ва мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ супориш дода мешавад, ки ба масъалаҳои мунтазам бехтар кардани шароити ишғол ва зиндагии афсарону сарбозон, аз лиҳози техникӣ таҷҳизот навсозӣ кардани Қувваҳои Мусаллаҳ ва махсу-

сан, Қўшунҳои сарҳадӣ, ташкили дурусти ҳайати захираҳои даъвати сафарбарӣ, бо лавозимоту таҷҳизот таъмин кардан, баланд бардоштани сатҳи касбӣ ва омодабошии онҳо эътибори аввалиндараҷа диҳанд.

Ҳозирини арҷманд!

Мизони асосии усули «дарҳои қушода», ки мо дар сиёсати хориҷии худ пеш гирифтаем, роҳандозӣ кардан ва пешбурди муносибатҳои дӯстона, ҳамсоягии нек, шарикӣ, ҳамкории судманд бо кишварҳои хориҷӣ, созмонҳои байналмилалӣ муносибатҳои

минтақавӣ ва ҷаҳонӣ амалӣ шуда истодааст.

Ҳамзамон бо ин, масъалаи тағйирёбии глобалии иқлим ва зарурати талошҳои муштарак барои рафъи оқибатҳои он ҳамчун мушкилоти ҷиддии замони муосир мавриди таваҷҷуҳи хоси кишвари мо қарор гирифтааст.

Таъини чанд даҳсолаи охир тақрибан сеяки ҳаҷми умумии пирияхҳои кишвари мо, ки зиёда аз 60 фоизи захираҳои оби минтақаи Осиёи Марказӣ аз онҳо ташаккул меёбад, аз байн рафтааст.

Дар ин замина, кишвари мо ба мақсади эълон намудани соли 2025 ҳамчун Соли байналмилалӣи ҳифзи пирияхҳо, мушаххас намудани Рӯзи ҷаҳонии ҳифзи пирияхҳо ва таъсиси Бунёди байналмилалӣи ҳифзи пирияхҳо яқҳо бо шарикони байналмилалӣ худ саъй карда истодааст.

Ҳозирини гиромӣ!

Мо ҳамеша ҷонибдори рушди ҳамкории ҳаҷми созанда бо кишварҳои Осиёи Марказӣ дар асоси усули дӯстиву ҳамкорӣ, ҳусни ҳамҷаворӣ ва эҳтирому эътимоди тарафайн дар минтақа мебошем.

Дар баробари ин, таъкид месозам, ки дар шароити ниҳоят ҳассосу мураккаби минтақа ва ҷаҳон дар назди мо вазифаҳои бағоят мурабми амниятӣ, аз ҷумла, мубориза бар зидди терроризму ифротгарӣ, қочоқи маводди муҳаддир, силоҳ ва дигар ҷинойтҳои муташаккили фаромиллӣ, инчунин, муҳоҷирати ғайрирасмӣ қарор доранд, ки вобаста ба ҳодисаҳои Афғонистони ҳамсоя торафт шиддат гирифта истодаанд.

Ҷунонқи мушоҳида мекунем, вазъият дар ин кишвари ҳамсояи наздики мо ҳамоно печида ва мураккаб боқӣ мемонад. Зиёда аз бист сол мешавад, ки Тоҷикистон аз минбари созмонҳои бонуфузи байналмилалӣ ва минтақавӣ диққати ҷомеаи ҷаҳониро ба қазияи Афғонистон ҷалб менамояд.

Бори дигар тақрор мекунам, ки ҳолати фоҷиабори дар ин кишвар баамаломата гуноҳи мардуми дорои тамаддун ва таъриху фарҳанги бисёр қадимии Афғонистон нест, балки натиҷаи даҳолати хориҷӣ ба қорҳои дохилии он мебошад, ки беш аз 43 сол инҷониб идома дорад.

Мардуми Тоҷикистон натиҷаи даҳолати доираҳои манфиатдори хориҷиро, ки боиси сар задани ҷанги таҳмилии шаҳрвандии солҳои 90-уми асри гузашта, ба ҳалокат расидани беш аз 150 ҳазор нафар ва ятим мондани зиёда аз 50 ҳазор нафар кӯдак гардида, ҳаргиз фаромӯш намекунам.

Бинобар ин, мо, ки ҷунон таҷрибаи талхи таърихӣ дорем, ҳеҷ гоҳ ба масъалаҳои дохилии ҳамсояҳои худ даҳолат намекунем ва дар муносибат бо онҳо ягон ҳадафи ғаразнок надорем.

Мо ҳамеша ҷонибдори он ҳастем, ки дар кишварҳои ҳамсояи мо сулҳу оромӣ ва су-

ПАЁМИ

Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Пешвои миллат, мухтарам
Эмомалӣ Раҳмон «Дар бораи самтҳои асосии сиёсати дохилӣ ва
хориҷии ҷумҳурӣ»

боти сиёсӣ ҳукмфармо бошад ва мо тавонем, ки бо онҳо дар фазои ҳамсоягии нек ва ҳамкории созанда зиндагӣ кунем.

Маҳз бо ҳамин сабаб Тоҷикистон ҳамчун ҳамсояи наздиктарини Афғонистон ба тақдири мардуми азияткашидаи ин кишвар бетафовут буда наметавонад.

Мо чунин мешуморем, ки сарчамъ сохтани тамоми мардум ва таъсис додани ҳукумати фарогири манфиатҳо ва намоиядагони ҳамаи қавму миллатҳо ва нерӯҳои сиёсӣ ягона роҳи расидан ба суботи оромӣ дар Афғонистон мебошад.

Такроран хотирнишон месозам, ки мардуми Афғонистон бо имконияту иқтидори бузургӣ сиёсӣ, тамаддунӣ, таърихӣ, фарҳангӣ ва иҷтимоие, ки доранд, бояд тақдири имрӯзу ояндаи худро ба даст гиранд.

Яъне, сохти давлатдорӣ ва тарзи идораи давлат бо майлу ирода ва раъйи ҳуди мардуми ин кишвар муайян ва муқаррар карда шавад.

Имрӯз Афғонистон, мутаассифона, гирифтори бухрони амиқ сиёсӣ ва гуманитарӣ мебошад, ки метавонад оқибатҳои ҷиддии дарозмуддатро ба бор оварад.

Дар робита ба ин, аз ҷониби ҷомеаи ҷаҳонӣ ба мардуми азияткашидаи Афғонистон расонидани кумакҳои башари мақсаднокро амри зарурӣ медонем.

Дар ин раванд, ба Ҳукумати мамлакат супориш дода мешавад, ки дар доираи имкон барои расонидани кумаки башардӯстона ба мардуми бародари Афғонистон ҷорачӯӣ намояд.

Тоҷикистон дар ҳамоҳангӣ бо созмонҳои марбут ба байналмилалӣ имкониятҳои васеи логистикии худро дар ин чода пешниҳод кардааст.

Ҳоло шаш пули дар замони соҳибистиклолӣ дар сарҳадоти ду кишвар бунёдгардида барои расонидани кумакҳои башардӯстона ба мардуми бародари Афғонистон фаъолият карда истодааст.

Ман борҳо таъкид карда будам ва ҳоло бори дигар иброз медорам, ки вазъияти Афғонистон ба амният ва суботи оромии минтақаи Осиёи Марказӣ, аз ҷумла, Тоҷикистон таъсири бевосита дорад.

Зеро Тоҷикистон бо Афғонистон 1400 километр хатти сарҳад дорад, ки 60 фоизи сарҳади умумии минтақаи Осиёи Марказиро бо ин кишвар ташкил медиҳад.

Яъне, тамоми мушкilotе, ки дар минтақаи зикршудаи марзӣ ба вучуд меояд, аз ҷумла, қочоқи рӯз ба рӯз афзояндаи маводи муҳаддир мустақиман ва қабл аз ҳама, ба дӯши Тоҷикистон қарор мегирад.

Бинобар ин, мо ҳамеша ҷонибдори ҳарчи зудтар барқарор гардидани сулҳу оромӣ ва суботи сиёсӣ дар қаламрави ин кишвари ҳамсоя мебошем.

Ман ин суҳанҳоро дар асоси таҷрибаи талҳи ҷанги таҳмилии шаҳрвандии солҳои навадуми Тоҷикистон меғӯям.

Агар Афғонистон дар он айём орому босубот мебуд, гурӯҳҳои экстремистиву террористии аз ҷумлаи шаҳрвандони мо бо кумаку дастгирии кишварҳои манфиатдор ташкилгардида наметавонистанд қаламрави онро ҳамчун пойгоҳи аъмоли хунини худ бар зидди Тоҷикистон истифода намоянд.

Мухтарам аъзои Маҷлиси миллий ва вакилони Маҷлиси намоиядагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон!

Ҳамватанони азиз!

Роҳи тайкардаи кишвари соҳибистиклоли мо дар давоми сӣ соли гузашта, инчунин, дастовардҳои, ки мо дар ин муддат ба онҳо ноил гардидем, як нуктаи бисёр муҳимро возеҳу равшан собит сохтанд: мардуми шарафманди тоҷик метавонанд дар шаронги мураккабу бухронии ҷаҳони муосир бо нангу номуси ватандорӣ, ҳисси баланди миллий ва иродаи қавӣ Ватани муқаддаси худро ҳифз кунанд, онро боз ҳам обод намоянд ва нуфузу обрӯи Тоҷикистони озоду соҳибихтиёрро дар арсаи байналмилалӣ баланд бардоранд.

Дар ин давра маҳз ба шарофати заҳмати содиқонаи халқи азизи Тоҷикистон ва дастгириву пуштибонии хурду бузурги кишвар аз сиёсати пешгирифтаи роҳбарияти давлату Ҳукумат мо мушкilotи зиёди иқтисодиву иҷтимоиро бартараф сохта, як кишвари орому босубот ва рӯ ба тараққиро бунёд намудем.

Мо барои ояндаи неки мардумамон, ба хоҳири тақвияти иқтидори иқтисодии давлатамон, ободии Ватанамон ва муҳимтар аз ҳама, мунтазам бехтар намудани сатҳи сифати зиндагии халқамон пойдевори мустаҳкам гузоштем.

Накшаҳои созандаи мо дар доираи ҷор ҳадафи стратегии миллий ва барномаҳои муҳим тарҳрезӣ гардидаанд.

Мо то имрӯз дар чодаи амалӣ намудани онҳо хеле корхоро анҷом додем.

Бовар дорам, ки вакилони парламент, аъзои Ҳукумат, хизматчиёни давлатӣ ва умуман, мардуми шарифи кишвар тамоми саъю талоши ватандӯстонаи худро ба хотири амалӣ намудани нақшаву барномаҳои қабулшуда, аз ҷумла, татбиқи нақшаҳои саноатикунӣ, ободиву созандагии Ватан ва бо дастовардҳои боз ҳам бештар истиқбол гирифтани ҷашни 35-солагии Истиклоли давлатии Тоҷикистон сафарбар месозанд.

Ба Ҳукумати мамлакат, вазорату идораҳо ва Мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ супориш дода мешавад, ки дар муддати шаш моҳ нақшаи ҷорабинихоро барои истиқболи сазовори 35-солагии Истиклоли давлатӣ ва Солҳои рушди саноат таҳия карда, ҷиҳати баррасӣ ва тасдиқ ба Роҳбари давлат пешниҳод намоянд.

Мо бояд дар панҷ соли оянда тамоми захираву имкониятҳо ва саъю талоши худро ба хотири рушду тараққиёти давлати соҳибистиклоламон, ободии Ватани маҳбубамон ва истиқболи арзандаи ин ҷашни мубораку муқаддаси миллий сафарбар намоем.

Ҳамватанони азизи мо хуб мушоҳида мекунанд, ки бо гузашти солҳо вазъи ҷаҳон мураккабу печида ва таҳдиду хатарҳои муосир боз ҳам ошкору шадид гардида истодаанд.

Аз ин рӯ, мо бояд аз соҳибдавлату соҳибватан буданамон доим шукрона кунем, ҳамеша хушёр зирак ва сарчамъу муттаҳид бошем.

Мо бояд ҳамеша босабру таҳаммул бошем, ҳамдигарро ҳамеша дастгирӣ кунем, ба ятимону маъюбон ва оилаҳои камбизоат ғамхорӣ намоем, Ватанамонро сидқан дӯстдорем, фарзандонамонро дар ҳамин рӯҳия тарбия кунем, ба Ватан, миллат ва давлати худ ҳаргиз хиёнат накунем, зеро хиёнатро на Худо мебахшад ва на бандаҳои Худо.

Мо хуб медонем, ки дар зиндагии мардумамон ҳанӯз мушкilotи зиёд вучуд доранд.

Вале эътимоди комил дорем, ки тамоми мушкilotу камбудихоро ҳудамон ва бо заҳмати аҳлонаву содиқонаи мардуми сарбаландамон дар солҳои наздиктарин бартараф месозем.

Таъкид месозам, ки танҳо азму иродаи қавӣ, эътимод ба фардои нек, заҳмати софдилони ба нафъи Ватан ва давлат метавонад моро ба ҳадафҳои олиамон расонад.

Ба ҳамватанони азизам муроҷиат карда, як нуктаи муҳимро хотирнишон месозам: модоме ки мо ҳама якҷо як кишвари дар дами ҳалокат қарордоштаро ба қаламрави сулҳу оромӣ, суботи сиёсӣ, ваҳдати миллий ва шуқуфиву ободӣ табдил додем, кодир ҳастем, ки ҳамаи мушкilotи дигарро низ бартараф карда, дар ояндаи наздик Тоҷикистони маҳбубамонро бо заҳмати сарчамъонаву ватандӯстона боз ҳам ободу пешрафта гардонем ва обрӯи онро дар арсаи байналмилалӣ баланд бардорем.

Ба ҳамаи шумо – ҳозирини гиромӣ ва тамоми мардуми шарифи Тоҷикистони азиз саломативу сарбаландӣ ва комёбиҳои рӯзафзун орзумандам!

► ИФТИХОР

«Миллате, ки роҳнамои соҳибхирад надорад, дар арсаи ҳастӣ ба нокомӣ дучор хоҳад омад», «Шахсиятҳои бузург қисмати мамлакатро меофаранд», «Халқ бе фарзанди оламгир оламгир нест», «Миллате машхуру шарафманд аст, ки пешвои ҷасуру адолатпеша дорад», - ин ҳама андарзҳои дерину маъмуланд, ки ба воқеияту ҳаққонияташон шубҳае нест ва ба ин, пеш аз ҳама, таърихи башар гувоҳ аст. Рӯзгорони пурҳаводиси тоҷикон дар даврони истиқлол бори дигар собит сохт, ки роҳбари хирадманду ватандӯсту халқпарвар дар сарнавишти миллат ҷӣ нақши баргузидаву мондагоре дорад.

Таърихи халқи тоҷикро дар се даҳсолаи охир бидуни фаъолияти фидокоронаю пурбору садоқатбори фарзанди бузургӣ миллат Эмомалӣ Раҳмон тасаввур қардан имконнопазир аст. Аҳли кишвар ба сари қудрат омадани ин абармарди равшанзамиру волоухарро, барҳак, лутфи қисмат ва шарафи бузургӣ медонанд. Имрӯз корномаи беназири Пешвои миллат сари забонхост ва қиссаи тӯлониву бардавомест, қиссае, ки дар он вожаҳои ҷасорат, садоқат, муҳаббат, Ватан, фидокорӣ, ҳирад, матонат, шараф, адолат, бунёдкорӣ, ифтихор, сулҳ, пирӯзӣ...хеле ва хеле зиёд истифода мешаванд. Ҳар як соли даврони

Фарзанди садоқатпешаи миллат

соҳибистиклолии тоҷикон тахти роҳбарии хирадмандонаи мухтарам Эмомалӣ Раҳмон пур аз пешрафту комёбӣ, ободкорию созандагӣхост. Ватани мо тахти роҳнамоии Асосгузори сулҳу ваҳдати миллий – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон ба таври ҳайратовар симо тағйир дод, басо обод гашт, шуҳратёр шуд ва ҳамчун яке аз кишварҳои дорои ҳаёти боамну озоишта дар арсаи ҷаҳон эътироф шуд. Имрӯз аҳли ҷаҳон аз ин ҷумҳурии дар гузаштаи наздиктарин печида ба оташи ҷангу ихтилофоту даргириҳо дарси сулҳ меомӯзанд, таҷрибаи ваҳдатофаринӣ меандӯзанд.

Ба чанд далеле, ки маъруфияту пешрафти Тоҷикистонро вобаста ба сиёсати хирадмандонаи Сарвари кишвар дар паҳнои ҷаҳон бозгӯӣ мекунанд, рӯй меоварем.

Бонки умумиҷаҳонӣ чун яке аз ниҳодҳои бонуфузтарини олам соли 2021 рейтингӣ давлатҳоро, ки барои рушди тичорат заминаи устувор мегузоранд, нашр кард. Дар ин рӯйхат Тоҷикистон дар қатори дахгонаи аввал ҷой гирифтааст.

Ҳабарнигорони бидуни сарҳад, ки дар саросари дунё маърифат ва пайваста изҳороти муқаррароти бунёдиву воқеъбинона пахш мекунанд, соли 2010 дар микёси олам вазъи озодии баёнро омӯхта, Тоҷикистонро ҳам чун озодтарин давлати Осиёи Марказӣ номбар карданд.

Пажуҳишгоҳи сулҳ ва иқтисод дар Амрико (дар ақсои ҷаҳон маъруф аст) соли 2011 рӯйхати кишварҳои амну озоиштаи оламро нашр кард. Тоҷикистон дар ин рӯйхат амнтарин кишвари минтақа муаррифӣ мешавад (босуботи озоиштатарин мамлакат дар сафи кишварҳои собик ИҶШС).

Тибқи муқаррароти сомонӣ маъруфи интернетии сайёҳии «Global Sport» Тоҷикистон дар сафи дахгонаи бехтарин давлатҳои сайёра барои сайру сайёҳӣ дар соли 2014 шомил гардид. Ва дар ҳамин сол Бонки байналмилалӣ асёр кишвари маҳбуби моро дар қатори даҳ кишвари аввалини ислохотгар дохил намуд. Ба андешаи коршиносони ин ниҳод Ҳукумати Тоҷикистон барои рушди иқтисодӣ ва баланд бардоштани сатҳи зиндагии мардум тадбирҳои судбахшу босамар

андешида, инфрасохтори замонавӣ фароҳам меоварад.

Барои тоҷикони сарфарозу бостонгуҳар бузургтарин дастовард дар замони истиқлол ба даст овардани ваҳдати миллий ва таъмини суботи амният дар ҷомеа мебошад. Тамоми комёбиҳову созандагӣҳои минбаъдаи ҷумҳурӣ самараи ҳамин дастоварди бузургӣ мебошанд. Ҳоло Тоҷикистони соҳибистиклол ба як узви фаъолу эътирофшудаи ҷомеаи ҷаҳонӣ табдил ёфтааст ва мақому мартабааш дар паҳнои олам пайваста боло меравад. Вобаста ба ин, эҳтирому эътиқоду муҳаббати мардум ба Пешвои муаззами хеш боз ҳам меафзояд.

Сокинони Тоҷикистони азиз бо шохроҳи бахту саодат, бо қадамҳои устувор ва бо неруи шикастнопазир ба сӯи ояндаи дурахшон ва шуқуфӣ равонанд ва итминони комил доранд, ки ба қуллаҳои навини мақсуд мерасанд, зеро онҳоро Пешвои халқпарвару хирадманду бошарофат раҳнамунӣ мекунанд.

Санаавбар РАҶАБОВА,
рӯзноманигор

▶ **ҲАМКОРӢ**

Таваҷҷуҳ ба омӯзиши забони русӣ

17-уми декабри соли қорӣ дар маҷлисроҳи
Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон
воҳӯрии вазири маориф ва илм Муҳаммадҷусуф
Имомзода бо муовини Шӯрои директорони бонки
АвруОсиёи таҷдид ва рушд Мандрон Ярослав
ва ноиби президенти ширкати “Просвещение”
Зенкович Павел Станиславович баргӯзор гардид.

Зимни суҳбат зикр шуд, ки мақсад аз вохӯри мазкур муҳокимаи масъалаи таъмини мактабҳои таълимашон бо забони русӣ бо китобҳои русӣ ва ҳамчунин, мутабиқсозии китобҳои дарсии бо забони русӣ мутабиқ ба барнома ва стандартҳои таълимии Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад.

Зимни вохӯрӣ муовини Шӯрои директорони
бонки АвруОсиёи таҷдид ва рушд Мандром
Ярослав қайд намуд, ки дар назар аст, шуруъ аз
соли нав ба муассисаҳои таълимии бо забони русӣ
фаъолияткунанда, хусусан, мактабҳои Президентӣ
наздики 40000 нусаха китоби дарсӣ дастрас карда
мешавад.

Таъкид гардид, ки бо мақсади мутобикосии китобҳои дарсӣ ба барнома ва стандартҳои таълимии Ҷумҳурии Тоҷикистон гурӯҳҳои кори муштарак таъсис дода мешавад.

Зайнаб ҲУСЕЙНОВА

► СОЗАНДАГҢИ

Ба наздикӣ бо сохтмонӣ пурра устоҳои Биштироки ва маҳаллӣ чалб гардида-зири маориф ва илми анд.

Чумхурии Тоҷикистон Рӯи шаҳри Турсун-Мухаммадҷосиф Имом-зода П. Акрамзода зикр-зода, раиси шаҳри Тур-кард, ки сохтмони муас-

Раиси шаҳри Турсунзода П. Акрамзода зикр кард, ки сохтмони муас-

Оғози нави сохтмони мактаб

сунзода Парвиз Акрам-
зода, муовини вазири
маориф ва илм Нуралӣ
Собирзода, роҳбари
гурӯҳи татбиқи лоиҳаи
“Таҷдид ва идомаи сохт-
мони мактабҳои миёна”
Баҳром Сатторӣ, сар-
дори раёсати сохтмони
асосии вазорат Дил-
шод Сафарзода, соки-
нони деҳаи Файзбахши
шаҳри Турсунзода ба
сохтмони нотамоми му-
ассисаи таҳсилоти миё-

сисаи мазкур соли 2007
огоз гардида, корҳои
сохтмонӣ соли 2012 қатъ
шуда буданд. Деҳаи
Файзбахш ҳамчун деҳаи
наздисарҳадии ҳаммарз
бо Ҷумҳурии Ўзбекистон
буда, дар он зиёда аз
1000 хоҷагӣ зиндагӣ до-
рад ва хонандагони деҳа
ҳамарӯза барои таҳсил
таваассути автобуси таш-
кил намудани мақомоти
маҳаллӣ ба дигар деҳа
бурда мешуданд.

наи умумии №93 барои
640 ҷойи нишаст аз нав
оғоз бахшида шуд.

Корҳои сохтмонӣ дар иншооти мазкур аз ҳисоби марҳилаи навбатии Бонки Исломии Рушд анҷом дода шуда, пудратчиҳои лоиҳаи ЧДММ “Содот-сохтмон” мебошад ва ба корҳои

сисаи мазкур соли 2007 оғоз гардида, корҳои сохтмонӣ соли 2012 қатъ шуда буданд. Деҳаи Файзбахш ҳамчун деҳаи наздисарҳадии ҳаммарз бо Ҷумҳурии Ўзбекистон буда, дар он зиёда аз 1000 хоҷагӣ зиндагӣ доирад ва хонандагони деҳа ҳамарӯза барои таҳсил тавассути автобуси ташкил намудани мақомоти маҳаллӣ ба дигар деҳа бурда мешуданд.

Вазирӣ маориф
ва илми кишвар
М.Имомзода ба масъу-
лин дастур дод, ки чихати
таъмини ҳарчи зудтари
хонадагон бо муасси-
саи таълимию ҷойи ни-
шаст қорхон сохтмонӣ
бо сифати баланд ва дар
муҳлати кӯтоҳ ба анҷом
расонида шавад.

Аз 12 то 14-уми декабри соли равон дар шаҳри Дубай Амораи Муттаҳиди Араб Самити RiwerEd баргузор гардид, ки дар он вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон Мухаммадҷонон Имомзода ва сардори раёсати сохтмони асосии вазорат Дилшод Сафарзода иштирок доштанд.

Дар доираи сафари корӣ вазири маориф ва илм М.Имомзода

маорифи Ҷумҳурии
Тоҷикистон барои то
соли 2030 андешаронӣ на-
муд.

Ҳамзамон, дар доираи сафари мазкур як қатор вохӯриҳо низ доир гардид. Аз ҷумла, дар шаҳри Дубай вохӯрии вазири маориф ва илм бо муовини директори генералии шарикии глобалӣ дар соҳаи маориф (ГПО) Чарлз Норс баргузор шуд. Дар вохӯрии мазкур оид ба дастгирии соҳаи маориф

Љумхурии Тоџикистон
ташриф биёранд.

Дар шаҳри Абу Даби
Амороти Муттаҳидаи
Араб воҳӯрии вазири ма-
ориф ва илми Ҷумҳурии
Тоҷикистон бо муовини
директори генералии
Фонди хайриявӣ ва
башардӯстонаи Зойид бин
Султон Оли Наҳён доктор
Иброҳим баргузор гар-
дид. Дар воҳӯрии мазкур
лоихаи Созишнома байни
Вазорати маориф ва илми
Ҷумҳурии Тоҷикистон

соҳаи маорифи ҷумҳури
суханронӣ намуд. Хо-
нум Нада пешниҳодоти
ироанамудаи вазири
маориф ва илми Ҷумҳурии
Тоҷикистонро қобили
кабул шуморида, омо-
дагии “Dubay Care”-ро
барои ҳамкориҳо ибраз
намуд. Вазири маориф
ва илм аз хонум Нада
даъват ба амал овард, ки
роҳбарияти “Dubay Care”
дар фурсати барояшон
мувофиқ ба Ҷумҳурии
Тоҷикистон ташриф биё-

Иштироки вазири маориф ва илм дар Саммити RiwerEd

дар ҷаласаи панелии сатҳи баланд оид ба маблағгузори соҳаи маориф иштирок ва суҳанронӣ намуда, оид ба дастовардҳои соҳаи маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар самти маблағгузори сарикасии муассисаҳои таълимӣ ва мушкilotи ҷойдошта, аз ҷумла, норасоии ҷойи нишаст вобаста ба зиёдшавии шумораи аҳоли, дар ҳолати садамавӣ қарор доштани биноҳои муассисаҳои таълимӣ ва омилҳои асосии таъсири манфии пандемияи COVID-19 дар муассисаҳои таълимӣ иброи андеша намуд.

Инчунин, дар ҷидо-
маи сафари корӣ, вазири
маориф ва илм дар чо-
рабинии дигари пане-
лии сатҳи баланд оид ба
роҳҳои маблағгузории
муфид ба соҳаи мао-
риф, ки аз ҷониби гурӯҳи
ҳамоҳангсоии араби
таҳти роҳбарии Бонки
Исломии Рушд ва Шари-
кии глобалӣ дар соҳаи ма-
ориф ташкил гардида буд,
иштирок ва суҳанронӣ
кард. Дар ҷаласаи мазкур
вазир М.Имомзода оид
ба нақши гранти Фонди
глобалии таҳсилот воба-
ста ба маблағгузорӣ ва
дастгирии соҳаи маори-
фи кишвар ибрози назар
карда, ҷиҳати дастгирии
оянда дар самти татбиқи
Стратегияи рушди соҳаи

рифи кишвар дар самти фароҳам овардани шароити мусоиди таълими барои хонандагон дар муассисаҳои таълимии ҷумҳурӣ мубодилаи афкор сурат гирифт. Зимни суҳбат вазири маориф ва илм Шарикии глобалӣ дар соҳаи маорифро (ГПО) ҳамчун шарикӣ боэътимод дар самти амалӣ намудани ҳадафҳои рушди маорифи кишвар ҳисобида, пешниҳод намуд, ки яке аз ҷаласаҳои Шарикии глобалӣ дар соҳаи маориф (ГПО) дар Ҷумҳурии Тоҷикистон гузаронида шавад. Ҷаноби Чарлз Норс пешниҳоди мазкурро қобили қабул шуморида, ҳамзамон, пешниҳод кард, ки вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҳайси аъзои Шӯрои Шарикии глобалӣ дар соҳаи маориф (ГПО) пазируфта шавад. Вазири маориф ва илм аз Чарлз Норс даъват намуд, ки дар ғуссати барояшон мувофиқ ба

ва Фонди хайриявӣ ва башардӯстонаи Зойид бин Султон Оли Наҳён оид ба сохтмони 5 муассисаи таълимӣ (ҳар кадоме барои 144 ҷойи нишаст) дар ноҳияҳои Кӯшониён, Данғара, ва ноҳияи Темурмалик мавриди баррасӣ қарор дода шуд. Дар рафти вохӯрӣ ҷонибҳо ба мувофиқа расиданд, ки созишномаи мазкур дар Ҷумҳурии Тоҷикистон моҳи марти соли 2022 ба имзо расонида шуда, барои оғози сохтмони муассисаҳо санги асос гузошта мешавад.

Дар доираи сафари мазкур, инчунин, дар шаҳри Дубай воҳӯрии вазири маориф ва илм бо рохбари гуруҳи татбиқи лоихаҳои “Dubay Care” хонум Нада баргузор гардид. Дар воҳӯрии мазкур вазири маориф ва илм оид ба дастирии соҳаи маорифи кишвар дар самти сохтмони азнавсозии иншооти соҳаи маориф ва компютеркунонии

ранд.

Дар шаҳри Дубай
воҳурии вазири мао-
риф ва илми Ҷумҳурии
Тоҷикистон бо док-
тор Рафаел Нагел-раи-
си ширкати тичоратии
“Abramahic” баргузор
гардид. Ҷаноби Ра-
фаел Нагел вобаста
ба дастовардҳои ӯ
дар самти фаъоли-
яи донишгоҳи маҷозӣ
(онлайнӣ) ва таъмини
ҷойи кор баъди хатми
донишгоҳ маълумот до-
данд. Мавсуф кайд кард,
ки айни замон барои
донишҷӯёни Ҷумҳурии
Тоҷикистон 10 бурсияи
таҳсилӣ ҷудо шудааст.

Доктор Рафаел Нагел омодагии худро ҷиҳати ҷудо намудани бурсияҳои бештар ба Ҷумҳурии Тоҷикистон барои таҳсили донишҷӯён дар донишгоҳи мазкур ва дар оянда кушодани филиали ин донишгоҳ дар заминаи яке аз донишгоҳҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон иброз намуд. Вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳоди мазкурро қобили қабул шуморида, таъкид намуд, ки ҷиҳати татбиқи онҳо чораҳои дахлдор андешида мешавад. Дар охир вазири маориф ва илм аз доктор Рафаел Нагел даъват намуд, ки дар ғурсати барояшон мувофиқ ба Ҷумҳурии Тоҷикистон ташири биёранд.

► **МАСЪАЛАИ МУҲИМ**

Баррасии масоили пешгирии ҳуқуқвайронкунӣ

16-уми декабри соли равон дар толори Донишгохи славянии Тоҷикистон – Россия воҳӯрии сардори Раёсати огоҳонӣ ва пешгирии ҳуқуқвайронкунӣ дар байни ноболоғон ва чавонони Вазорати қароҳӣ дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон, полковники милитсия Мансур Бухоризода бо кормандони соҳаи маориф баргузор гардид, ки дар он муовинони вазири маориф ва илм Диловар Қодирзода ва Гулҷеҳра Ғанизода, сардорони раёсату шӯъбаҳои дастгоҳи марказии вазорат, директорон ва ректорони муассисаҳои таҳсилоти ибтидоӣ, миёна ва олии касбӣ, мудирони шӯъбаҳои маориф ва директорони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумии шаҳри Душанбе иштирок доштанд.

Мансур Бухоризода – сардори Раёсати огоҳонӣ ва пешгирии ҳукуквайронкунӣ дар байни ноболиғон ва ҷавонони Вазорати корҳои дохилӣ оид ба пешгирии ҳодисаҳои номатлуб, шомилшавӣ ба ҳизбу ҳаракатҳои иртиҷоӣ, ҳукуквайронкунӣ ва ҷинояткорӣ дар байни наврасону ҷавонон ва тарбияи онҳо дар рӯҳияи ватандӯстӣ, тартибу одоби ҳамаи инсонӣ иброи

назар карда, аз иштирокдорони вохӯрӣ даъват ба амал овард, ки барои пешгирии ҳуқуқвайронкунӣ байни толибилмону донишҷӯён ҳамкории судмандро бо ниҳодҳои дахлдор ба роҳ монанд.

Дар воҳури, инчунин, Кутбиддин Муҳиддинзода – сардори раёсати таҳсилоти миёнаи умумӣ, Ҳокимхон Вализода – сардори раёсати муассисаҳои таҳсилоти ибтидоӣ ва миёнаи касбӣ ва Фаррух Ҳайдаров – сардори раёсати муассисаҳои таҳсилоти олии касбии Вазорати маориф ва илм доир ба фаъолияти муассисаҳои таълимӣ, дастовард ва мушкilotи онҳо суҳанронӣ карданд. Аз ҷониби муовини вазири маориф ва илм Д. Қодирзода ба сардорони раёсатҳои таълимии вазорат ва роҳбарони муассисаҳои таълимӣ супориш дода шуд, ки ҷиҳати бартараф намудани мушкilotи ҷойдошта, хусусан, пешгирии ҳукуквайронкунии ҳонандагону доносиҷӯён чораҳои зарурӣ андишида шавад.

Бахтовар САФАРОВ,
корманди Маркази матбуоти
Вазорати маориф ва илми кишвар

► ДАСТОВАРД

Дар қатори беҳтаринҳо

Ширкати британия-гии «Quacquarelli Symonds (QS)» рейтинг донишгоҳҳои бехтарини Аврупои Шарқӣ ва Осиёи Марказӣ — 2022 (QS World University Rankings: EECA (Emerging Europe and Central Asia)-ро нашр кард. Тибки радабандӣ, Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (ДМТ) дар байни 450 донишгоҳи бехтарин ҷойи 241-умро ишғол намуд.

Дар шарҳи ширкати британиягии «Quacquarelli Symonds (QS)» омадааст:

«Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (ДМТ) бо таърихи 70-сола яке аз муассисаҳои олии пешқадам ва калонтарин дар Ҷумҳурии Тоҷикистон махсуб мешавад. Аини замон дар донишгоҳ 19 факултет мавҷуд буда, дар онҳо таълим аз рӯи се давраи таълим: бакалавр, магистр ва PhD аз рӯи 98 риштаи таҳсил сурат мегирад.

ДМТ бо беш аз 190 донишгоҳу донишқадаи хориҷӣ созишномаҳои ҳамкорӣ дучониба имзо кардааст. Донишгоҳ узви беш аз 10 ассотсиатсияи байналмилалӣ, аз қабили Ассотсиатсияи донишгоҳҳои Ав-

руосиё, Донишгоҳи Созмони ҳамкорӣ Шанхай, Донишгоҳи кишварҳои ИДМ ва ғайра мебошад.

Аини замон дар донишгоҳ, инчунин, 107 кафедраи тахассусӣ ва 7 кафедраи умумидонишгоҳӣ, институтҳои илмӣ-тадқиқотӣ, литсейҳои риштаи табиатшиносӣ ва математика, китобхонаи электронӣ, 112 лабораторияи илмӣ-тадқиқотӣ ва академӣ, марказҳои интернетӣ, 52 синфхонаи компютерӣ, 39 синфхонаи омӯзиши забон, маркази биотехнологӣ, парки технологӣ, маркази фарҳангии Конфутсий ва шӯъбаи бунёдфаъолият доранд.

Илова бар ин, ДМТ маркази илмӣ ҷумҳурӣ махсуб мешавад. Он дорои 11 шӯрои диссертатсионӣ мебошад, ки ба донишҷӯёни маҳаллӣ ва хориҷӣ имкон медиҳанд рисолаи доктории худро дифоъ намуда, ҷузъи ҷаҳони илм гарданд ва минбаъд дар тайёр кардани мутахассисони баландхатисос ва баланд бардоштани сифати таҳсилот дар Тоҷикистон ва хориҷи кишвар саҳмгузор бошанд».

АМИТ «Ховар»

► АНДЕША

Умри инсон қиммат аст

Аз гузашти умри худ як
лаҳзае андеша кун,
Умри одам ҳамчу ашқи рӯйи
мижгон як дам аст.

Умри инсон шабеҳи оби равон аст. Равон асту равон, барнамегардад. Умри инсон мегузарад ба сахтиву нармиҳо, бо ғаму хушиҳо, бо некиву бадихо. Албатта, ҳислатҳои ҳамида хубтаранд нисбат ба кирдорҳои номатлуб. Наметаован зиндагиро танҳо бо ҳислатҳои неку сохт. Паси ҳар коре гоҳе бадие низ ҷой дорад ва ана, ҳамин бадихо боис мегарданд, ки инсонҳо гуноҳҳои хешро ислоҳ созанд аз паси некиҳо гарданд.

Ҳар яки моро лозим аст, ки ба қадри вақт бирасем, зеро вақти инсон қимматтару арзишноктар аст, аммо дар бозор фурухта намешавад, то ҳаридорӣ намоем. Дар табиат ҳар он чизе, ки Худованд халқ намудааст, хусусияти сабзииш дораду такроршавандагӣ, ғайр аз умри инсон. Аммо арзиши вақтро аҷал намепазирад. Ба пирию ҷавонии инсонҳо коре надорад. Чунончи:

Умри инсон қимат асту лек
дар бозор нест,
Бесамар бурдан варо дар
зиндагӣ душвор нест.
Дар табиат фаслҳо тақрор
ёбанд аз дигар,
Лек умри рафтаре дар
зиндагӣ тақрор нест.

Ҳазрати Хизр аз нӯшидани оби ҳаёт умри абадӣ пайдо намудааст, аммо ҳар лаҳзаи умри хешро самаранок гузаронидаву ба дигарон намунаи ибрат гардидааст. Вақт охиста – охиста мегузарад. Тавре худро вона-

муд месозад, ки инсон рафтани онро ҳис намеамояд. Чун ба худ меояд, мебинад, ки умри азизаш дар ғафлат гузаштааст ва барои ислоҳи он дер шудааст. Инсонӣ комил ҳамеша пайи ислоҳи хатоҳоиаш мегардад.

Пайваста мекушад, ки додои хубе бигирад. Ба дунёи гузарон дил намебандад, балки баръакс, пайи обод кардани охираш хеш мегардад. Ба ниёзмандону бечорагон дастӣ кумак дароз мекунад. Ҳамеша аз худ чизе мегузарад, ки барои ояндагон самаре бахшад. Агар барои иморате сохтан тавоноияш нарасад, дастӣ ятимро мегирад. Агар чунин кори некро низ амалӣ карда наметавад, гуруснаеро сер мекунад ё дарахте мешинонад, ки пасояндагон дар тағаш нишинанду аз сояаш баҳра баранд. Пас, бояд саъй намоём, то пӯшиши ҳар тангдасту фарши ҳар вайрона нагардем. Барои дигарон дар рӯзҳои сард офтоб шавему дар рӯзҳои гармо соя гардем. Зеро дар ин дунё касе ё чизе абадӣ нахоҳад монд. Чунончи, Ҳилолӣ фармудааст:

Кас нест дар ин ҷаҳони фанӣ
Монад ба ҳаёти ҷовидонӣ.
Гулзори замонаро бақо нест,
Дар арсаи ӯ гули вафо нест,
Оре, аҳли башарро лозим аст, ки аз худ номи неке бокӣ гузоранд, то аз пасашон ҳамеша таърифу тавсифашон кунанд, зеро номи неки эшон ба ин боис мегардад.

Мукааррама ТҶҲАЕВА,
омӯзгори МТМУ №36,
ноҳияи Рӯдакӣ

► МУҶДАИ ФАРҲАНГӢ

Дар Вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон барои ба Феҳристи мероси фарҳангии ғайримоддӣ башарият — ЮНЕСКО ворид гардидани номинаи «Фалак» бо иштироки намояндагони Вазорати фарҳанги мамлакат, олимони ва устодону донишҷӯён нишаст матбуотӣ доир гардида, зимни он китоби тоза наشري фарҳангшиносии тоҷик Ҷонибеки Асрориён таҳти унвони «Фалак» (сайри таърихӣ ва тафсири фарҳангшиносии) муарриф шуд.

Зимни ифтитоҳи нишаст директори Пажӯҳишгоҳи илмӣ-тадқиқотии фарҳанг ва иттилооти Вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон, фольклоршинос ва мардумшинос тоҷик Дилшод Раҳимӣ доир ба ворид гардидани номинаи фалак ба Феҳристи мероси фарҳангии ғайримоддӣ ЮНЕСКО маъруза намуд.

Фарҳангшиносии тоҷик Ҷонибек Асрориён иброз дошт, ки таърихи пайдоиши жанри фалак асосан давраи пеш аз асри X махсуб мешавад. Котиби масъули Комиссияи миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба корҳои ЮНЕСКО Зулфия

Бурҳон зикр намуд, ки қабул гардидани номинаи фалак дар соли 30-солагии Истиқлолияти давлатӣ муждаи фарҳангӣ буда, фарҳангпарвару санъатдӯст бу-

ЮНЕСКО, ки дар шаҳри Париж тариқи онлайн баргузор гардид, Раиси Кумитаи байнихукуматӣ оид ба ҳифзи мероси фарҳангии ғайримоддӣ ЮНЕСКО, ко-

Қабули «Фалак» ба Феҳристи ғайримоддӣ ЮНЕСКО

дани мардуми тоҷикро дар арсаи байналмилалӣ муарриф менамояд.

Мавсуф зикр намуд, ки 15 декабр дар ҷаласаи 16-уми Кумитаи байнихукуматӣ оид ба ҳифзи мероси фарҳангии ғайримоддӣ

тиби масъули Шри Ланка оид ба корҳои ЮНЕСКО Пунчи Ниламе Мегасват ворид гардидани номинаи «Фалак»-ро ба Феҳристи мероси фарҳангии ғайримоддӣ башарият расман эълон намуд.

Мақоми волои фалак

Ба Феҳристи мероси ғайримоддӣ муассисаи Созмони Милали Муттаҳид оид ба маориф, илм ва фарҳанг (ЮНЕСКО) шомил шудани Фалак, ки хеле зиёд интизор будем, моро масрур гардонд ва сарамонро ба осмон расонд. Ҳаббазо! Чӣ хуш!». Чунин изҳор намуд ҳаяҷону шодии худро фалаксарои шинохта, роҳбари ансамбли «Помир»-и Муассисаи давлатии сафарию ҳунарии «Базморо»-и Вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон Соҳиба Давлатшоева.

Соҳиба Давлатшоева афзуд, ки фалак-маҷмуи суруд ва навои бебаҳои мардуми тоҷик аст, ки бештар дар навоҳии кӯхистон маъмул мебошад. Онро ҳунарамандони тоҷик дар асри сипаригашта ва замони мо ривочу равнақ дода, ба оламиён муаррифӣ намуданду тавассути ҳунари онҳо мутахассисони олам ба суннатҳои мусиқии мо тавачҷуҳи бештар зоҳир карданд.

«Фалаксароён бо сурудани он розу ниёз, ғаму шодӣ ва дарди дилу нобасомониҳои рӯзгорро бароварда мекунад ва гӯё маънии фалакро аз фалак мечӯянд»,-гуфт Соҳиба Давлатшоева.

«Душанбе — пойтахти фарҳангии иттиҳод-2021».

Дар Театри давлатии академии опера ва балети Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни маросими расмӣ натиҷагирӣ аз тадбирҳои андишашуда дар доираи Пойтахти фарҳангии ИДМ эълон гардидани шаҳри Душанбе дар соли 2021 баргузор гардид. Дар маросими маъмур аз ҷониби муовини якуми Раиси шаҳри Душанбе ҳамчун рамзи эҳтиром ва дӯстиву рафоқати сокинони Душанбе ба ҷониби Қаракули

Қирғизистон, ки дар соли 2022 унвони пойтахти фарҳангии Иттиҳодро соҳиб гардидааст, тухфаҳои рамзӣ ва хотиравӣ тақдим карда шуд.

Дар маросими расмӣ пӯшидашавии лоиҳаи «Душанбе-пойтахти фарҳангии Иттиҳод-2021» намояндагони Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, роҳбарияти Мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии шаҳри Душанбе, вазорату идораҳо,

муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии касбӣ, намояндагони кишварҳои аъзои Иттиҳоди Давлатҳои Мустақил, Кумитаи иҷроияи Иттиҳоди Давлатҳои Мустақил, Фонди байнидавлатӣ оид ба ҳамкорӣҳои гуманитарии Иттиҳоди Давлатҳои Мустақил, корпусҳои дипломатии муқими Тоҷикистон, олимону адибон ва намояндагони воситаҳои ахбори омма иштирок намуданд.

Зарангеи ЛАТИФ,
АМИТ «Ховар»

Дар сафи олимони маъруф

Муҳаққиқони маъруфи ҷаҳон ба ҳайати Академияи миллии илмҳои Беларус (АМИБ) интиҳоб шуданд. Дар байни онҳо номи президенти Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон (АМИТ), академик Фарҳод Раҳимӣ низ ба назар мерасад.

Бино ба иттилои «БелТА», қарор дар ин бора дар натиҷаи овоздиҳии кушода дар ҷаласаи маҷлиси умумии маркази миллии илмӣ, ки дар он тақрибан 300 нафар намояндагони илмҳои

академӣ ва соҳавӣ, мансабдорони баландпоя, намояндагони сохторҳои давлатӣ ширкат мекунад, қабул карда шуд.

Дар миёни аъзои хориҷӣ президенти АМИТ Фарҳод Раҳимӣ, академики Академияи илмҳои Русия (АИР) Сергей Глазиев, ноиби президенти АИР Ирина Донник ва узви вобастаи АИР Михаил Ковалчук ба ҳайати АМИБ интиҳоб шуданд.

АМИТ «Ховар»

► ИДЕОЛОГИЯ

Ифротгароии динӣ – хатар ба амнияти миллӣ

Тундгароии динӣ дар кишвари мо ҳанӯз дар охири солҳои ҳаштодуми асри гузашта, баъди амалӣ гардидани сиёсати "бозсозӣ"-и собиқ раҳбарияти Иттиҳоди Шӯравӣ замина гузошт. Маълум аст, ки дар замони Иттиҳоди Шӯравӣ фаёолияти гурӯҳҳои рӯҳонӣ саҳт назорат мешуд. Бо заиф гардидани ин гуна сиёсат ва додани озодиҳо дар масъалаҳои миллию динӣ дар ҷумҳуриҳои собиқ Шӯравӣ дар соли 1985, ҷомеаи Тоҷикистон якбора дигаргун шуд. Мутаассифона, аксарияти мардум худшиносии миллиро маҳз дар афзоиш додани диндорӣ фаҳмиданд ва тадриҷан сатҳи таассубу хурофоти динӣ боло рафтани гирифт.

Барҳам хӯрдани Иттиҳоди Шӯравӣ ва фалаҷ гардидани сохторҳои давлатӣ барои фаёолияти созмону гурӯҳҳои мутаассиби динӣ шароити созгор ба миён овард. Фаёолияти эмисарҳои исломӣ дар кишвар ба таври назаррас афзоиш ёфт. Неруҳои хориҷии муайяни исломӣ мақсад доштанд, ки равияҳои гуногуни исломро дар байни аҳоли таълиғ намоянд. Эмисарҳои хориҷӣ, ки дастгирии хуби молиявӣ доштанд, таври муташаққилона ба таълиғ ва ба фаёолияти оид ба ҷалби аҳолии маҳаллӣ ба мазҳабҳо ва ҷараёнҳои динӣ машғул шуданд. Дар он замон бо сабаби гирифтори бухрони амики ҳамаҷониба Ҳукумати Тоҷикистон имконият ва иқтисодӣ назорати амалҳои фаёолонии исломӣ надошт, ки оқибати он ҳолат сар задани ҷанги дохилӣ буд.

ТТЭ ХНИ, ки дар охири замони Шӯравӣ пинҳонӣ фаёолият

дошт, ба амалҳо ва таълиғоти ошкоро дар байни аҳоли шуруъ кард. Доираҳои манфиатдори мазҳабӣ ва созмонҳои динии радикалии хориҷӣ низ аз ҷунин фурсат истифода карданд ва бо раҳбарияти ТТЭ ХНИ ва рӯҳонияти мутаассиб робита барқарор карда, фаёолияти таълиғоти худро дар Тоҷикистон ба роҳ монданд. Авҷ гирифтани таассуб ва тундгароии динӣ дар солҳои навадуми асри гузашта боиси сар задани ҷанги дохилӣ гардид, ки оқибатҳои фҷеабори он ба ҳама маълуманд. Яъне мо шоҳиди он гардидем, ки чӣ тавр дар як муддати кӯтоҳ болоравии диндорӣ ва таассуби мазҳабӣ ба тундгароӣ табдил ёфт, ки натиҷааш терроризм ва ҷанги дохилӣ буд.

Марҳилаи дигари болоравии тундгароии динӣ баъд аз барқарор гардидани сулҳу оромӣ дар Тоҷикистон шуруъ гардидааст. Тоҷикистон баъди

хатми ҷанги шаҳрвандӣ давран пас аз муноқишавиро аз сар гузаронд, ки ба нобуд гардидани саноату иқтисод, пастшавии сатҳи зиндагии аҳоли ва дар ҳолати кашшоқӣ қарор гирифтани бештари сокинони кишвар марбут аст. Дар баробари ин сатҳи донишу ҷаҳонбинии мардум ва хусусан ҷавонон коста гардида, кишвари мо ба бухрони амики иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ мувҷеҳ шуд. Сатҳи ҷинояткорӣ боло рафта, дар кишвар бекорӣ ва мушкilotи иҷтимоӣ афзоиш меёфт. Табиист, ки дар ин гуна вазъият сатҳи диндорӣ аҳоли боло меравад. Зеро аксарияти аҳоли, аз ҷумла, ҷавонон дар пешорӯи нобаробарӣҳои зиндагӣ, масъалаҳои иҷтимоӣ ноилҷ меконанд ва рӯй ба дину мазҳаб меоранд. Ҷунин вазъият барои фаёолияти неруҳои ифротӣ мусоид аст. Масъулони ташкилотҳои ифротии динӣ бо истифода аз ин ҳолат, таълиғоти худро вусъат бахшида, як қисми осебпазирӣ аҳоли, хусусан, ҷавонро ба тарафи худ ҷалб меконанд ва зеро таъсир қарор медиҳанд, ки дар натиҷа дар ҷомеа тундгароӣ афзоиш меёбад. Раванди мазкур гарчанде ки коҳиш ёфтааст, аммо то ҳанӯз дар кишварамон идома дорад.

Яке аз омилҳои асосӣ пайдоиши тундгароӣ, таҳлили наврастони ҷавонон дар таълимгоҳҳои

ғайрирасмӣ ва пинҳонии динӣ мебошад. Тавассути муллоҳои иртиҷоии мутаассиб гирифтани таълими динии нодуруст, ҷавонон ба осонӣ ба шахси тундгаро мубаддал мегарданд.

Таҳлили ҷавонони тоҷик дар таълимгоҳҳои динии хориҷӣ омили дигари асосии пайдоиш ва ривҷи тундгароӣ мебошад. Дар замони истиқлол шумораи зиёди ҷавонони Тоҷикистон дар муассисаҳои таълимии динии кишварҳои арабӣ, Эрон, Афғонистону Покистон таҳсил карда, зеро таъсири мазҳабҳои дигар, равия ва ҷараёнҳои хатариноки мазҳабӣ қарор гирифтаанд. Баъди бозгашт ба Ватан хатмкардаҳои таълимгоҳҳои динии хориҷӣ дар Тоҷикистон ақидаҳои радикалии барои ҷомеаи мо бегонро таълиғ меконанд. Дар натиҷаи ҷунин фаёолият дар кишвар тундгароӣ афзоиш меёбад. Аз ин рӯ, рафтани ҷавонон барои таҳсил ба хориҷа бо роҳҳои ғайрирасмӣ хатари зиёд дорад.

Рӯҳонӣҳои мутаассиб ҳамеша кӯшиш ба харҷ медиҳанд, ки дар зехни ҷавонон ҳиссиёти эътирозро бар зидди сохтори мавҷудаи ҷомеа ва давлат таҳриқ диҳанд. Ҳамин тавр, рӯҳияи эътирозии ҷавонон ифодаи худро, аз ҷумла, дар шакли исломгароии тундгароӣ («исломи сиёсӣ») меёбад. Як қисми ҷунин нафарон имконияти ба амал омадани дигаргунӣҳоро

дар кишвар дар воридсозии шариат ба сифати асосҳои конунгузорӣ ё барқарорсозии халифат ҳамчун шакли соҳти давлатӣ мебинанд. Ҷунин тавассути ҳам бо таъсири «омили беруна» ва ҳам дар натиҷаи шароит ва сабабҳои дохилӣ руҳ медиҳанд.

Барои паҳн кардани ақидаҳои тундгароӣ ташкилотҳои хориҷии исломии ифротӣ воситаҳои муосири муоширати оммавӣ, аз ҷумла, Интернетро ҳамчун воситаи асосӣ ва ҷолиб васеъ истифода мекунанд. Аз хориҷа ба Тоҷикистон дар ҳаҷми калон адабиёт, маводи аудиоӣ ва видеоӣ дорои мазмуни ифротгароӣ ворид мегардад.

Солҳои охир мутобиқ гардондани конунгузорӣ, ҳамоҳангии сохторҳои давлатӣ ва ҷамъиятӣ, бурдани қорҳои фаҳмондадихӣ дар байни аҳоли дар маҷмӯъ, раванди афзоиши тундгароиро дар кишвар то андозае коҳиш додааст. Аммо ин падида хатарнок ҳанӯз пурра аз байн бурда нашудааст. Аз ин рӯ, андешидани тадбирҳои муассир ва ҷалби имконияти тамоми сохторҳои давлатию ҷамъиятӣ, тамоми кишрҳои ҷомеа барои мубориза бар зидди тундгароии динӣ ва дигар зуҳуроти номатлуб талаби замон мебошад.

Бибисоҳиба ЗАРОБЕКОВА,
омӯзгор

► АҶКОР

Кафолати ояндаи дурахшон

Дар давоми 30 соли соҳибистиклолӣ дар самти баланд бардоштани мақоми ҷавонон дар ҳаёти сиёсӣ иқтисодӣ ва иҷтимоӣ фарҳангии ҷомеа дар Тоҷикистон шароити зарурӣ фароҳам оварда шуда, барои амалӣ намудани ташаббусҳои ҷавонон заминаҳои мусоид муҳайё гардид. Татбиқи босамари сиёсати давлатии ҷавонон аз рӯзҳои нахустини соҳибистиклолӣ дар меҳвари фаёолияти Ҳукумати Тоҷикистон қарор дошт. Дар ин давра мулоқоти роҳбари давлат, Раиси Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон бо ҷавонони фаёли кишвар 17-уми март соли 1994 баргузор гардид. Дарвоқеъ, ғамхор, парастор ва пуштибон будани Сарвари давлат нисбат ба ҷавонон пас аз ин вохӯрӣ қомилан эҳсос гардид. Махсусан, қабул гардидани Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи ҷавонон ва сиёсати давлатии ҷавонон» нишон дод, ки кишвари мо дар сиёсати худ ба ҷавонон таъя карда, тарбия намудан ва ба қамол расонидани насли ҷавону созандаро яке аз вазифаҳои асосии худ медонад. Президентии кишвар, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон принципҳои бунёди сиёсати давлатии ҷавононро бо набзи замон ва

рӯҳи ҷавонон мувофиқ сохта, дар доираи сиёсати созанда ваҳдати миллиро миёни ҷавонон густариш бахшиданд. Ба душворӣҳои ибтидои замони соҳибистиклолӣ нигоҳ накарда, Пешвои миллат нисбат ба масъалаҳои ҷавонон, аз ҷумла, беҳдошти вазъии таълиму тарбия дар кишвар, ихтисосманд, соҳибкасбу ҳунарманд гаштани насли ҷавон ва мавқеи ҳоса пайдо намудани наврастони ҷавонон дар ҷомеа тавачҷуҳи махсус зоҳир намуданд. Бо ташаббуси Президентии кишвар аз соли 1997 квотаи Президентӣ ҷудо гардид, ки ин як иқдоми саривақтӣ ҷиҳати тарбияи кадрҳои маҳаллӣ ва дастгирии ҷавонони донишманду қордон, аз ҷумла, духтарони деҳот буд. Инчунин, ҷиҳати ҳавасмандгардонии олимони ҷавон дар соҳаи илм ва техника, бо фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон аз 20-уми март соли 1998 тахти №967 Ҷоиҳои ба номи Исмоили Сомонӣ таъсис ёфт. Дар баробари ин, 23-юми май Рӯзи ҷавонони Тоҷикистон эълон гардид, ки аз соли 1998 дар кишвар ҳамаҷола ин рӯз ҷашн гирифта мешавад. Бо мақсади дастгирии шахсони болаёқат ва таҳлили мутахассисон дар хориҷи кишвар аз ҳисоби

фонди махсуси Сарвари давлат стипендияи байналмилалӣ Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дурахшандагон» таъсис дода шуд, ки дар ин самт фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 2 - юми август соли 2008, №502 ба тавсиб расидааст. Тавассути ҷунин иқдом ҷавонони зиёде дар дохил ва хориҷи мамлакат дар бахшҳои муҳталиф таҳсил карда, соҳиби касбу ихтисосҳое шуда истодаанд, ки барои кишварамон зарур мебошанд.

Тавре маълум аст, ҷанд сол қабл Маркази миллии тестӣ ба истифода дода шуд, ки барои тарбияи кадрҳои ояндасозу донишманд саҳми муносиб гузошта истодааст. Ҳадафи Роҳбари давлат аз ин ташаббусҳо баланд бардоштани сатҳи саводу маърифатнокии мардум ва дар навбати аввал, наврастони ҷавонон, тақвияти ҳисси миллий, ватандӯстиву ватанпарварӣ, ҳувияти миллий, арҷгузорӣ ва омӯхтани забон, таърих, фарҳанги бостонии тоҷикон, тавсеаи доираи донишу ҷаҳонбинии илмиву техникӣ ва рушди илмҳои дақиқу табиӣ дар кишвар мебошад.

Дилноза САИДОВА,
хонандаи синфи 11-и МТМУ
№30-и ноҳияи Муъминобод

Аз кӯчаҳои сарсабзу гулпӯши пойтахти азиз мегузараму модареро ҳамроҳи фарзандаш мебинам, ки бо чехраҳои хандону шуқуфон қадам мезананд ва ба ҳар ҷода бо ҳайрат менигаранду бо даст ишора доранд...

Аз ин мушоҳида ҳар одами рамзфаҳм якин хоҳад кард; фарзанд аз модар мефурӯсад, ки ин бинои зебои баландошӯна чӣ биноест, ё ин боғи гулпӯшу сабздоман чи номе дорад...

Чанд соли пешро ба назар меоварам, ки Душанбе агарчанде сарсабзу хуррам ҳам буд, вале барои кӯдакон ҷойҳои бозӣ ва истироҳат, машку тамрин камтар дошт. Имрӯз дар гирду атрофи ҳама хонаҳо дар баробари нишастгоҳҳои майдончаҳои сайругашт тоҷикон ба қавле, «болокушода» дар ихтиёри кӯдакону наврастони аст, ки метавонанд ҳамроҳи ҳамсолонашон ва падару модарашон ба машку бозӣҳои гуногун машғул шаванд. Боғҳои зиёди гулафшону сарсабз дар ихтиёри ҳамагонанд.

Боғчаҳои бачагон ва кӯдакгон ҳам дар даврони Шӯравӣ ва солҳои аввали истиқлол дар Душанбе азиз ба теъдоди ноқорӣ буданд, вале имрӯз шумораи кофии муассисаҳои томақтабӣ бо тамоми шароитҳои ҳозиразамон барои кӯдакон бунёд шудаанд.

Ҳукумати пойтахт дар баробари ободкорӣҳову созандагӣҳои зиёд

дар пойтахт, ба насли ояндасозии миллат пайваста ғамхорӣ мекунад. Мо падару модарон аз иқдомҳои шоистаи роҳбарияти имрӯзаи пойтахт хушнуду болидарӯҳем.

Асосгузори сулҳу ваҳдати миллий - Пешвои миллат, Президенти мамлакат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар баробари диққати ҳамаҷола додан ба тамоми кишрҳои ҷомеа, инчунин, ба кӯдакгон боғчаҳои бачагона тавачҷуҳи ҳамашагӣ зоҳир мекунанд.

Насли хушбахти замонем!

Қабул гардидани Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд» имкон дод, ки дар баробари муассисаҳои таълими падару модарон низ барои таълиму тарбияи фарзандон масъулияти ҷиддӣ ҳис карда, барои аз кӯдакӣ дар рӯҳияи маърифатпарварӣ ба қамол расидани фарзандон ҳиссагузори намоянд. Мо - мураббияҳои кӯдакгон ҳам, дар баробари дигар сокинони мамлакат аз қабули ин қонун ҳеле рӯҳбаланд гардида, фаёолияти худро тақмил бахшидем. Кӯдакони хушбахти имрӯз ояндасозони зиндагии моёнду муҳофизону ниғаҳдорандаи истиқлолу ободии Ватан.

Истиқлоли Ватан на танҳо барои миллати мо хушбахтиву озодӣ овард, инчунин, зиндагиву рӯзгори хурду бузургро билкул ба таври мусбӣ тағйир дод, яъне рӯзгори мардуми мо осудатар ва беҳтар гардид. Ин аст, ки мо низ шуқргузори аз даврон карда, ҳамроҳ дар ҳамаҷоӣ бо кӯдакон мегӯем: мо насли хушбахти замонем.

Шарифамо МАҶИДОВА,
мураббияи кӯдакгонии
№130-и ноҳияи Фирдавӣ

Иштирокдорони пресс-тур бо қорҳои соҳтмонӣ дар НБО-и «Роғун» шинос шуданд.

► УЛУМИ ДАҚИҚ

Таълими физика ва робитаи фанҳо

Таълими бонизоми физика аз синфи 7 оғоз мешавад, вале аввалин тасаввуроти физикӣ дар кӯдакон ҳанӯз дар синни томактабии онҳо ташаққул меёбад. Хонандагон дар кӯдакӣ дар бораи ҳарорат, барқ, суръат, қувваи энергия, радио ва ғайра бисёр чизҳоро мешунаванд.

Ман дар дарсҳои физика Ҷамаи ин тасаввурот ва дониши кӯдаконро аз фанҳои химия, ҷуғрофия, биология, тарбияи ҷисмонӣ, таълими меҳнат ба ҳисоб гирифта, ба малакаи маҳорате, ки онҳо доир ба ин фанҳо ҳосил кардаанд, таъа менамоям.

Маҳз ҳамин дониши хонандагонро дар ҷараёни омӯзиши пай дар пайи курси физика ба эътибор гирифта, мекушам, ки хонандагон дониши аз дигар дарсҳои гирифтаашонро ба ёд оранд, то ки омӯхтани мавзӯҳои физика дар заминаи он донишҳо осон ва фаҳмо гардад.

«Суръати ҳаракати молекулаҳо», «Ҳосияти металлҳо», «Фишори металлҳо», «Фишори атмосфера», «Гармигузаронии моддаҳо», «Мувозинати ҷисмҳо», «Чен кардани ҳарорат», «Бугҳои сер», «Намнокии ҳаво», «Суръат», «Ҳаракати мунтазам», «Нисбияти ҳаракат», «Рӯшноӣ ...» дар вақти гузаштани ин ва дигар

мавзӯҳо ман бо фанҳои дахлдор дарсҳои алоқаманд менамоям, то ки хонанда дарси имрӯзро дарусти дарк карда тавонад.

Масалан, аз донишҳое, ки хонандагон аз адабиёт гирифтанд, истифода мекунам, зеро адабиёти бадеӣ ва илм байни худ алоқават доранд, ҳар ду воситаи дарёфти асоси олам, маърифати ҳаётӣ, шинохти ҳаётӣ, шинохти инсон ва дарёфти қонунҳои табиату ҷамъият мебошанд.

Истифодаи зарбулмасал ва мақолҳои халқӣ дар дарси физика маърифат, нутқи тарбиявӣ ва дониши эстетикӣ хонандагонро гайи мегардонад.

Ин ҷо аз таҷрибаи худ оид ба истифодаи мақолҳои тоҷикӣ дар дарсҳои физика ба тариқи мухтасар тавзеҳ меорам. Таҷрибаҳои чандинсола исбот кард, ки истифодаи зарбулмасал ва мақолҳои халқӣ равиши дарсҳои аҷибтар ва самараро онро зиёд мегардонад. Масалан, дар синфи 7 ҷангоми омӯзиши мавзӯи «Ҷозибҳои байниҳамдигарии молекулаҳо», истифодаи мақоли «Шишаи бишкастаро пайванд кардан мушқил аст»-ро мувофиқи мақсад меҳисобем. Ман ин мақолро аз нуктаи назари физикӣ фаҳмонида, ба хонандагон таъкид менамоям, ки ба Ҷамаи ашӯ дар мактаб ва Ҷонаи худ бо эҳтиёт муносибат кунед. Ҷангоми омӯзонидани мавзӯи «Фишор» дар синфи 7 ёдрас шудани мақоли «Сӯзанро ба худат ҳалону дарафшро ба дигарон» аз аҳамият ҳолӣ нест. Ин мақол

ҷиҳатҳои тарбиявӣ ва илмӣ дорад. Ҷанбаи тарбиявӣ мақол ҳамин аст, ки агар ба худат заррае бадӣ нахоҳӣ, онро ба дигарон низ раво надор. Вале мазмуни физикӣ он дигар аст. дар асл таъсири қувва ба масоҳати сатҳи ҷисм вобаста аст. Азбаски сатҳи таъағҳои сӯзан назар ба дарафш зудтар дохил мешавад, дарди зиёдро ба вучуд намеорад. «Бори қач ба манзил наме-расад», «Ҳишти аввал чун ниҳад меъмори қач» хеле ба маврид буда, диққати хонандагонро ба мавзӯҳои таълимӣ ҷангоми тавзеҳи мавзӯи «Ҷушиш» истифодаи ҳикмати зерин ба маврид мебошад:

Каси доно бувад пайвасти

ҳомӯш,

Ки деги ғурта камтар

мезанад ҷӯш.

Байт асоси илмӣ ва ахлоқӣ дошта, дар он мушоҳидаи ҳаёти мардум акс ёфтааст. Дар ҳақиқат, оби деги пеш аз ҷӯшидан садои баланд дорад, ҷунки ҳубобҳои дохили об ба рӯи об нарасида, мекафанд ва ҷангоми пош додани молекулаҳои қабати об садои таркиш ба амал меорад, бинобар он, аз сабаби баланд шудани ҳарорат фишори бугҳои моёе зиёд мегардад ва ҳубобҳо қалон – қалон мешаванд. Дар зер қувваи теладихандаи ҳубобҳо ба боло шино карда мебароянд. Азбаски ҳарорати болои қабати моёе пас аст, конденсатсия бугҳавии ҳубобҳо ба амал меояд. Фишор ҷабори паст шуда, ҳубобҳо мекафанд. Ин ҳолат ҷунон тез ме-

гузарад, ки девори ҳубобҳо ба ҳамдигар бархӯрда таркиш ба амал меояд.

Маҷмуи ҷунин таркишҳо сабабҳои гулгулаи маҳсус мегардад. Ҷамаи ки моёе ба қадри қофӣ гарм шуд, ҳубобҳо накафида, ба сатҳи моёе бармеоянд. Моёе ба ҷӯшидан сар мекунад, вале пеш аз он гулгулаи хомӯш мегардад.

Дар дарсҳои математика хонандагон ба ҷенақҳои вақт, масъалаҳои оид ба ҳисобкунии суръати ҳаракати ҷисм, истифодабарии вобастагии байни масофа, суръат ва вақт, ҳаракат, ёфтани миёнаи арифметикӣ шинос мешаванд. Дар синфҳои болоӣ бисёр қонунҳои физикӣ бо формулаҳои математикӣ, ҷун қонунҳои озодафии ҷисм, қонунҳои ҷозибҳои умумичаҳонӣ ифода меёбанд.

Яке аз воситаҳои фаъол гардонидани тафаккури хонандагон дар дарсҳои истифодабарии таҷрибаи ҳаётии (меҳнатӣ) онҳо ба ҳисоб меравад. Хонандагон ҷангоми машғулиятҳои амалӣ дар устохонаи таълимӣ маълумоти зиёдро доир ба ҷисмҳо, ҳосияти онҳо, қонунҳои физикӣ... фаҳмида мегарданд. Маълумоти дар соҳаи меҳнат ва истеҳсол бадасто-вардари барои тартиб додани масъалаҳои истифода бурдан мумкин аст. Ин гуна масъалаҳо нисбатан фаҳмо мешаванд. Онҳо мавқеи хонандагонро зиёд мекунад, барои таъбиқи васеи донишҳои дар устохона – дар дарсҳои физика гирифтаи

онҳо имкон фароҳам меорад. Дар ҷараёни таълими физика омӯзгор бояд нафақат донишҳои математикӣ, биология, химия ва ғайра доштаи хонандагонро ба назар гирад, балки натиҷаи фаъолияти онҳоро дар дарсҳои варзиш, истифодабарии олоту асбобҳои гуногуни варзишӣ низ моҳирона корбаст намояд. Хонанда ҷангоми давидан пас аз гузаштан аз хатти марра худро якбора дошта наметавонад. Ҷангоми омӯзиши намудҳои мувозинаи ҷисмҳо ҳолати варзишгари дар болои ҷӯби қундаланг гузошташуда ба дастҳо рост истоданро дида, ба масоҳати таъағҳои вобаста будани устувории мувозинаро ҳамчун мисоли таъбиқи механизми сода шарҳ медиҳам. Хулоса, робитаи байни фанҳои адабиёт, физика, математика, тарбияи ҷисмонӣ, таълими меҳнат имкон медиҳад, ки мо дар тасаввуроти хонандагон то ҷӣ андоза пурзӯр, ҳақиқӣ ва илмӣ эҷодӣ будани фанҳои таълимӣро нишон диҳем. Робитаи байни фанҳо сатҳи донишҳои сиёсӣ, ахлоқӣ эстетикӣ ва маънавии хонандагонро аз бисёр ҷиҳат инкишоф медиҳад. Агар қорҳои беруназсинфӣ дар алоқамандии якҷанд фан ва робитаи муаллимон гузаранд, боз ҳам ба мақсад мувофиқтар ва пурмаҳсултар мегардад.

Абдулҳамид ИСМОИЛОВ,
омӯзгори физикаи
МТМУ №13-и шаҳри
Ваҳдат, Абҷоии маорифи
Ҷумҳурии Тоҷикистон

► ХИМИЯ

Ду бахши як илм

Бо гузашти айём дар заминаи пешрафти илму техника, ба миён омадани навгониҳо ва вусъати паҷуҳишҳо тамоми фанҳо тақмил меёбанд, мазмуну муҳтавоишонро густариш мебахшанд. Вобаста ба ин, шоҳҳои нави фанҳо пайдо мешаванд, қалимаи ислоҳоти тоза мавриди истифода қарор мегарданд. Ин ҳолат ба илми химия низ тааллуқ дорад. Ин илм солҳои охир ҳамбаста ба фаъолияти олимону муҳаққиқон ва таҷрибагарон хеле пеш рафт, ба қомеъҳои беназир мушарраф гашт. Бисёр дастовардҳои илми муосир бо раванқи химия алоқамандии қавӣ доранд. Дар давоми чанд даҳсолаи охир тозатарин бахшҳои илми химия ба дараҷае қомеъ гаштанд, ки баъзан қисмате аз ин бахшҳоро ҳамчун илми мустақили ҳамбаста ба химия муаррифӣ мекунад. Ин маврид ба сифати далел таваҷҷуҳ менамоям ба ислоҳоти химиявии геокимия ва биогеокимия. Ин ду бахши химия таърихи чандон ғўлонӣ надошта бошанд ҳам, имрӯз дар таркиби илми химия мавқеи устувору ҷашмгир пайдо кардаанд ва аҳли илм бар он назаранд, ки ду бахши маъмур дар оянда ба-рои қашфиёти тоза ва дарёф-

ти маҳсулоти навин хидмати муҳим хоҳанд кард. Биокимия (биохимия) илм дар бораи таркиби қимеъии Замаи ва дигар сайёраҳо, қонунмандии густаришу гардиши унсурҳои муҳити гуногуни геологӣ, ҳамҷунин, раванди ташаққули ҷинсҳои қўҳи ва обҳо мебошад. Геокимия бо геология, география, физика, биология ва албатта, бо химия робитаи устувор дошта, дар навбати худ ба соҳаҳои гуногун ҷудо мешавад: биогеокимия, гидрогеокимия, газогеохимия, радиокимия... Дар ҷустуҷӯи сарватҳои таъбиӣ аз усулҳои геокимияӣ фаровон истифода мешавад. Барои таҳияи нақшаи дурнамои қонҳо ва истифодаи онҳо қорбасти усулҳои геокимиявӣ муҳим мебошад. Кишвари мо аз ҷиҳати мавҷудияти минералҳои гуногун ва сангҳои арзишманд дар олам машҳур аст. Барои дарёфти истифодаи ин сарватҳои таъбиӣ шоҳаи муҳими илми химия – геокимия василаи хеле муҳим арзёбӣ мешавад. Аз ин ҷост, ки олимони тоҷик солҳои охир ба паҷуҳиш дар соҳаи геокимия ҳар ҷи бештар машғул мегарданд. Яъне ояндаи ин бахши химия дар ҷумҳурии соҳибистиқлоли мо хеле барҷаста хоҳад буд.

Бахши дигари химия биогеокимия ном гирифтааст, ки пеш аз Ҷама, бо геокимия иртиботманд мебошад. Ин бахш амалиёти геокимиявӣ дар биосфера бо ширкати организмҳо рухдодаро меомӯзад. Биогеокимия қўли организмҳоро ҷун моддаи зинда мавриди таҳқиқ қарор медиҳад. Моддаҳои зинда дар рӯи Замаи ба тариқи нобаробар тақсим шудаанд. Ба таркиби моддаи зинда Ҷамаи унсурҳои қимеъӣ ва изотопҳои онҳо дохил мешаванд...

Дар равандҳои биогеокимиявӣ одам низ мақоми маҳсус дорад. Ҷар сол аз қарри замин ба сари ҳар як инсон даҳҳо тан ҷинси қўҳи истеҳсол карда мешавад. Одам ба таркиби қимеъӣ ва изотопии атмосфера, биосфера ва кишри замин таъсир мерасонад. Ин Ҷама рухдодҳои мавриди омӯзишу баррасии шоҳаи биогеокимияи илми химия қарор мегарданд.

Умуман, дар тўли даҳсолаҳои охир химия (ва шоҳаҳои он) бо тақомулу пешрафти бесобиқааш оламиёро ба ҳайрат овардааст.

Гулрақат ҒУЛОМОВА,
омӯзгори химия,
ноҳияи Рӯдакӣ

► БИОЛОГИЯ

Дар синфи 11 ҷангоми гузаштани мавзӯҳои дарсӣ аз фанни биологияи умумӣ ба методу шеваҳои гуногуни таълимӣ дидактикӣ эътибори ҷиддӣ бояд дод. Дарсҳоро аз фанни мазкур бо истифодаи васоити аёнӣ (расмҳо, таблицаҳо, харитаҳо...), дастгоҳҳои техникӣ (хусусан, таҳтаи электронӣ) ва пешниҳоди варақчаҳо бо саволҳои тестӣ (бо мақсади мустаҳкамкунии мавзӯи

ваад Ҷамаи одамони ҳозира ба як намуд тааллуқ доранд. Қобилияти инкишофи ҷисмонӣ ва зехнӣ дар Ҷамаи наҷодҳо якҷела мебошад. Тавре маълум аст, одам ба се наҷод: негроидҳо (сиёҳпўстон), европондҳо (сафедпўстҳо) ва муғлоидҳо (зардпўстҳо) ҷудо карда мешаванд. Ҷамъияти инсонӣ ба-рои худ муҳити зист ба вучуд оварда, бо ҳамин роҳ аз таъсири интиҳоби таъби пешбаранда озод меша-

Сухан аз пайдоиши инсон

нав) метавон қўлибу пурмуҳтаво ва шавқовар гузаронд. Ҷамаи омилҳоро вақти ба роҳ мондани дарси навбатӣ дар мавзӯи «Мавқеи одам дар системаи ҳайвонот» истифода мебарам. Ҷангоми баёни мавзӯи нав аёнӣят - намуни дохилии одам (васоити маснуй) ва скелети онро пешорӯи шогирдон мегузорам. Зеро моҳияти мавзӯ ба инкишофи зина ба зинаи организмҳои инсон алоқаманд аст. Аз ҷумла, бо истифода аз аёнӣят (намуди дохилии буняи одам) ба шогирдон тавзеҳ медиҳам, ки дар раванди инкишофи ҷанини одам, пайдо шудани хорда, роғҳои ғалсама дар қовоқи гулӯ, найчаи асаб дар пушти ҷанин, таносуби дутарафаи сохти бадан далели он аст, ки одам ба типҳои хорддорҳо дохил мешавад. Инкишофи сутунмуҳра, дил ва мавҷуд будани як ҷуфт пой мансуб будани ўро ба зертипи сутунмуҳрадорон нишон медиҳад. Ҷамҷунин, ба шогирдон хотирирасон мекунам, ки бинобар доштани дили қорҳонагӣ ва гадуҳи шир одам ба синфи ширхўрон дохил меш-

вад. Дар одам ҳоло ҳам тағйироти ирсии фардӣ – мутатсия қой дорад, аммо дар асоси донишҳои худ, ки дар тақомул мебошанд, роғҳои идора намудани қонунҳои биологиро ёд мегардад, пайдоиши аломатҳои зарарнокро пешгирӣ менамояд ва ба ташаққули аломатҳои қоидаи мусоидат мекунад. Бояд зикр намуд, ки ҷангоми ба қойи расондани мавзӯҳои як қоб аз саволу супоришҳои тестӣ истифода мекунем. Аз ҷумла, баъди анҷоми қоби «Пайдоиши одам» дар қитоб 23 тест дорой се савол қой дода шудааст, ки хонандагон мустақилона ба суолҳо посух меғўянд. Дар хатми мавзӯ ба хонандагон мефаҳмонам, ки нақши меҳнат дар пайдоиши одам қалон буда, муносибатҳои ҷамъиятиву меҳнатӣ ҳамҷун асоси пайдоиши ҷамъияти муташаққил мавқеи асосӣ ва ҳалқунанда пайдо намуданд. Меҳнат ба инсон имкон дод, ки аз табиат ҷудо шуда, барои худ муҳити зист ба вучуд овардад.

Зухро БАҶАГАРИЕВА,
омӯзгори биологияи
МТМУ №72, ноҳияи Фирдавӣ

► ҶАЪОЛИЯТ

Дастовардҳои назарраси донишгоҳ

Пешвои миллат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон барои ободу пешрафта гардонидани Ватани азизамон мунтазам тадбирҳои судмандро амалӣ менамоянд, яъне, татбиқи ҳадафҳои стратегии ҷумҳурӣ ва қабули ҳадафи ҷорум саноатикунони милли дар асоси тавсеа ва рушди иқтисодиёти кишвар тавассути ҷалби сармояи мустақим, бунёди минтақаҳои озоди иқтисодӣ, рушди соҳибкорӣ, инчунин, бунёди неруоҳҳои хурду бузурги гидроэнергетикӣ дар кишвар мебошад, ки барои ин, албатта, мо бештар ба мутахассисони соҳаи муҳандисию техникӣ эҳтиёҷ дорем.

Икдоми дигаре, ки дар ин самт аз ҷониби Ҳукумати кишвар амалӣ мегардад, эълон намудани солҳои 2020-2040 ҳамчун 20-солаи рушди илмҳои дақиқ, табиатшиносӣ ва риёзӣ дар соҳаи маориф ва илм мебошад, ки дар доираи ин як зумра ҷорабиниҳои мақсаднок дар миёни толибилмону донишҷӯён, ҷиҳати рушди ин соҳа роҳандозӣ мегардад. Бо амалӣ намудани ҷорабиниҳо ва озмунҳо дар соҳаи илмҳои дақиқ, ба монанди озмунҳои фанӣ дар миёни толибилмону донишҷӯён, олимпиадаи ҷумҳуриявӣ барои дарёфти “Ҷоми Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон”, олимпиада дар сатҳи ҷумҳуриявӣ, озмуни ҷумҳуриявии “Илм ғуруғи маърифат” ва дигар озмунҳои мақсаднок ба рушди соҳаи илмҳои риёзӣ дақиқ ва ихтирооту навоарӣ дар ҷумҳурӣ таъсири муфид мерасонад.

Натиҷаи ин аст, ки солҳои охир дастовардҳои илмӣ ҷавонони мо дар озмунҳои сатҳи байналмилалӣ зиёд гашта, қорҳои таҳқиқоти муҳаққиқони тоҷик дар истеҳсолот амалӣ мегарданд.

Дар робита ба ин, сатҳи ректори Донишгоҳи техникӣ Тоҷикистон профессор Қ.Давлатзода назаррас буда, нисбат ба олимону муҳандисони ҷавон таваҷҷуҳи махсус зоҳир менамоянд. Натиҷаи таваҷҷуҳ ва кумаку хавасмандгардониҳо буд, ки дар ин давра як зумра олимони ҷавон рисолаҳои номзадио доктории худро бомуваффақият ғимоя намуданд. Олимони донишгоҳ дар конференсияҳои илмӣ назариявӣ ва илмӣ амалӣ бо тариқи ҳузури ва маҷозӣ иштироку суҳанронӣ менамоянд.

Мавриди зикр аст, ки сатҳу сифати таълим дар донишгоҳ мунтазам боло рафта, олимону муҳаққиқони донишгоҳ бо шаҳодатномаю патентҳои илмӣ дохилӣ ва байналмилалӣ сазовор мегарданд, ки ин албатта, мақоми донишгоҳро дар рейтингҳои сифати таълим миёни муассисаҳои олии таълими ҷумҳурӣ баланд бардошта, аз ҷониби Агентии назорат дар соҳаи маориф ва илми назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон бо шаҳодатнома кадрдонӣ гардидааст.

Ҳамчунин тахти роҳбарии устодони кафедраи системаҳои автоматикунонидашудаи идоракуни Қ. Ҷовидӣ ва А. Қосимов дар озмуни ҷумҳуриявии “Илм - ғуруғи маърифат” донишҷӯи бахши ҷоруми факултети ТИВАК Рамзиёр Назаров сазовори ҷои сеюм дар даври шахрӣ ва магистри соли дуҷоми ҳамина факултет Шамсиддин Саидов дар даври ҷумҳуриявӣ ҷойи сеюм, тахти роҳбарии устоди кафедраи физика Шералӣ Ашӯрматзода донишҷӯи курси аввали факултети СваМ Шохрӯз Толибов дар озмуни ҷумҳуриявӣ барои дарёфти Ҷоми Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон сазовори ҷои сеюм, донишҷӯи факултети ДМТБ Абдулҳафиз Ғофилов дар озмуни ҷумҳуриявии “Илм - ғуруғи маърифат” аз рӯи номинатсияи физика ва астрономия соҳиби ҷои сеюм ва Умед Тураев ҷои дуум дар олимпиадаи ҷумҳуриявӣ, тахти роҳбарии устодони кафедраи математикаи олии Ш. Саидов ва Х. Абдусаломзода донишҷӯи курси дуҷоми факултети ДМТБ Исмоил Турдиев барои дарёфти Ҷоми Раёсати Донишқадаи сайёҳӣ, соҳибкорӣ ва хизмат, донишҷӯи бахши якуми факултаи МКВАН Айматов Эҳсон соҳиби сертификат дар даври сеюми интернет-олимпиадаи байналмилалӣ байни донишҷӯёни давлатҳои муштарақ дар филиали МГУ ба номи А.М.Ломоносов ва Муҳаммад Давлатов дар озмуни ҷумҳуриявии “Илм - ғуруғи маърифат” аз рӯи номинатсияи риёзӣ соҳиби ифтихорнома дар даври шахрӣ гардиданд.

М.М. САДРИДДИНОВ,
*н.и.ф. дотсент, мудири кафедраи математикаи олии ДТТ ба номи академик М.С.Осимӣ,
Б. А. ШАРАФЗОДА,
*магистри шӯъбаи тайёрии касбии хизматчиёни давлатии АИДН ПҚТ**

► БА МУНОСИБАТИ 110-СОЛАГИИ Х.МИРЗОЗОДА

Дар таҳқиқи масъалаҳои гуногуни рӯзгору осори устод Рӯдакӣ донишманди тоҷик Ҳолиқ Мирзозода (1911 – 1992) низ саҳми арзанда гузоштааст.

Ҷашмандозии эҷодии Х. Мирзозода хеле васеъ буда, масъалаҳои гуногуни таъриху назарияи адабиёто фаро мегирад. Ба муносибати 1100-сола-

ят», 18 майи 1971) робитаи шоир бо амирону вазирони сомонӣ ва нақши ӯ дар таҳкими давлатдорӣ онҳо бо таҳлили чанд намуна ба субот расонда шудааст.

Дар мақолаи «Унсурҳои ақоиди риндӣ дар ашъори боқимондаи Рӯдакӣ» Х.Мирзозода, пеш аз ҳама мафҳуми риндиро шарҳ дода, онро «илҳод бар дин ва амрҳои шариати исломӣ, пас бар ҳилофи мафкураи феодалӣ» ме-донад. Андешаҳои ҳаётдӯстонаи Рӯдакӣ, талқини хушгузаронии

Мирзо МУЛЛОАҲМАД

рад ва ба ҷунин ҳулоса меояд: «Ба ҳамина тарик, дар бораи нобиноии Рӯдакӣ, ба фикри мо, ду ақида ба ҳақиқат ва мантиқ наздик аст: Яке аввал сикҳат будани ҷашмони ӯ ва тадриҷан ба сабаби касалӣ ва ё пирӣ дар охири умр хираҷашм шуда, дигаре бо дасти душманон, рақибон ва ҳасудон кӯр кардани ӯ».(Х.Мирзозода. «Илми бебаҳс пойдор намонад». Адабиёт аз

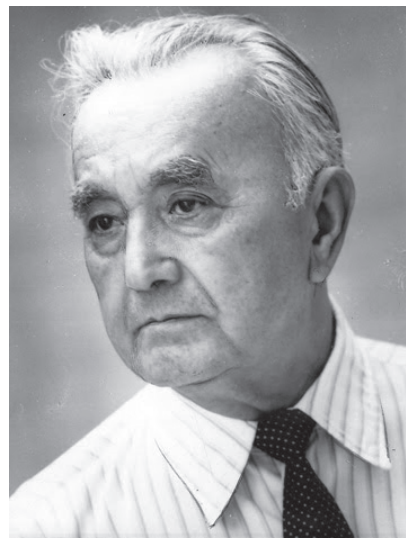
Муҳаққиқи фарохназар

гии асосгузори адабиёти тоҷик ғорс устод Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ як ғуруҳ донишмандони тоҷик барои омодагӣ ба ҷашн сафарбар карда шуданд, ки дар байни онҳо А. Мирзоев, Х.Мирзозода, Ш. Ҳусейнзода, Р. Ҳодизода ва дигарон буданд. Х.Мирзозода дар ин маърака хеле ғайбона амал карда, дар рӯномаву маҷаллаҳо мақолаҳои зиёди илмиву оммавӣ нашр намуд. Дар мақолаҳои «Рӯдакӣ – асосгузори адабиёти классики тоҷик» (рӯномаи «Ўзбекистони сурх», 12 майи 1956), «Абулҳасани Рӯдакӣ – ифодакунандаи идеяҳои пешқадами асри Х» («Тоҷикистони сурх», 13 майи 1956), «Чанд суҳан дар бораи мероси адабии Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ» (маҷаллаи «Мақтаби советӣ», 1958, №1), «Аҳамияти эҷодиёти Рӯдакӣ ва ғуфторҳо дар бораи вай» («Газетаи муаллимон», 25 феввали 1958), «Ба пешвози ҷашни шоири бузург» («Тоҷикистони советӣ», 9 август 1958), «Великий поэт X века» («Коммунист Таджикистана», 17 октябри 1958) ва ғайра хонандагонро бо муҳимтарин лаҳзаҳои зиндагиву осори устод Рӯдакӣ ва андешаҳои баланди башардӯстии ӯ шинос намуд. Дар баробари навиштани мақолаҳои илмиву оммавӣ Х. Мирзозода ба таҳқиқи илмӣ масъалаҳои муҳимми осори шоир машғул гардид. Таваҷҷуҳи ӯро беш аз ҳама рӯбиёти устод Рӯдакӣ ҷалб намуд. ӯ дар мақолаи «Рӯдакӣ ва тақомули шакли назми рӯбиӣ», ки дар маҷмуаи «Рӯдакӣ ва замони ӯ» (1958) ба таъриф расид, рӯбиёти боқимондаи устод Рӯдакиро баррасӣ намуда, нақши ӯро дар ташаккули тақомули ин навъи шеър нишон додааст. ӯ, пеш аз ҳама, кӯшишҳои донишманди маъруфи Эрон Саид Нафисиро дар ҷамъовариҳои рӯбиҳои шоир ёдрас шуда, нисбат, 40 рӯбиҳои боқимондаи Рӯдакиро мавриди таҳлил қарор медиҳад. Рӯбиҳои боқимондаи устод Рӯдакиро муҳаққиқ аз рӯи мавзӯ ва муҳтаво ба ҷаҳор ғуруҳ ҷудо карда, ба тартиб андешаҳои сиёсӣ, ахлоқӣ, ҳасбиҳолӣ ва ишқу ошиқиро баррасӣ менамояд. Дар мақолаҳои «Чанд суҳан дар бораи мундариҷаи ғоявии рӯбиҳои устод Рӯдакӣ» (маҷаллаи «Шарқи сурх», 1958, № 10), «Рӯбиҳои Абуабдуллоҳ Рӯдакӣ» (Маҷмуаи илмӣ Институти педагогии шаҳри Душанбе, ҷ. 25, 1958), «Дар бораи мундариҷаи ғоявии рӯбиёти Рӯдакӣ» (дар китоби «Материалҳо аз таърихи адабиёти тоҷик», 1962) ҷанбаҳои гуногуни рӯбиҳои бозмондаи шоир таҳқиқ шудаанд.

Таҳқиқи рӯзгору осори Рӯдакиро Х. Мирзозода то поёни умр пайваста идома додааст. Дар мақолаи «Ҷимояи давлати марказӣ дар ашъори Рӯдакӣ» (рӯномаи «Маориф ва маданият», 18 майи 1971) робитаи шоир бо амирону вазирони сомонӣ ва нақши ӯ дар таҳкими давлатдорӣ онҳо бо таҳлили чанд намуна ба субот расонда шудааст.

умр, шодиву тараб, истифода аз неъматҳои моддӣ ва амсоли инҳо, ки дар ашъори шоир хеле фаровон ба назар мерасанд, ҳамчун зуҳури ақидаи риндӣ қаламдод мешавад. Муҳаққиқ андешаҳои ҳаётдӯстонаву риндии Рӯдакиро ҳилофи таълимоти дину тасаввуф дониста, маншаи онро дар ашъори шоир аз таълимоти гедонизми Юнони бостон меҷӯяд ва менависад: «Як силсила шеърҳои боқимондаи Рӯдакӣ исбот менамояд, ки дар ақоиди ӯ ҳиссиёти айшпарварии замонаш (аз ҳаёт ком гирифтани) ва гедонизм, ки аз фалсафаи юнонии стоикҳо ва Эпикур ғизои маънавий мегирад». (Х. Мирзозода. Унсурҳои ақоиди риндӣ дар ашъори боқимондаи Рӯдакӣ. Ёдбуди устод Рӯдакӣ. Душанбе, 1978, саҳ. 47). Ҳарчанд ин фарзия ҳанӯз далели қотъи надорад, вале барои таҳқиқи амики ин масъалаи муҳим тақон мебахшад ва таваҷҷуҳи муҳаққиқонро ба он ҷалб менамояд.

Х. Мирзозода ҳамчун рӯдакишиносии варзида дар ҳамоишҳо ва баҳсҳои илмӣ перомунӣ аҳволу осори Рӯдакӣ ғайбона ширкат менамуд. Аз ҷумла, асари устоди Донишгоҳи Петербург А. Тоҳирҷонов «Рӯдакӣ. Ҳаёт ва осор. Таърихи таҳқиқ», ки соли 1968 ба таъриф расид, боиси баҳс миёни муҳаққиқон гардид. Худи асар ҷанбаи мувоҳисавӣ дошта, бо нуктаи «Ҳақиқат зодаи баҳс аст» оғоз меёбад. Роҷеъ ба ин асар тақриҳҳои В. Асрорӣ, В. Демидчик, С.Саъдиев, А. Абдуллоев ва Х. Мирзозода нашр мешаванд. Ба хусус, тақриҳҳои муфассали С. Саъдиев ва Х. Мирзозода ҷанбаи мувоҳисавӣ доштад. Х. Мирзозода дар мақолаи «Илми бебаҳс пойдор намонад», ки дар маҷаллаи «Мақтаби советӣ» (1971, №4) ба таъриф расид, хусну қубҳи асари А. Тоҳирҷоновро бо далелҳои нишон додааст. ӯ андешаҳои А. Тоҳирҷоновро ба ду ғуруҳ ҷудо намуда, мулоҳизаҳои вайро дар бораи ному кунӣ, соли таваллуду вафот, баромади иҷтимоӣ, таҳсил ва тарбияш дар Самарқанд ва амсоли инҳо дуруст ва бебаҳс мешуморад. Вале дар атрофи ғуруҳи дуҷуми андешаҳои А. Тоҳирҷонов ба таври муфассал баҳс намуда, бепоӣ будани онҳоро ба субот мерасонад. Аз ҷумла дар бораи кӯрии Рӯдакӣ аз замони шоир то имрӯз баҳс давом дорад. А. Тоҳирҷонов Рӯдакиро кӯри модарзод ба қалам дода, онро исбот қарданӣ мешавад ва С. Саъдиев ҳам онро тақвият медиҳад. Х. Мирзозода бо далелҳои муътамад кӯри модарзод набудани Рӯдакиро собит месозад ва таҳмин мекунад, ки «шояд дар пиронсолӣ ҷашмони ӯ тира шудаанд, ки ин ҳам як навъи кӯр будан аст». Вале Х.Мирзозода ин андешаи комилан дурусти худро тақвият надода, эҳтимоли кӯр карда шудани ӯро ҳам ба миён мегузо-

нуктаи назари ҳаёт. Душанбе, 1973, саҳ.9.) Ба ин тартиб масъалаи нобиноии Рӯдакӣ ба таври дақиқ равшан намегардад.

Масъалаи баҳсноки дигар дар асари А.Тоҳирҷонов ба ҷараёни қарматия робита доштани Рӯдакӣ аст, ки онро афсонаи мешуморад. Х.Мирзозода бо далелҳои ҷанбаи халқӣ доштани ҷараёни қарматияро нишон дода, ба он ғаравиш доштани шоирро таъкид қардааст. Ба ин минвол, андешаҳои дигари А.Тоҳирҷонов мавриди баҳс қарор дода шудаанд.

Муҳимтарин асари Х. Мирзозода дар рӯдакишиносӣ рисолаи «Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ асосгузори адабиёти классики тоҷик» мебошад, ки соли 1958 дар арафаи ҷашни 1100-солагии шоир ба нашр расидааст. Ин рисола пас аз асарҳои Саид Нафисӣ ва А. Мирзоев аз зумраи беҳтарин таҳқиқот дар ин замина ба шумор меравад. Дар боби аввали рисола «Назаре ба замони зиндагии Рӯдакӣ» масъалаҳои ташкили давлати Сомониён, сиёсати хориҷиву дохилии он ва муносибати ҳокимон ба адибону донишмандон матраҳ шудаанд.

Дар боби «Мероси адабии устод Рӯдакӣ» Х.Мирзозода масъалаи баҳсноки микдори ашъори шоирро ба миён гузошта, андешаи худро баён менамояд.

Фасли «Абуабдуллоҳ Рӯдакӣ»-и китоби «Таърихи адабиёти тоҷик», ки ҳамчун дастури таълими барои мактабҳои олии таълиф шудааст, низ арзиши як рисолаи комилро дорад. Дар он Х.Мирзозода ба таври муфассал тарҷумаи ҳол, мероси адабӣ, ҷаҳонбинии Рӯдакӣ, панду ҳикматҳо, тараннуми ишқ, тасвири табиат дар ашъори ӯ ва маҳорати суҳанварии шоирро баррасӣ намуда, мавқеи баланди Рӯдакиро дар таърихи адабиёти тоҷик ғорс таъкид қардааст.

Асарҳои Х.Мирзозода дар шинохти ҷанбаҳои гуногуни рӯзгору осори устод Рӯдакӣ хеле судманд буда, имрӯз ҳам арзиши баланд доранд.

салом. Бо эҳтиром Соҳиб Табаров. ш. Душанбе.” (Мактуби Соҳиб Табаров аз 20 сентябри соли 1971 ба Худойназар Асозода).

Дар номаи дигар устод С. Табаров шогирдашро аз баргузор шудани конференсияи забоншиносии Тоҷикистон дар шаҳри Душанбе бо иштироки як қатор донишмандони ин соҳа, аз ҷумла Растаргуева, Успенская, Неменова ва ... ёдрас мекунад. Дар ин чорабинӣ дар қиёс омӯхтани баъзе хусусиятҳои грамматикӣ-фонетикӣ, морфологӣ, синтаксисӣ, лексикӣ, этимологӣ, семантикӣ, семасиологӣ ва дигар масъалаҳои забонишиносиро, ки миёни олимони баҳсу мунозираҳо шудааст, таъкид месозад. Ва бо назардошти монандии забони гуфтугӯи форсизабони Афғонистон бо лаҳҷаву шеваҳои навоҳии кӯхистони Тоҷикистон шогирдашро вазифадор мекунад: «Дар ин кор баъзе материалҳоро аз забони гуфтугӯи аҳолии Афғонистон чамъ карда метавонед? Агар тавонед, фақат ҷумлаҳои оддӣ ҳаррӯзаро, ки аз масъалаҳои сиёсӣ, иқтисодӣ, иҷтимоӣ дур бошанд, бе маҷбуркунӣ дар дафтар қайд кунед. Ба транскрипсия, албатта, ва ҳатман диққат диҳед. Мисол: «гул» не, гъл; булбулро блъблъ нависед... нонро нун гӯянд, нун нависед; ҳақро ҳақ талаффуз кунанд, ҳақ ба қалам диҳед... ин кор барои илми диалектология аҳамияти хеле калон дорад» (Мактуби Соҳиб Табаров аз 27 ноябри соли 1972 ба Худойназар Асозода).

Тақрибан ҳама номаҳои устод С. Табаров ба Х. Асозода бо ҳамин гуна талабот, яъне омӯзиш таҳия шудаанд. Ҳузури Х. Асозода дар Афғонистон аз нигоҳи устодаш барои масъалаҳои илмӣ фурсати хеле муфиду мусоид арзёбӣ мегардид. Ҳар як номае, ки ба Х. Асозода мерасид, новобаста ба он ки он аз устод Табаров ё каси дигар буд, мавриди таҳлил қарор гирифта, баҳогузорӣ ва дар дафтари хотирот қайд мешуд: «Номаҳои хотирмон аз устодам Соҳиб Табаров буданд. Эшон ҳамеша насихат меод ва барои баланд бардоштани сатҳи донишу савод ташвиқам менамуд. Дар ягон номаи устод ғайбату бадгӯии касе ба мушоҳида намерасид. Насихат боз ҳам насихат мазмунӣ асоси мактубҳои С. Табаровро ташкил меод ... Ҳамеша устод дар номаҳоям аспирант буданамро таъкид менамуд. Баъд аз сарзанишҳои устод бештар асарҳои адибони рус ва ҷаҳонро меҳондагӣ шудам» (Асозода Х. Афғонистони шохӣ (Аз дафтари хотирот). Китоби 1. – Душанбе: Деваштич, 2001. – 304 с.).

Соли 1973 устод Х. Асозода бо ҳотима ёфтани қарордод аз кишвари Афғонистон ба Ватан бармегардад. Тахсилро дар аспирантура идома бахшида, соли 1976 рисолаи номзидиашро бо муваффақият химоя мекунад. Бо мақсади омӯзиши адабиёти Тоҷикистону Афғонистон бо супориши мудири кафедраи адабиёти советии тоҷик устод С. Табаров тадриси фанни таърихи адабиёти шӯроии тоҷик ба уҳда мегирад.

Соли 1978 Х. Асозода бори дигар тибқи қарордоди раёсати Ҳизби коммунисти Тоҷикистон ба муддати се сол дар ҳайати мушовирони шӯравӣ дар назди Ҳукумати Афғонистон ба сифати тарҷумон ба ин кишвар фиристода мешавад. Сафари навбатии устод бо таҷрибаи бою ғаний андӯхташуда, диди тоза, қадамҳои ҷиддию ҳадафмандонаи сураи баста, ақидаҳои ӯро роҷеъ ба муштарақоти адабу фарҳанги Тоҷикистону Афғонистон ва Эрон рушду такомул додааст: «Мардуми фарсизабони Ироно Афғонистон ва Тоҷикистон фарҳанги муштарак доранд. Забону адабиётамон низ форсист, фақат ба он фарқ мекунад,

ки садаи ХХ онро ба форсиву дарӣ ва тоҷикӣ «маъруф» сохтааст...» (Асозода Х. Адабиёти форсӣ ва се шоҳаи он. – Душанбе: Маориф, 1999. – 128 с.).

Бо гузашти вақт рӯи ҷоп омадани китоби «Афғонистони шохӣ» (2002) куллан собит менамояд, ки Х. Асозода ба таъкиду сабақҳои устод С. Табаров арҷ гузоштааст. Дар китоби мазкур Х. Асозода саргузашту робитаашро бо шаҳру навоҳии Афғонистон; ҳолати ҷуғрофӣ, урфу одат, лаҳҷаву шева, маданияту санъат; воҳуриҳо бо ҳодимони бузурги давлативу ҷамъиятӣ, ҷеҳраҳои илмиву адабӣ, марказҳои фарҳангу тамаддун ва ҳизбу ҳаракатҳоро бо шавқу рағбат рӯи ҷоп овардааст. Чунин муносибат то рӯзҳои вопасин рӯзҳои ҳаёти Х. Асозода ҳамқадамаш будаанд.

Асарҳои ёддошти устод Х. Асозода: «Зиёрати Қабатулло» (1999), «Афғонистони шохӣ» (2003), «Кашшофи рози адабиёт» (2004) ва «Достони зиндагӣ» (дар шаш ҷилд – 2006; 2007; 2012; 2013;) маҳз дар заминаи дафтарҳои хотираи иншо шуда, вобаста ба тақсимибандию номгузории бобҳо, қувватнокии бадеият, дақиқияти ҳаводис, манзарасозӣ, дарки олами ботинӣ ва ғайра таъсири «Мухтасари тарҷимаи ҳоли худам», «Ёддоштҳо»-и С. Айнӣ, «Саёҳати Бухоро бо ҳамроҳии Айнӣ», «Субҳи ҷавонии мо»-и С. Улуғзода, «Устои ман, мактаби ман ва ҳуди ман», «Он чӣ аз сар гузашт»-и Ҷ. Иқромӣ, «Таассуроти ақлу дил»-и С. Табаров барҷаста мушоҳида мешавад.

Солиҳои 1985-1988 Х. Асозода дар Институти шарқшиносии Академияи илмҳои Иттиҳоди шӯравӣ дар шаҳри Маскав ба ҳайси докторант таҳсил мекунад. Рисолаи доктории ӯ бо унвони «Ташаққули системаи жанрҳои насли дари Афғонистон» далел бар он аст, ки дар ин мавзӯ омӯзишу маълумоти фаровон дорад. Зери роҳбарии академик Е. М. Челишев соли 1989 рисолаи докториро дифоъ намуда, тибқи ҳулосаи Шӯрои диссертатсионӣ аввалин доктори илми филология оид ба адабиёти Афғонистон эътироф мегардад.

Таълифи китобҳои «Адабиёти форсӣ ва се шоҳаи он» (1991), «Ҷеҳраҳои адабӣ ва фарҳангӣ» (1996), «Адабиёти садаи ХХ-и форсии тоҷикӣ» (1996), «Адабиёти садаи ХХ-и форсии дари Афғонистон» (1996), «Адабиёти Эрон дар садаи ХХ» (1997), «Адабиёти тоҷикӣ садаи ХХ» (1999; 2014), «Абулқосим Фирдавсӣ дар шинохти Сотим Улуғзода» (2000), «Иловаҳо ба шарҳи ҳоли устод Айнӣ» (2004), «Содиқ Ҳидоят ва дунёи эҷодии ӯ» (2007), «Саргузашти устод Лохутӣ» (2009) ва ғайра аз ҷумлаи осори илмиву таълимии профессор Х. Асозода буда, махсули пажӯҳиши сафар ба манотиқи гуногуни Тоҷикистон, Афғонистон, Эрон, Покистон, дигар марказҳои илмӣ фарҳангӣ мебошад.

Адабиётшинос ва мунаққиди барҷастаи тоҷик, устод С. Табаров аз мактаби илмиаш шаш нафар шогирдонро ном мебарад, ки дуввумини намоёндаи он профессор Х. Асозода ҳамчун кашшофи таърихи адабиёти тоҷикзабонони олам муаррифи шудааст.

Осори илмӣ таълимӣ ва адабии ба мерос гузоштаи устод Х. Асозода ва зиёда аз панҷ ҳазор китобе, ки ба ДМТ тўхфа кардааст (ҳоло номи «Маҳзани адаб»-и профессор Х. Асозода дорад), барои муҳаққиқону пажӯҳишгарони фарҳангу адабиёти тоҷик ва берун аз он ҳамчун маъҳази муътамаду шоиста хизмат карда, ёди устодро ҷовидонӣ нигоҳ хоҳад дошт.

Наврӯз ҚАЛАНДАРОВ,
дотсенти кафедраи назария ва адабиёти навини форсии тоҷикии ДМТ

► НАҚИЗА

Фалсафа ва зиндагӣ

Пӯстканда, яъне луб-лучаки гап ҳамин аст, ки банда дар сарлавҳагузорӣ хеле мелангам, зеро оид ба моҳияти сарлавҳа гуфтаҳои ягон файласуфи давраи атиқаро ҳанӯз муталиа накардаам, ҳарчанд китобҳои бисёри донишмандони даврони қадимро об карда хӯрдаам.

Хуб, гап перомуни сарлавҳа мерафт. Сарлавҳа, яъне номгӯи матни банда ҳарчанд рангин аст, дар асл вазнини сангин. Аввал хостам, ки “зиндагӣ”-ро дар ҷойи яқум гузорам, вале аз фикрам гаштам, охир, фалсафа набошад, зиндагӣ маъни надорад. Баноҳост саволе пайдо шуд: “Зиндагӣ набошад, фалсафа аз кучо пайдо мешавад?” Гаранг шудам. Оқибат ин гуфтаи як файласуфи даврони пеш: “Саодатмандӣ дар фалсафа аст”, маро раҳнамо шуду “фалсафа”-ро дар ҷойи аввал гузоштам.

Хӯш, ба сари мақсад оем, перомуни фалсафа ва зиндагӣ файласуфони Юнони қадим бисёр навиштаанд. Банди ганда аз ҳар қадамашон мисолҳои зиёдро иқтибос меораму дар охир фикри шахсиямро иброз дошта, то қадри имкон ба шумо, хонандагони гиромикадр, аз равшанӣ фалсафа ба зиндагӣ назар карда тавонистанро нишон медиҳам. Файласуфе гуфтааст, ки ба зиндагӣ ба назари файласуфона бояд бингарӣ, вагарна саодатманд намешавӣ. Ба назари файласуфона нигаристан чӣ маъно дорад? Барои ба ин савол ҷавоб додан китоби бисёри файласуфони қадими юнониро бояд муталиа кард. Бале, “Аз пайи ҳар гуна майда-ҷуйдаҳо нагардед” гуфтааст файласуф. Масалан, як адиби тавонои аслан файласуф гуфтааст, ки ҷумча ду қатра равшан дорад, ту бояд он қатраи равшанро нарезонда, оламу одамро тамошо карда гардӣ. Агар як қатра равшанро ҳам резонӣ, вой бар ҳолат! (Дар ҳамон замон ҳам нархи равшан басо гарон будаас-т-е!). Равшани гароннархро нарезонам гӯӣ, аз мушоҳида мемонӣ, мушоҳида карда, таҷриба ҳосил кунам

гӯӣ, аз равшан маҳрум мешавӣ. Файласуфи қадим ҳулоса мебарорад: “Аз равшан маҳрум шудан аз шӯрбоҷи гарм бенасиб мондан аст. Чун шӯрбо нест, саодатмандӣ ҳам нест”.

Файласуфе дар даруни чалак, ба забони байналмилалӣ гӯем, бочка мезистааст ва ин гуна ҳаётро баҳри худ саодатмандӣ ҳисобида, дигаронро ҷоҳил меномидааст. Қу, як санҷида бинем, дар дохили бочка зиста метавониста бошем? Барои аз ҷаҳолат ворастан дар дохили бочка зистан ва китобҳои файласуфони айёми мозиро гаштаву баргашта муталиа кардан ҳатмист. Алҳол банда аз пайи ҳамин кор равонаам, яъне ба ҳазми маводи хурд-хурди имрӯза вақт надорам.

Ман танҳо аз файласуфони Ғарб иқтибосҳо овардам, ҳанӯз фикру андешаи хешро изҳор накардаам, зеро на ҳар кас чун файласуфони зиндагӣ ҳикмати баланд гуфта метавонад.

Ҳақим АЛӢ,
шаҳри Ҳисор

► НАЪМ

БАРФ МЕБОРАД...

*Чун ҳарири сап-сафеди гуларӯсон,
Чун баҳори гулфишони дӯстдорон,
Дона-дона мисли марворидаи раҳшон,
Дар шаби базми висоли ёр-ёрон
Барф меборад...*

*Меборад тӯри ҳаёлам ришта-ришта,
Мисли рӯёи сафеде бар гузашта.
Барфи дона-донаи исторасон,
Мерабояд ҳушу ҷонам чун фаришта.
Барф меборад...*

*Шабнарақҳои сафеданд дар чаман,
Ё гули барфанд дар даштӣ даман?
Барфи дона-донаи абрешимин
Пахтазори сап-сафед аст бесухан.
Барф меборад...*

*Чашм меҷӯзам ба сӯи осмон,
Ин ҷи зебӣ чу сеҳри соҳирон.
Хотироти қӯдакӣ дурам барад,
Мисли тифлӣ бар масири Қаҳқашон.
Барф меборад...*

АЁ МОДАР

*Аё модар, ки дунёам ту будӣ,
Ҷаҳони орзуҳоям ту будӣ.
Ҳама дору надору сарвати ман,
Фурӯғи роҳи фардоам ту будӣ.*

*Ду чашмам интизори роҳи модар,
Дилам ҳамбастаи даргоҳи модар.
Дигар дар ҳоб меҷӯям, наёбам,
Замоне, ки будам ҳамроҳи модар.*

*Аё модар, ки рафтӣ аз сари мо,
Сафору сабр бурдӣ аз бари мо.*

*Дигар бо кӣ нишаста, дард гӯем,
Аё таҳсини қалбу гавҳари мо.
Кашам бар дидаам ҳоки мазорат,
Шавам қурбони чашми интизорат.
Бигӯям дардҳоям, модари ҷон,
Фидои ашкҳои шаиқаторат.*

ДУБАӢӢ ВА РУБОӢӢ

*Ало, эй боди серуни кӯҳистон,
Чӣ мушкин қардӣ ин кӯю гулистон!
Аҷаб нақҳат, магар бӯ аз биҳиштӣ,
Ва ё ки нолаи нӣ дар нийстон?!*

*Ало, эй беди Маҷнун тора-тора,
Ҷавонӣ кай расӣ бар мо дубора.
Мисли оби дарё зуд рафтӣ,
Тааҷҷуб мекунам, аммо чӣ чора?!*

*Ин себаки ҳубонӣ ба об афтодаст,
Ду чашми сиёҳи ту ба ҳоб афтодаст.
Эй ёри азиз, чаро буридӣ паймон,
Ин хонаи дил бе ту хароб афтодаст.*

*Шамолак нарма- нармак мевазад боз,
Сарамро сила дорад ҳамчу ҳамроз.
Ба гӯши ман бигӯяд бо навозиш:
- Машав бо нокасон ҳамаҳду анбоз.*

*Мешуморам баргҳои заъфарон,
Чун ҳисоби рӯзи ин умри равон.
Тираномо, мисли дарси фалсафа
Мебарӣ андешаам то осмон.*

Бибииззат СОЛЕХОВА,
*омӯзгори мактаби №14,
ноҳияи Ҳисор*

► ЁДИ ҶОВИДОНИСТ

Гардуни бевафо тире аз аҷал сӯйи мо андохт. Аз сафи мо яке аз устоди на-
вовари соҳаи химия ва биология, Корманди
шоистаи Ҷумҳурии Тоҷикистон, барандаи
Ҷоизаи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон
дар соҳаи маориф, Аълочии маорифи халқи
Тоҷикистон ва Иттиҳоди Шӯравӣ, муаллим
- методист Абдусалоҳ Маноновро дар сини
75 - солагии ба дунён хомӯшон бурд.

Абдусалоҳ Манонов 25-уми декабри соли
1946 дар деҳаи Сарикутали ноҳияи Варзоб
ба дунё омада, соли 1965 ба Донишгоҳи
давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи
Т.Г. Шевченко (ҳоло ба номи С.Айни) ба
факултети химия ва биология дохил гар-
дид ва соли 1970 донишгоҳи номбурдaro бо
баҳои хубо аъло хатм намудааст. Соли 1970
- 1971 дар мактаби №115-и деҳаи Якачугуз
ба сифати муаллими фанни химия ва биоло-
гия кор кардааст. Баъдан соли 1971 ба сафи
Кувваҳои Мусаллаҳи Иттиҳоди Шӯравӣ
даъват мешавад ва соли 1972 пас аз адои
хизмати ҳарбӣ то соли 1991 дар мактаби
мазкур ба ҳайси омӯзгори фанни химия ва
биология кору фаъолиятро идома дода-
аст.

Абдусалоҳ Манонов аз соли 1991 то охи-
рин лаҳзаи ҳаёт дар муассисаи таҳсилоти
миёнаи умумии №50-и деҳаи Сарикутали
ноҳияи Варзоб адои вазифаи пушарафи
омӯзгори иҷро намуда, собиқаи кори
умумии омӯзгоронаш 51 солро ташкил
медихад.

Мавсуф дар муассиса барои баланд бар-
доштани савияи малакаю дониши мактаб-
бачагон аз роҳу усулҳои гуногуни таълим
ва тадрис истифода бурда, ба дастовардҳои
назаррас ноил гаштааст. Ӯ муддати зиёда
аз 45 сол шогирдонашро ба олимпиадаи
фаннии мактаббачагон аз ҷанҳои химия
ва биология, ки мақсадаш дарёфт ва тар-
бияи хонандагонии болаёқат буд, ома-
да месохт. Бо ин мақсад ба шогирдонаш
машғулиятҳои иловагии берун аз ҷадвали
дарсӣ, машғулиятҳои инфиродӣ, роҳҳои ис-

тифодаи адабиёти иловагии
илмию таълимию методиро
меомӯзонид.

Машғулиятҳои пайва-
стаи ҷӯндагию эҷодкории
Абдусалоҳ Манонов натиҷаи
судманд дод. Ин аст, ки зиё-
да аз 30 нафар шогирдонаш
голибони ҷандинкаратаи
олимпиадаҳои ҷумҳуриявӣ ва
байналмилалӣ аз фанни хи-
мия ва биология мебошанд.
Ҷамъи дастовардҳои муалли-
ми навоар аз солҳои фаъоли-
яи кориаш дар олимпиадаҳои
ҷумҳуриявӣ ва байналмилалӣ
зиёда аз 60 медалро ташкил
медихад. То имрӯз шумораи дастпарварони
муаллим, ки дар донишгоҳу донишқадаҳои
олиё дохил шудаанд ва дар риштаи илмҳои
табӣӣ-риёзӣ аз пайи ин касб мебошанд, ба
300 нафар расидаанд. Дар баробари ин,
6 нафар шогирдони Абдусалоҳ Манонов
соҳиби унвонҳои илмӣ гардидаанд.

Маъмурияти муассисаи таҳсилоти ми-
ёнаи умумии №50 ва ҳайати омӯзгорони
ноҳияи Варзоб ва ҷумҳурий устод Абдусалоҳ
Маноновро ҳамчун омӯзгори ҷӯндаю
навоар ва соҳибмаърифат мешиносанд
ва эҳтиром менамоянд. Бо саъю кӯшиши
ҳамешагии устод дар муассисаҳои таъ-
лимии ноҳия семинару мизҳои муаввар,
конференсияҳои илмию методӣ баргу-
зор гардида, ба муаллимони фанни химия
ва биология ҳамчун сарвари иттиҳодияи
методӣ бо усулҳои нав машғулиятҳои
илмӣ-амалӣ мебарданд. Зиёда аз ин,
устод Абдусалоҳ Манонов дар семинар-
конференсияҳои ҷумҳуриявӣ ширкат наму-
да, тавассути радио ва телевизион дар бораи

мактабу маориф ва роҳҳои
бехтар намудани кори таъли-
му тарбия баромадҳо карда,
тавсияҳои судманд додааст.

Дар муддати фаъолияти
хеш А. Манонов мактаби ху-
дро дошт, ки фаъолияти он
пурра ба ҷустуҷӯи техноло-
гияи нави таълим, роҳҳои ба-
ланд бардоштани савияи до-
ниши хонандагон, дарёфт ва
кор бо хонандагонии болаёқат
равона карда шуда буд. Аз
таҷрибаи мактаби А. Мано-
нов бисёр устодони фанни
химия ва биология баҳра бур-
даанд.

Дарсҳои устод дар кабинет-лаборато-
рия бо асбобҳои техникаи ҳозиразамон
таҷҳизонидашуда гузаронида мешуд.
Ӯ дарсҳои мувофиқи технологияи
ҳозиразамон аз диди нави педагогӣ ме-
гузаронид, ки асоси онро мустақилият ва
эҷодкории фарди хонанда ташкил медод.

Фаъолияти таълимию тарбиявии устод
Абдусалоҳ Манонов дар киноочерки “Фай-
зи сахар”, ки соли 1986 ба навор гирифта
шудааст сабт гардидааст, ки танҳо давраи
аввали фаъолияти устодро фаро мегирад
ва дар ин ҳусус дар китоби профессор Х.
Буйдоқов “Аз таҷрибаи муаллимони хи-
мия” маълумот дода шудааст. Дар китоби
“Нури маърифат” (Шамсиддин Маҳкамов)
ва “Мо ворисони Сомониёнем” (Ҳасанов
Т.) онд ба фаъолияти муаллим А.Манонов
маълумот оварда шудааст.

Устод Абдусалоҳ Манонов соли 2003
дар озмуни “Муаллими сол” ширкат варзи-
да, бо ишғоли ҷойи аввал сазовори унвони
“Муаллими сол” дар ҷумҳурий гардида буд.

Номбурда на танҳо ба корҳои таълиму
тарбия машғул буд, ҳамчунин ӯ дар таълиф
ва таҳияи барномаву дастурҳои таълимию
таҳияи китобҳои дарсии химия иштироки
фаъол дошт. Ӯ муаллифи дастурҳои мето-
дии “Маҷмӯаи машқ ва масъалаҳои химияи
органикӣ” барои синфҳои 10 - 11 (Душанбе,
2005, 134 саҳифа), “Истифодаи материалҳои
дидактикӣ дар ҷараёни таълими химия”
(Душанбе 1999, 20 саҳифа) ва муҳаррири
китоби дарсии “Химияи органикӣ” барои
синфи 10 (Душанбе 2006, 352 саҳифа) мебо-
шад.

Фаъолияти омӯзгории Абдусалоҳ Мано-
нов бо 14 ифтихорномаи фахрии ноҳиявӣ,
бо 6 ифтихорномаи фахрии Вазорати мао-
риф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон, бо Иф-
тихорномаи шӯбаи Сибири Академияи
илмҳои ИҶШС, ордени «Шараф», дараҷаи
3 кадр карда шудааст. Ҳукумати Ҷумҳурии
Тоҷикистон захираҳои пушарафи А. Ма-
ноновро бо унвонҳои фахрии Муаллими
дараҷаи олий, муаллим-методист, унво-
ни Аълочии маорифи халқи Тоҷикистон
ва Иттиҳоди Шӯравӣ, Корманди шои-
стаи Тоҷикистон ва Ҷоизаи Президенти
Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи маориф
кадрдонӣ кардааст. Бо боварӣ ва ифтихори
баланд метавон гуфт, ки Абдусалоҳ Ма-
нонов дар давоми фаъолиятҳои рисолати
инсонии худро дар назди халқу ватан бо
сарбаландӣ иҷро намуд. Ҷойи устод дар
қалбҳои мо дӯстону ҳамкасбон ва шогир-
дон ҳолӣ буда, меҳру муҳаббат ва хотираи
неки ӯ дар ёдҳои ҷовидона боқӣ хоҳад монд.

Ғ. БОБИЗОДА,
президенти Академияи
таҳсилоти Тоҷикистон,
С. БАНДАЕВ,
Корманди шоистаи Тоҷикистон,
узви вобастаи АТТ,
Э. ФАЙЗУЛЛОЗода,
доцент, декани
факултети химияи ДМТ

► ШАМЪИ ХОТИРА

Асарҳояш номашро зинда медоранд

Марги беамон риш-
таи омӯзгори
собиқадор, умри
рӯзноманигори сермахсул
ва нависандаи соҳибзавқ
Сирочиддин Шарофидди-
новро аз ҳам гусаст. Хаба-
ри доғро субҳ аз ҳамкорам
акаи Абдурауф шунида,
бағоят андӯхгину мутаассир
шудам. Дарзамон пеши на-
зар чехраи гарму нигоҳҳои
пурмеҳру самимонаи шоҳра-
вон падидор гардид. Ёдам
омад, ки ҳанӯз охири солҳои
80-ум навиштаҳои устодро
аз саҳифаҳои нашрияҳои
«Адабиёт ва санъат» ва «Са-
дои шарқ» мутолиа карда, ба
қобилияти вижаи эҷодияш
тасанно меҳондам. Асосан
ҳикоя менавишт. Ва бисёр
ҷолибу пурмуҳтаво, хонданӣ.
Дар хусуси рӯзгори пур-
шеби фарози мардуми му-
зофот, аз ҷумла, омӯзгорон,
занону мардонии захматкаш,
пирзанону мӯйсафедон.
Характерҳои офаридааш
хотирмону дилнишин буда,
ҳамеша вақеиятро ба риш-
таи тасвир мекашид. Ме-
донистам, ки пешани устод
С.Шарофиддинов омӯзгорӣ
буд, вале ӯ шабҳо, баъд аз
омодагӣ дидан ба дарсҳои

рӯзи дигар аз
пайи иншои
ҳикояту кассаҳои
марғубу муассир
хобро аз ёд меба-
ровард... Шах-
соро, ки аз рӯйи
навиштаҳои ӯ
гоибона меши-
нохтам, бо амри
тасодуф дар
идораи нашри-
яи «Омӯзгор»

умри хеш устод
С.Шарофиддинов
ҳикояту кассаҳо
ва чанд роману драма
таълиф кардааст,
ки дар китобҳои
«Бозии қисмат»,
«Ташбеҳи ишқ»,
«Меҳру ғазаб»,
«Туғрал» ва ғайра
ҷой дода шудаанд...
Чанде қабл бо
акаи Сирочиддин

воҳӯрдам ва суҳбати мо,
ки гарму ҷӯшон буд, то дер
идома ёфт. Ингуна устоди
дарёдилу хоксор, ҳар гоҳе ба
Душанбе меомад, ҳароина
ба идораи нашрия ташриф
меовард ва аз боби адабиёту
асарҳои тозатаълифи худ ва
ҳаёту фаъолияти омӯзгорони
мактаби зодгоҳаш бо
харорат харф мезад...

Шоҳравон соли 1950
дар деҳаи Ревади ноҳияи
Айни таваллуд ёфта, на-
хуст омӯзишгоҳи омӯзгорони
шаҳри Панҷакент ва си-
пас, факултаи филологи-
яи тоҷики ДДХ ба номи
Б.Ғафуровро хатм карда, то
охири умр дар дабистони
С.Шарофиддинов омӯзгорӣ
буд, вале ӯ шабҳо, баъд аз
омодагӣ дидан ба дарсҳои

телефонӣ суҳбат доштам.
Овозаш хаста мебаромад,
мегуфт, ки бемор аст, лекин
дард кӯҳ барин ба бадан
медарояду қоҳ барин баро-
мада меравад. Худо хоҳад,
ҳамааш нағз мешавад. Ки-
тоби навам дар Хучанд ҷоп
хоҳад шуд. Албатта, ба шумо
мефиристам».

Сад дарег, ки орзуҳои
устод амалӣ нашуда, 17-уми
декабр аз ҷаҳон абадӣ ҷашм
пӯшид. Марҳум соли 1999 ба
узвияти Иттифоқи нависан-
дагон пазируфта шуда, яке
аз муаллифони китоби «Ада-
биёти тоҷик» барои синфи 6
маҳсуб меёфт.

Ҷошон бихишти адн бо-
шад!

Ш.РАҶАБЗОД,
«Омӯзгор»

► МЕТОДИКА

Тақомули нутқ

Тарбиятирандагонии
томактабӣ нутқро дар раванди муоши-
рат бо одамон аз худ менамоянд. Барои тақомул
ва инкишофи нутқи кӯдакон дар кӯдакистони му-
раббия, дар мактаб омӯзгор, дар хона волидон
нақши асосӣ мебозанд. Барои ҳамин вазифаи
мураббия аст, ки ба кӯдакон талаффузи дурусту
фаҳмои овоз дар калима, талаффузи буррои кал-
има мувофиқи меъёри забони адабии ҳозираи
тоҷик ва нутқи гуфтории ифоданокро омӯзонад.
Нутқи кӯдакон бо дигар самтҳои нутқ, аз ҷумла,
луғат, нутқи грамматикӣ ва нутқи алоқанок дар
як вақт инкишоф меёбад. Дар давраи синни
калони томактабӣ ва омодагӣ ба мактаб, аз
суҳбат, нақл, ҳифзи шеър васеъ истифода кар-
да мешавад. Кӯдакони 6-7 - сола ҳамаи овозҳои
забони тоҷикиро дуруст, калимаҳоро фаҳмою
бурро талаффуз карда метавонанд, вобаста ба

мазмун овозро баланду паст талаффуз меку-
нанд, инкишофи нутқи зарурӣ доранд. Ба таъ-
киди педагогҳои саршиноси тоҷик, дар ин син-
ну сол баъзан кӯдаконе вомехӯранд, ки овозҳои
калимаҳоро дуруст талаффуз карда наметаво-
нанд. Барои нутқи дурусти кӯдакон омӯзгорони
муассисаи томактабӣ вазифадоранд, ки ба
кӯдакон артикулятсияи овозҳои нутқро
омӯзонанд. Педагогикаи томактабӣ бойгар-
донии луғати кӯдаконро яке аз вазифаҳои
муҳими инкишофи нутқ меҳисобад. Дар синни
томактабӣ кӯдак бояд луғатҳои аз худ қунада,
ки ба ӯ имконияти бо ҳамсолону калонсолон
муошират карданро диҳад, наоминномаҳои
телевизионро то андозае фаҳмад.

Парвина ҶҮТИЕВА,
омӯзгори МТМУ №140, ноҳияи Ваҳдат

ЭЪТИБОР НАДОРАД

Аттестати ғумшудаи БП №
652360 дар бораи хатми синфи
10, ки онро соли 1976 муасси-
саи таҳсилоти миёнаи умумии
№65-и ноҳияи Шохмансур
Шарапов Майлаб Аманович
додааст, эътибор надорад.

Аттестати ғумшудаи
№А251332 дар бораи хатми
синфи 9, ки онро соли 1995
муассисаи таҳсилоти миёнаи
умумии №21-и ноҳияи Варзоб
ба Якубов Хушваҳт Эмомович
додааст, эътибор надорад.

Аттестати ғумшудаи
Т-ШТУ № 0501998 дар бораи
хатми синфи 11, ки онро соли
2012 муассисаи таҳсилоти ми-

ёнаи умумии №15-и ноҳияи
Шохмансур Ибодуллоева
Малика Орифҷоновна дода-
аст, эътибор надорад.

Шаҳодатномаи ғумшудаи
№А286687 дар бораи хатми
синфи 9, ки онро соли 1995
муассисаи таҳсилоти миёнаи
умумии №53-и ноҳияи Рӯдакӣ
(ҳоло МТМУ №121) -и ноҳияи
Фирдавсии шаҳри Душанбе ба
Бухориева Гуландом додааст,
эътибор надорад.

Шаҳодатномаи ғумшудаи
Т-ШТУ №А0075531 дар бораи
хатми синфи 11, ки онро соли
2007 муассисаи таҳсилоти миё-
наи умумии №75-и ноҳияи Фир-
давсии шаҳри Душанбе ба Жу-

раева Назокат Толибҷоновна
додааст, эътибор надорад.

Шаҳодатномаи ғумшудаи
А №106893 дар бораи хатми
синфи 11, ки онро соли 1994
муассисаи таҳсилоти миёнаи
умумии №75-и ноҳияи Фир-
давсии шаҳри Душанбе ба Зо-
ҳидов Абдушуккур Хасанович
додааст, эътибор надорад.

Шаҳодатномаи ғумшудаи
Т-№132349 дар бораи хатми
синфи 10, ки онро соли 1985
муассисаи таҳсилоти миё-
наи умумии №63-и ноҳияи
Шохмансури шаҳри Душанбе
ба Сайфутдинов Насрулло
Авғанович додааст, эътибор
надорад.

Раёсат ва устодони факултети таърихи ДМТ бинобар даргузашти профессори кафедраи таъ-
рихи дунёи қадим, асрҳои миёна ва бостоншиносии донишгоҳи мазкур Абдували ҚУШМАТОВ
андӯхгину буда, ба пайвандону наздикони марҳум ҳамдардӣ баён мекунанд.

Сафробахши ғажон омӯзгор аст.

ОМҶЗГОР

Муассис: Вазорати маориф ва
илми Ҷумҳурии Тоҷикистон

Почтаи электронӣ: omuzgor@inbox.ru
Сомонаи ҳафтанома: www.omuzgor-gazeta.tj

Сармуҳаррир
Ноилшоҳ НУРАЛИЗОДА

Ҳайати М. ИМОМЗОДА, Э. НАСРИДДИНЗОДА, Н. САИД, М. САЛОМИЁН, Г. ҒАНИЗОДА, Д. ҚОДИРЗОДА,
таҳрир: Н. СОБИРЗОДА, Ф. РАҲИМӢ, А. МУРОДӢ (ҷонишини сармуҳаррир), Н. ОХУНЗОДА (котиби масъул)

Суроға: 734025, ш. Душанбе, х. Айни - 126, Телефонҳо: қабулгоҳ - 225-81-55, ҷонишини сармуҳаррир - 225-81-58, котибот - 225-81-57, муҳосибот - 225-81-61

«Омӯзгор» тахти рақами 0018/рз, аз 13.07.2015 дар Вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон аз нав номнавис шуда, тахти рақами 0110005977 дар Қумитан
андозии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба қайди давлатӣ гирифта шудааст. Нашрия ба хотири ҷандандешӣ маводе низ ба таъби мерасонад, ки идораи
ҳафтанома метавонад бо муаллифони ҳамфикр набояд ва барои онҳо масъулият ба уҳда нагирад.

Навбатдори шумора

А. МУРОДӢ

Ҳафтанома дар матбааи нашриёти комплекси «Шарқи озода» ба таъби расид. | Индекси обуна - 68850 | Адади нашр: 37571 | Насха | Таррох: С. Ниязов | Ҳуруфчинон: С. Саидова ва Д. Забиров

Навиштаҳо ва суратҳои ба идораи ҳафтанома воридгашта ба ғардонида намешаванд. Идораи ҳафтанома навиштаҳои дар ҳаҷми на бештар аз 4 саҳифаи компютери андозан 14 (фосилаи 1,5) - и харфи Times New Roman Tj, қабул менамояд.